

AD NOTAM

Č A S O P I S Č E S K É H O N O T Á Ř S T V Í

Z OBSAHU:

Články

Filip Plašil: Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba?

Radek Černoch: Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ

O notářské praxi

Notář a mezigenerační transfer majetku

Rozhovor

JUDr. Aleš Pejchal, soudce Evropského soudu pro lidská práva

Z historie

Jaromír Čelakovský o Jindřichovi z Isernie

Ze zahraničí

Zpráva z plenárního Generálního shromáždění CNUE

Jistota a profesionalita ověřená časem

Kooperativa – stabilní pojišťovna založená před více jak 20 lety jako první komerční pojišťovna v tehdejším Československu. Až čas ověřil, že naše sázka na pojištění byla dobrou volbou. Během uplynulých let jsme se stali jednou z nejvýznamnějších pojišťoven v České republice, která poskytuje kompletní portfolio pojistných produktů. Vedle speciálních produktů pro notáře:

- **pojištění profesní odpovědnosti notářů – odpovědnost za škodu způsobenou poskytováním odborných služeb**

Vám tak můžeme nabídnout také pojištění Vašeho automobilu, života nebo majetku. Pojištění jsme schopni připravit přesně na míru Vaším potřebám, přičemž pojištění majetku – soukromého i pracovního – nabízíme členům notářské komory za zvýhodněné ceny.

Zjistěte si víc o speciální nabídce produktů pro členy notářské komory na ☎ 841 105 105.

Pro život jaký je

ČLÁNKY

- Filip Plašil: Může být stranou dědické smlouvy právnická osoba? 3
- Martin Šešina: Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti 8
- Radek Černož: Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ 12

O NOTÁŘSKÉ PRAXI

- Notář a mezigenerační transfer majetku 16

IT

- CIS2: Jak je postaráno o vaše data? 19

JUDIKATURA

- Žaloba podle § 485 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb.) 20
- Z judikatury Ústavního soudu 24

Z HISTORIE

- Jaromír Čelakovský o Jindřichovi z Isernie 31

ROZHOVOR

- JUDr. Aleš Pejchal, soudce Evropského soudu pro lidská práva 36

RECENZE & ANOTACE

- Roman Fiala, Ljubomír Drápal a kol.: Občanský zákoník IV 39
- Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall (Darování pro případ smrti) 42
- Daniel Novák: Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář 44

AKTUÁLNĚ

- Kroměříž 2015: Nové dědické právo a vybrané sporné instituty zákona o obchodních korporacích 45

ZE ZAHRANIČÍ

- Zpráva z plenárního Generálního shromáždění CNUE 47

STOJÍ ZA POZORNOST

- 49

ZPRÁVY Z NK ČR

- Zahájení a ukončení činnosti notářů 50
- Konkurzy na obsazení uvolněných notářských úřadů 51

STŘÍPKY Z HISTORIE

- Stanislav Balík: Střípky z historie 35 55

FEJETON

- Martin Šešina: Úhelny kámen 56

Vážené kolegyně a kolegové, milí čtenáři,

když před mnoha lety rozhodlo prezidium Notářské komory České republiky, že se o úvodníky v našem notářském časopise postarají členové prezidia. Myslím, že usnesení prezidia nemělo formu závazného usnesení, přesto je dodržováno, a proto i já, poté, co jsem byl osloven šéfredaktorem našeho časopisu, vědom si odpovědnosti vyplývající z členství v prezidiu, přijal úkol a sepsání úvodníku přislíbil.

Po odeslání závazného přislíbu jsem přečetl snad všechny úvodníky, které v našem časopise vyšly, abych zjistil, že přijatý úkol je a bude ještě složitější, než jsem si myslel.

Strávil jsem poměrně dlouhou dobu přemýšlením co napsat, co nového a objevného, poučného i k zamýšlení říci. Dokonce jsem „vygugloval“ několik návodů, jak napsat úvodník. Dočetl jsem se, že vše, co jsem při přípravě prožíval já, je obvyklý jev; tedy přes objevení tématu, jeho napsání a okamžité zničení po jeho přečtení (díky počítačům postačuje pouze jedna klávesa).

Také oslovit někoho jiného, aby za mne úvodník napsal, mne napadlo, a nejen to, dokonce jsem o to požádal několik kolegů. Nebyl jsem však úspěšný.

Když jsem tedy prošel všemi zákrutami a těžkostmi s napsáním úvodníku, nezbylo, než se do psaní pustit. Pokud to z obsahu nebude příliš zřejmé, upozorňuji, že mám pro vás tři přání, možná pohádková.

Hlavní zásadou úvodníku by mělo být aktuální téma. Je nabíledni, že jsou to nyní prázdniny, tedy čas dovolených. Vzhledem k tomu, že toto číslo vyjde až po prázdninách, nebudu proto přát krásné prázdniny a dovolené. Ale je za námi již měsíc prázdnin a „Norové“ v předpovědi na příští měsíc nešetří sluncem a vysokými teplotami, mohu snad klidně vyjádřit naději, že všem vám vyšlo počasí přesně podle představ a popřát, aby chvíle volna strávené

JUDr. Jiří Škorpík,
notář v Jablonci
nad Nisou

AD

NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-mail:

prispevky.adnotam@nkcr.cz, reklamace.adnotam@nkcr.cz, www.nkcr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. et Ing. Ondřej Klička.

Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, JUDr. Kateřina Brejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, vedoucí redaktor, JUDr. Martina Kasíková,

doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Věra Sábliková. Cena časopisu: 720 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH),

předplatné je možno objednat na predplatne.adnotam@nkcr.cz, k dostání též v síti knihkupectví právnické literatury Aleš Čeněk. Tisk: TISKAP, s. r. o.

spolu s rodinami či s těmi, s nimiž jste je strávit chtěli, vám vlily síly do žil, poněvadž je budete při své pracovní činnosti potřebovat.

Ve své práci se setkáváme s lidmi, lidmi, kteří jsou nešťastní, mají starosti, jsou netrpěliví, někdy i rozzlobení. Občas se stane, že setkání s někým je natolik výjimečné, že uvízne na dlouhou dobu v naší paměti.

Samozřejmě jsou setkání s lidmi, od nichž už dopředu něco zajímavého očekáváme. Například setkání s osobami, jež můžeme označit nyní oblíbeným termínem „celebrity“.

Já však mám na mysli setkání jiná, setkání, kde neočekáváte žádná překvapení, žádnou výjimečnost. Setkání, která na vás nad očekávání zapůsobí.

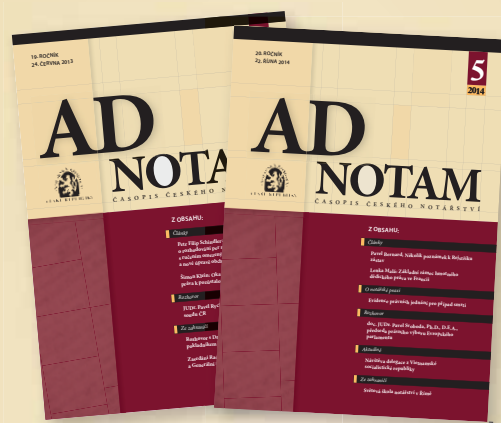
Dodnes vzpomínám na setkání s paní, kterou bych mohl označit jako babičku Boženy Němcové nebo snad babičku z filmové pohádky Byl jednou jeden král. Samozřejmě oblečení již měla jiné, ale jinak to byla pravá pohádková babička. Usměvavá, milá a laskavá a když vyprávěla o svém životě, bylo úchvatné poslouchat její vyprávění a člověk musel žasnout nad tím, co vše tato malá paní prožila. Neměla lehký životní úděl a bylo obdivuhodné, co zvládla udělat pro svoji rodinu. Poměrně brzy ovdověla a zůstala se čtyřmi malými dětmi. I přes ne vždy lehké žití bylo znát, že celý svůj život přijímá s pokorou a jen s přáním, aby Bůh ji zachoval stále zdraví, aby se sama o sebe dovedla postarat, měla sílu pomoci rodině a zvládla starost o včely, které chovala. Jako důkaz mi přinesla sklenici medu pro zdraví. Na chuť medu jsem již zapomněl, ale kouzelnou babičku (jak jsme si ji všichni v kanceláři dovolili přezdívat) a její optimismus již nikdy nezapomenu. Vzpomínky na ni mne provází vždy, když řeším složité věci a potýkám se s novými předpisy.

Proto i vám přeji, abyste se ve své práci také setkali s takovou kouzelnou babičkou, která vám předá pozitivní energii. Vzpomínka na ni přetrvává léta a vyloučí úsměvy na tváři, kterých se nám při naší práci někdy tak málo dostává.

Neřeknu nic nového, když se zmíním o starostech, které máme při používání nových právních předpisů. Jsme již v druhé polovině druhého roku účinnosti nových předpisů. Některé otázky jsou již zodpovězeny, na některé otázky máme dokonce jasné odpovědi, někde jsme po diskusích přijali názor, jak postupovat a v některých případech teprve hledáme řešení.

Na závěr uvádím třetí přání – přeji všem šťastnou ruku a jistotu úsudku při hledání a nalézání správných řešení.

JUDr. Jiří Škorpík,
notář v Jablonci nad Nisou

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam,
věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky

Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu prispevky.adnotam@nkr.cz, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky:

Odstavce textu odděluje pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, nikoliv tučnou kurzívou, nikoliv proloženě, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“. Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nekládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o Vašem profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

(Jednoduchý formulář pro autory naleznete na www.nkr.cz/autorsky_formular/)

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Může být stranou dědické smlouvy **právnícká osoba?**

JUDr. Filip Plašil

ZÁK. Č. 89/2012 Sb., OBČANSKÝ ZÁKONÍK (DÁLE NOZ) PŘINESL DO ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU POZAPOMENUTÝ INSTITUT DĚDICKÉ SMLOUVY, V PODOBĚ, V JAKÉ DOPOSUD ANI VE STARÉM ABGB¹ ZAKOTVEN NEBYL. OPROTI ABGB, KTERÝ MEZI STRANY DĚDICKÉ SMLOUVY ŘADIL POUZE MANŽELE, EVENTUÁLNĚ SNOUBENCE, DOŠLO V NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ K PODSTATNÉMU ROZŠÍŘENÍ SUBJEKTŮ. ZÁROVEŇ VŠAK NENÍ DOSTATEČNĚ REGULOVÁN OKRUH OSOB, KTERÉ SE MOHOU SUBJEKTEM ČI STRANOU DĚDICKÉ SMLOUVY STÁT. MEZI SUBJEKTY DĚDICKÉ SMLOUVY PATŘÍ ZŮSTAVITEL A DRUHÁ STRANA, KTERÁ PŘIJÍMÁ POVOLÁNÍ ZA DĚDICE ČI ODKAZOVNÍKA. Z DĚDICKÉ SMLOUVY MŮŽE EVENTUÁLNĚ VZNIKOUT JISTÉ POSTAVENÍ TĚŽ TŘETÍ OSOBY, KTERÁ JE DĚDICKOU SMLOUVOU ZA DĚDICE ČI ODKAZOVNÍKA POVOLÁVÁNA; TATO OSOBA VŠAK NENÍ POČÍTÁNA MEZI SUBJEKTY DĚDICKÉ SMLOUVY.²

Není sporu o tom, že v pozici zůstavitele je umožněno vystupovat pouze fyzické osobě.³ U druhé strany dědické smlouvy, tedy u osoby přijímající povolání za dědice, již není situace tak jednoznačná. NOZ považuje za dědice či odkazovníky obecně osoby, nikoli tedy pouze fyzické osoby. Z ust. § 1478 NOZ vyplývá zcela zřejmě, že za dědice i odkazovníka lze obecně povolat i osobu právníckou (eventuálně i takovou, která má teprve vzniknout do jednoho roku od smrti zůstavitele; tak je možné povolat za dědice i nadaci, která má být právě dědickou smlouvou založena). Dědicem nebo odkazovníkem může být i nasciturus, narodí-li se živý a vyhovuje-li to jeho zájmům; srov. § 25 NOZ.

Nelze nalézt zákonnou překážku, která by znemožňovala povolat za dědice či odkazovníka právníckou osobu závětí, případně dovětkem (zde pouze odkaz). Podobný závěr bude platit i v případě, že právnícká osoba bude povolána za dědice nebo odkazovníka dědickou smlouvou v postavení třetí osoby. Pokud však nastane úvaha o tom, zdali právnícká osoba může jako strana dědické smlouvy přijmout povolání sebe samotné anebo třetí osoby za dědice nebo odkazovníka, může se jako překážka pozitivního závěru jevit ust. § 1584 odst. 2 NOZ. Zákon zde stanoví, že dědickou smlouvu mohou strany uzavřít a závazek z ní změnit jen osobním jednáním.

- 1 Patent vom 1ten Junius 1811. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. In: Justizgesetzsammlung, roč. 1811, č. 946, s. 275 an.
- 2 Švestka, Jiří; Dvořák, Jan; Fiala, Josef; Šešina, Martin; Wawerka, Karel: Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV (§ 1475 až 1720). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 209.
- 3 Ohledně zůstavitelů je z povahy věci jasné, že zůstavitelem může být toliko osoba fyzická – ostatně tak plyne i z § 1479 NOZ, který stanoví, že dědické právo vzniká smrtí (nikoli zánikem) zůstavitele. Ke stejnému závěru došla i právní teorie za dob účinnosti ABGB – „osudy jmění osoby právnícké po jejím zániknutí neřídí se předpisy práva dědického.“ Srov. Krčmář, Jan: Právo občanské. V. Právo dědické. 3. doplněné vyd. Praha: Věhrd, 1937, s. 3–4; téměř doslovně dle Tilsch, Emanuel: Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní. Část 1. Praha: Bursík & Kohout, 1905, s. 41.

Vzhledem k pojetí právnické osoby v NOZ, které je povětšinou vnímáno jako projev teorie fikce,⁴ patrně právnické osoby ztratily svéprávnost⁵ a jednání statutárního orgánu již podle převládajících názorů není jednáním právnické osoby, nýbrž pouhým jednáním zákonného zástupce, jak lze odvodit z § 151, § 161 aj.⁶ Nabízí se proto výklad, podle kterého právnická osoba nemůže být stranou dědické smlouvy, když podle § 1584 odst. 2 NOZ mohou strany dědickou stranu uzavřít jen osobním jednáním – nikoliv zástupcem. Právě tomuto problému je zapotřebí věnovat bližší pozornost.

DOSUD PUBLIKOVANÉ NÁHLEDY DOMÁCÍCH AUTORŮ

Jan Dvořák v § 1584 odst. 2 NOZ nespatřuje překážku, aby stranou dědické smlouvy mohla být i právnická osoba. Poznává sice, že v případech uzavření závěti a dědické smlouvy a změně závazků z nich vyplývajících je zastoupení nepřipustné; naopak ale o subjektech dědické smlouvy výslovně uvádí, že „*subjekty dědické smlouvy jsou v první řadě zůstavitel a dále druhá strana – osoba povoláná za dědice, tj. budoucí dědic nebo odkazovník. Okruh těchto osob zákon nikterak nelimituje; nemusí to být proto jen dědici zákonní; mohou to být jak jiné osoby fyzické i právnické.*“⁷

Jiří Svoboda a Ondřej Klička rozebírají problém o něco obšírněji. Autoři zastávají názor, že na straně odlišné od zůstavitele, tedy na straně, která zůstavitelův závazek přijímá, může dědickou smlouvu uzavřít osoba fyzická i osoba právnická. Protože ale podle § 1584 odst. 2 NOZ není při uzavírání dědické smlouvy možné zastoupení, a tedy ani zastoupení zákonné, pak by při doslovné interpretaci zákona nemělo být umožněno ani zastoupení právnické osoby jejím statutárním orgánem. Autoři spíše bezradně poznamenávají, že jim není znám důvod změny paradigmatu v chápání právnických osob a podstatně vyšší příklon zákonodárce ke starší teorii fikce, což může vést i k takovému výkladu, že právnické osoby jako strany dědické smlouvy vystupovat nemohou. Autoři sami sice takový názor nesdílejí, avšak s poznamenáním, že „... *nicméně zákonná opora pro takové tvrzení není a až vývoj v rozhodovací praxi soudů ukáže, který právní názor je ten správný.*“⁸

Z nedostatku publikovaných zjištění nelze přehlednout ani diplomovou práci Martina Sedláka, který oproti shora citovaným autorům vidí problém ještě v jiném světle: „...*musím s politováním usoudit, že zákonodárce zřejmě nevědomky přehlédnul změnu koncepce právního jednání právnických osob... To ve spojení s § 1584 odst. 2 vede k závěru, že právnická osoba nemá způsobilost uzavřít dědickou smlouvu jako druhá smluvní strana.*“⁹ Autor *de lege ferenda* navrhuje, po vzoru německé právní úpravy, novelizaci ust. § 1584 odst. 2 NOZ tak, že pouze zůstavitel bude nucen uzavřít dědickou smlouvu osobně.¹⁰

V dostupné domácí literatuře tedy nepanuje shoda. Ačkoliv jak Dvořák, tak Svoboda a Klička vyjadřují své stanovisko o přípustnosti uzavření dědické smlouvy i právnickou osobou, neuvádějí pro toto své přesvědčení přímo v uvedených literatuře důvody. K potvrzení výše citovanými autory prezentovaného mínění je možné užít osvědčeného postupu a rozhlédnout se po vodítkách, které by mohla poskytnout blízká zahraniční právní úprava a praxe, a posléze se pokusit o nalezení možností interpretace, jež dává samotný NOZ.

4 Lavický, Petr a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 777. Jak upozorňuje Frank, ani v NOZ se neprojevuje teorie fikce důsledně, jak lze odvodit z § 167 a existence deliktů způsoblosti právnických osob. Frank, Rainer: K povaze právnické osoby. Právní rozhledy. 2014. Roč. 22, č. 21, s. 755 an. Již Sommer uvedl, že „zásluhou teorie osobnosti svazkové byla překonána představa o nemožnosti volního projevu korporace. Korporace je tu pojata jako volní subjekt, takže jedná podle toho svými orgány, a jejich činy, vykonané v provádění jejich povinností, platí za činy korporace samé. Tím se došlo i k odpovědnosti korporace za delikty orgánů jejich, což při koncepci osobnosti fiktivní bylo vyloučeno.“ Sommer, Otakar: Učebnice soukromého práva římského. Díl I. Obecné nauky. Praha: vl. nákladem, 1933, s. 198.

5 Lavický a kol., 2014, op. cit., s. 777. Beran, Karel: Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku. Trestněprávní revue. 2014. Roč. 22, č. 7–8, s. 179 an. Hurdík ovšem velmi trefně poukazuje na to, že „pokud bychom se však opírali o konstrukci fikce, pak nic nebrání, abychom jako fikci konstruovali i možnost právnické osoby tvořit svou vůli. Odmítnutí svéprávnosti právnické osoby je jedním z výrazů odmítnutí konstrukce fikce v její původní, komplexní podobě.“ Hurdík, Jan: Kogentnost a dispozitivnost ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách. Ke vzájemné použitelnosti ustanovení o nadacích a nadačních fondech. Právní rozhledy. 2014. Roč. 22, č. 7, s. 229.

6 Byť s určitými specifiky, jejichž význam snad bude teprve doceněn. Srov. Frank, 2014, op. cit., s. 755 an.: „Jedná se o vztah, který nelze uspokojivě vysvětlit jako „pouhé“ zastoupení, „cizí“ osobou. Je nutné jej vnímat jako speciální druh zastoupení a posuzovat s ohledem na vlastní, korporátní (verbandsrechtliche) kritéria, která zohledňují, že statutární orgán má zvláštní korporátní práva a povinnosti.“ Literatura není jednotná, pokud jde o charakter zastoupení právnické osoby jejím orgánem – např. Karel Svoboda uvádí, že jde o zastoupení na pomezí smluvního a zákonného zastoupení. Srov. Švestka, Jiří; Dvořák, Jan; Fiala, Josef a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1037. Pozoruhodnou studii obsahuje důvodová zpráva k Pracovní verzi návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [cit. 25. 2. 2014]. Dostupné online z: <<https://obczan.cz/zakon/noz/cast-prvni/hlava-ii/dil-3>>.

7 Švestka; Dvořák; Fiala; Šešina; Wawerka, 2014, op. cit., s. 209.

8 Svoboda, Jiří; Klička, Ondřej: Dědické právo v praxi. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 86–87.

9 Sedlák, Martin: Nové možnosti v pořízování pro případ smrti. Olomouc, 2014. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, s. 16. Dostupné online z portálu Vysokoškolské kvalifikační práce <theses.cz> [cit. 3. 3. 2015].

10 Ibidem, s. 45.

KODEXY STÁTŮ NĚMECKÉHO JAZYKOVÉHO OKRUHU

K hlavním zdrojům inspirace textu NOZ patřily soukromoprávní kodexy států německého jazykového okruhu.¹¹ Německý BGB¹² nemůže bezprostředně přinést osvětlení problému, když v německé právní úpravě se podle § 2274 BGB omezení v podobě osobního jednání při uzavření dědické smlouvy vztahuje pouze na zůstavitele. Zatímco zůstavitel může být pouze osobou fyzickou, strana přijímající v dědické smlouvě tak může patřit i k osobám právníkům.¹³ Přesto, že BGB dle Franka obsahuje „určitý kompromis mezi teorií fikce a organickou teorií“, a není tedy v této oblasti opakem českého NOZ¹⁴, je možnost uzavření dědické smlouvy právníkou osobou uznávána. BGB může sloužit jako příklad soukromoprávního kodexu, který nevylučuje právníké osoby z okruhu subjektů dědických smluv, ačkoliv jeho příklon k některé z hlavních teorií právnických osob není zcela jednoznačný.

Rakouský ABGB využít nelze, když okruh subjektů, oprávněných uzavřít dědickou smlouvu, je omezen pouze na manžele. Zbývá tedy švýcarský ZGB¹⁵, který zákonodárci při úpravě dědické smlouvy v NOZ sloužil více než jako inspirační zdroj; podle důvodové zprávy lze českou úpravu dědické smlouvy dokonce vnímat – byť s určitou opatrností – jako obsahový odraz švýcarské regulace.¹⁶ Podle § 54 a 55 ZGB má právníká osoba způsobilost k právním jednáním, pokud jsou utvořeny k tomu určené orgány předpokládané zákonem nebo zakladatelským právním jednáním. Je otázkou, co vlastně z této skutečnosti lze ve vztahu k českému NOZ dovozovat – zdali tak není možné závěry švýcarského právního prostředí v této otázce pro NOZ použít kvůli odlišnému vnímání charakteru právnických osob v ZGB oproti NOZ, anebo naopak, zda by se měla zjištění švýcarské odborné literatury stát vodítkem pro interpretaci § 1584 odst. 2 NOZ, když NOZ se podle důvodové zprávy švýcarskou právní úpravou nepokrytě inspiruje.

Názor, že právníká osoba může být subjektem dědické smlouvy na straně přijímající stejně jako osoba fyzická, se ve švýcarské odborné literatuře objevil ve 20. a 30. letech 20. století. Edwin Gautschi uvádí výslovně, že právníká osoba má dědickou způsobilost a může vystupovat jako smluvní strana – dědic v dědické smlouvě.¹⁷ Ke stejnému závěru dospěl i Walter Moser.¹⁸ Významnější práce (Escher,¹⁹ Tuor,²⁰ Druey,²¹ Beck,²² Breitschmid²³) se této otázce nevěnují, avšak zároveň možnost právníké osoby jako smluvní strany v dědické smlouvě ani nevylučují; Jean Nicolas Druey uvádí, že právníká osoba může coby dědic vystupovat v různých pořízeních pro případ smrti dle čl. 481–497 ZGB²⁴ – tedy dědickou smlouvou nevylučuje. Peter Tuor poznamenává, že pro stranu uzavírající dědickou smlouvu platí obvyklá úprava způsobilosti osob k právnímu jednání. Závěru, že právníká osoba může být ve švýcarském právu stranou dědické smlouvy, lze přisvědčit o to

více, že literatura i judikatura dovodila možnost zastoupení druhé strany při uzavírání dědické smlouvy.²⁵ Zahnutí právníké osoby do okruhu subjektů, které mohou být stranou dědické smlouvy, nebrání ani forma – tak lze odvodit analogicky z institutu zaopatřovací smlouvy podle čl. 521 an. OR, která dle textu zákona výslovně vyžaduje stejnou formu jako dědická smlouva. I zde může vystupovat právníká oso-

JUDr. Filip Plašil

■ advokátní koncipient ve Žďáru nad Sázavou

- 11 Eliáš, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Praha: Sagit, 2012, s. 47.
- 12 Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 4 Absatz 5 des Gesetzes vom 1. Oktober 2013 (BGBl. I S. 3719) geändert worden ist. In: Juris. Gesetze im Internet [online]. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, © 2014 [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>.
- 13 Jakob, Dominique: Schutz der Stiftung. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006, s. 149. Döbereiner, Christoph: Ehe- und Erbverträge im deutsch-französischen Rechtsverkehr. Köln: Dr. Otto Schmidt, 2001, s. 219. Bassenge, Peter; Brudermüller, Gerd a kol.: Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch mit Nebengesetzen. Becksche Kurz-Kommentare, Bd. 7. München: C. H. Beck, 2015, s. 2485. Staudinger, Julius; Cieslar, Michael; Engler, Helmut a kol.: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Buch 5: Erbrecht, § 2229–2264; Beurkundungsrecht; §§ 2265–2385. Berlin: Sellier 1983, s. 125.
- 14 Frank, 2014, op. cit., s. 755 an. Podobně i Hurdík, 2014, op. cit., s. 229 an., označuje koncept právnických osob přijatý NOZ za „modifikovanou fikční teorii“.
- 15 Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907, ve znění pozdějších předpisů. In: Systematische Sammlung des Bundesrechts, č. 210. Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, © 1984 [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné z <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19110009/index.html>.
- 16 „Navržená ustanovení o dědické smlouvě přejímají obsah čl. 512 an. a 534 an. ze švýcarského občanského zákoníku.“ Eliáš a kol., 2012, op. cit., s. 649. Při srovnání české a švýcarské právní úpravy je možné dospět k zjištění, že § 1582 odst. 1 NOZ svým zněním přejímá § 494 odst. 1 ZGB a § 1588 odst. 2 NOZ přejímá § 494 odst. 3 ZGB, § 1586 NOZ potom § 496 ZGB, § 1584 odst. 1 NOZ přejímá § 468 odst. 1 a 2 ZGB. Inspirace ZGB je tak ještě mnohem širší, než důvodová zpráva uvádí (ustanovení § 468, 494 a 496 ZGB jsou do NOZ recipována téměř doslovně).
- 17 Gautschi, Edwin: Die öffentliche Beurkundung der Verfügungen von Todes wegen nach dem schweizerischen ZGB. Zürich: Leemann, 1932, s. 40.
- 18 Moser, Walter: Über die Abgrenzung der Rechtsgeschäfte von Todes wegen von den Rechtsgeschäften unter Lebenden. Bern: Biel, 1926, s. 11.
- 19 Escher, Arnold: Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch. Erste Abtl.: Die Erben (Art. 457–536). Zürich: Schulthess & Co AG, 1959.
- 20 Tuor, Peter: Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch. Band III/1, Erbrecht, Art. 457–640. Bern: Stämpfli & Cie, 1929, s. 102 a 103.
- 21 Druey, Jean Nicolas: Grundriss der Erbrechts. 2. vyd. Zürich: Stämpfli & Cie AG, 1988, s. 113.
- 22 Beck, Alexander: Grundriss des schweizerischen Erbrechts. Bern: Stämpfli & Cie AG, 1970, s. 56.
- 23 Honsell, Heinrich; Vogt, Peter; Geiser, Thomas (eds.). Zivilgesetzbuch. II., Art. 457–977 ZGB, Art. 1–61 SchlIT ZGB. 3. vyd. Basel: Helbing und Lichtenhahn, 2007.

ba jako strana smlouvy poskytující zaopátrání oproti přijetí majetku druhé strany;²⁶ podle staršího autora Arthura Hombergera²⁷ na této straně smlouvy v praxi vystupovaly právnické osoby často.

- 24 Druey, 1988, op. cit., s. 126–127. Podobně možnost uzavření dědické smlouvy právnickou osobou výslovně nezmiňuje, ale ani nevylučuje Hrubesch-Millauer, Stephanie: Der Erbvertrag: Bindung und Sicherung des (letzten) Willens des Erblassers. Zürich, St. Gallen: DIKE Verlag AG, 2008, s. 36, kdy v rámci pojednání o povolání dědice dědickou smlouvou odkazuje na § 483 ZGB, podle kterého může být dědicem i právnická osoba.
- 25 Escher, 1959, op. cit., s. 128; Tuor, 1929, op. cit., s. 348; Druey, 1988, op. cit., s. 113. Dále rozhodnutí Aufsichtsbehörde über die Urkundspersonen Luzern ze dne 28. 9. 1984, in: Schweizerische Zeitschrift für Beurkundungs- und Grundbuchsrecht. 1986. Roč. 67, č. 4, s. 216. Ust. čl. 512 ZGB dle literatury neobsahuje žádnou specifickou regulaci formy, neboť je pouze skrytým odkazem na čl. 499 ZGB, jenž upravuje formu tzv. veřejného posledního pořízení (srov. Honsell; Vogt; Geiser, 2007, op. cit., s. 278, nebo Druey, 1988, op. cit., s. 112) Takové pořízení pro případ smrti musí být uzavřeno za současné přítomnosti dvou svědků před úřední osobou pověřenou kantonálním právem (účast svědků a úřední osoby je blíže upravena v čl. 500 až 503). Čl. 512 odst. 2 ZGB pouze upřesňuje, že strany dědické smlouvy mají před úřední osobou svou vůli projevit současně a dědickou smlouvu přede dvěma svědky podepsat.
- 26 Bauer, Thomas in: Honsell Heinrich; Vogt Peter; Wiegand Wolfgang: Obligationenrecht. I, Art. 1-529 OR. 5. vydání. Basel: Helbing und Lichtenhahn 2011, s. 3005. Podobně Greyerz, Christoph; Gutzwiller, Max a kol.: Schweizerisches Privatrecht. Band VII, zweiter Halbband. Obligationenrecht – Besondere Vertragsverhältnisse. Basel: Helbing und Lichtenhahn, 1979, s. 574.
- 27 Homberger, Arthur: Die Verpfändungsverträge im schweizerischen Recht. Stämpfli: Bern 1918, s. 103.
- 28 Eliáš a kol., 2012, op. cit., s. 649.
- 29 Eliáš, Karel; Zuklínová, Michaela: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Linde: Praha, 2001, s. 206–207.
- 30 Návrh zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005. Dostupné online: Internetové stránky Nový občanský zákoník, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_verze_2005.pdf> [cit. 17. 2. 2015].
- 31 Podle téhož nelze zákonnému ustanovení přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; vlastní smysl slov „dědickou smlouvou mohou strany uzavřít a závazek z ní změnit jen osobním jednáním“ ani v souvislosti s jinými ustanoveními zákona nelze určit jednoznačně, jak je patrné i z výše citované literatury (Dvořák, Svoboda, Klička), která není zcela jednotná.
- 32 Eliáš a kol., 2012, op. cit., s. 603; Svoboda, Klička, 2014, op. cit., s. 199–200; Eliáš, Karel: Legendy o osnově občanského zákoníku. Právní rozhledy. 2007. Roč. 15, č. 17, s. 632 an.; Šešina, Martin: Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku. Ad Notam. 2005. Roč. 11, č. 4, s. 124 aj. Respekt jde tak daleko, až je některými autory kritizován jako preference vůle mrtvých před potřebami živých – srov. Horák, Ondřej: Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2014. Roč. 22, č. 11, s. 381, nebo uváděn jako přechod z jednoho extrému do druhého – srov. Šešina, Martin: Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. Ad Notam. 2012. Roč. 18, č. 3, s. 3 an.

ARGUMENTACE DOMÁCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Vlastně jedinou překážku, která by mohla v českém právním prostředí znemožňovat uzavírání dědických smluv právnickým osobám, představuje osamocené ust. § 1584 odst. 2 NOZ a požadavek osobního jednání, který nemusí být ve shodě se stávající regulací jednání právnických osob. „Osobní jednání“ však postrádá legální definici; ke zjištění obsahu pojmu je tak nutné užít interpretačních metod.

Důvodová zpráva uvádí, že „*dědickou smlouvou mohou strany uzavřít jen osobně, tedy, stejně jako u závěti, nikoli zástupcem.*“²⁸ Přirovnání k závěti (srov. § 1496 NOZ) není úplně přiléhavé, když závěť může pořádit pouze zůstavitel, žádná druhá strana. Zůstavitelem právnická osoba být nemůže, jak bylo uvedeno výše, a proto u pořizování závěti nemůže nastat otázka, týkající se jednání či zastoupení právnických osob. Z výše prezentovaného názoru Jana Dvořáka vyplývá, že ani tento autor neshledává v odkazu důvodové zprávy na závěť pádný důvod, který by znemožňoval uzavírání dědických smluv právnickými osobami v pozici smluvní strany.

Vzlašttní pozornost je v tomto případě nutné věnovat **výkladu historickému** a sledovat vývoj návrhu NOZ. Zamýšlený okruh subjektů dědické smlouvy prodělal jistou genezi. Prapůvodně měl být institut dědické smlouvy, po vzoru rakouském, omezen pouze na manžele, snoubence a registrované partnery.²⁹ Uvedený záměr však byl opuštěn a původní verze návrhu textu zákona z roku 2005³⁰ obsahuje stejné znění § 1584 odst. 2 i odpovídající pasáže důvodové zprávy jako NOZ v účinném znění. Oproti tomu velmi významné odchylky od stávající účinné právní úpravy obsahuje text návrhu na poli regulace právnických osob. Z původního návrhu z roku 2005 lze upozornit zejména na znění tehdejšího § 123 odst. 1 – „*zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu vytvářejí orgány právnické osoby její vůli*“, nebo na § 128 odst. 1: „*Kdo za právnickou osobu jedná, musí dát najevo, co jej k tomu opravňuje.*...“ Tehdejší důvodová zpráva k § 123 až 127 obsahovala text „*v obecných ustanoveních o orgánech právnické osoby se předně navrhuje stanovit, že ony to jsou, jimiž právnická osoba vytváří a projevuje svoji vůli*“ s odkazem na čl. 55 BGB. Od právní úpravy právnických osob, jaká později nabyla účinnosti, se původní záměr diametrálně odlišuje, a v každém případě lze shrnout, že teorii fikce právnických osob vyjadřuje v podstatně slabší míře, pokud vůbec. Původní záměr přiznává právnickým osobám svéprávnost, a tedy možnost jednat bez zástupce – ať již zákonného, nebo zmocněnce. **Je zjevné, že § 1584 odst. 2 NOZ, který zůstal od původního záměru z roku 2005 až do nabytí účinnosti NOZ stále stejný i se zněním důvodové zprávy, reaguje na úplně odlišný návrh právní úpravy, než jaký byl posléze přijat.** Právě v duchu této skutečnosti je nutné § 1584 odst. 2 NOZ interpretovat, neboť pouze tak bude vyjadřovat původní úmysl zákonodárce.

Zde propagovaný výklad, dle autorova přesvědčení, není v rozporu s interpretačními zásadami NOZ, kdy podle § 2 odst. 2³¹ in fine se nikdo nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu. Pozastavme se tedy nad **smyslem § 1584 odst. 2 NOZ**. Pokud by smyslem uvedeného ustanovení bylo vyloučit právnické osoby z možnosti uzavřít dědickou smlouvu, bylo by rozumně očekávatelné, že tak zákonodárce učiní zřetelnějším způsobem. Zákonodárce by se však sám zpronevěřil principu, který je i v důvodové zprávě ostentativně proklamován jako základní pravidlo dědického práva – a sice respekt k zůstavitelově vůli a rozšíření jeho pořizovací svobody;³² zůstavitel by tak byl dosti podstatnou měrou omezován v okruhu subjektů, se kterými může dědickou smlouvu uzavřít. To vše vcelku zbytečně, kdyby se překážce ust. § 1584 odst. 2 NOZ šlo bez obtíží vyhnout uzavřením dědické smlouvy v podstatě s libovolnou fyzickou osobou ve prospěch třetí-právnické osoby jako dědice.³³ Je tak pravděpodobné, že smyslem § 1584 odst. 2 NOZ není vyloučit právnické osoby z uzavírání dědických smluv.

O smyslu ustanovení je, nepochybně, možné pouze spekulovat, avšak při uvážení důvodové zprávy lze snad spatřit jeho odraz. Podle důvodové zprávy totiž k standardnímu omezení, že dědickou smlouvu mohou strany uzavřít jen osobně, vedla „závažnost právních účinků dědické smlouvy.“³⁴ Závažnost právních účinků dědické smlouvy nemá nic společného s právnickými či fyzickými osobami. Jistě přijatelným smyslem ustanovení může být spíše prostá snaha zákonodárce zajistit stranám náležité poučení notářem, který dědickou smlouvu ve formě veřejné listiny jako odborně kvalifikovaná osoba sepiše, o závažnosti jejích následků – proto NOZ vyžaduje osobní jednání při uzavírání dědické smlouvy.³⁵ V každém případě je takto předpokládaný smysl ustanovení pravděpodobnější, než snaha vyloučit právnické osoby z uzavírání dědických smluv.

Nelze však odhlédnout ani od problému, který může nastat při uzavírání dědické smlouvy s právnickou osobou založenou podle právního řádu jiného státu (cizozemského), který zachovává svéprávnost právnických osob, a tedy možnost jejich jednání bez zástupce. V jiné, trestněprávní, souvislosti na problematiku cizozemských právnických osob velmi trefně upozorňují Pavel Šámal a Karel Eliáš.³⁶ Pokud budeme zastávat takovou interpretaci § 1584 odst. 2 NOZ, která vylučuje právnické osoby založené podle tuzemského práva jako strany dědické smlouvy, může reálně nastat situace, kdy jiné právnické osoby založené podle cizozemského právního řádu budou moci na dědických smlouvách jako jejich strany participovat. Bude tak docházet – bez podstatného důvodu – ke znevýhodnění tuzemských právnických osob oproti právnickým osobám jiným. Ve světle tendencí legislativy Evropské unie by se taková skutečnost jistě nejevila jako vítaná.

ZÁVĚR

NOZ pojímá právnické osoby z pohledu teorie fikce, či lépe modifikované nebo kompromisní teorie fikce, jak dovozují

někteří autoři, a z toho důvodu je literaturou právníkům osobám upírána svéprávnost. S ohledem na tuto situaci a znění § 1584 odst. 2 NOZ je možné zaujmout i názor, že právnické osoby nemohou být stranou dědické smlouvy, neboť nejsou způsobilé osobně jednat. Z dostupné domácí literatury lze vysledovat nejednotnost v řešení problému. Přestože autoři doposud publikovaných studií, nesdílející tento výklad, neuvádějí pro své přesvědčení důvody, je možné překonat překážku § 1584 odst. 2 NOZ interpretací – novelizace ustanovení tak patrně není nezbytná. Historický výklad právního předpisu i pátrání po smyslu předmětného ustanovení dávají vodítko, jak § 1584 odst. 2 interpretovat ve prospěch právnických osob jako stran dědické smlouvy a přitom se nezpřonevěřit interpretačním zásadám, vyjádřeným § 2 NOZ. Jak bylo demonstrováno, není koncepce právnických osob jako stran dědických smluv ve středoevropském prostoru osamocena, když v Německu je běžně přijímána a obdobné názory se svého času objevily i ve Švýcarsku, jehož právní úprava dědických smluv se pro NOZ stala předobrazem. ■

33 Obdobně i Klička a Svoboda poukazují na případ, jak se vyhnout požadavkům schválení dědické smlouvy opatrovníkem, pokud by zůstavitel uzavřel dědickou smlouvu ne přímo s nezletilým, ale s jinou fyzickou osobou ve prospěch nezletilého v postavení třetí osoby. Srov. Svoboda, Klička, 2014, op. cit., s. 86.

34 Eliáš a kol., 2012, op. cit., s. 649.

35 U právnické osoby je při tomto výkladu lhostejné, zda bude notářem poučený člen statutárního orgánu za právnickou osobu jednat, či ji zastupovat, pokud jednání samotné právnické osoby nebude dle převažujících názorů vůbec možné.

36 Šámal, Přemysl; Eliáš, Karel: Několik poznámek k článku „Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku“. Trestněprávní revue. 2015. Roč. 14, č. 3, s. 59 an.

Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti

JUDr. Martin Šešina

ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH UPRAVUJE V § 110 AŽ 117 ÚČASTENSTVÍ JEDNOTLIVÝCH PROTAGONISTŮ ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI. UPRAVUJE POSTAVENÍ DĚDICE, MANŽELA ZŮSTAVITELE, VĚŘITELE ZŮSTAVITELE, NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE, VYKONAVATELE ZÁVĚTI, SPRÁVCE POZŮSTALOSTI, ÚČASTENSTVÍ PŘI ZÁVĚŘE A PŘI LIKVIDACI POZŮSTALOSTI, AVŠAK NA ODKAZOVNÍKA JAKO ÚČASTNÍKA ŘÍZENÍ ZÁKON V TOMTO SMĚRU NEPAMATUJE. ZŘEJMĚ SE VYCHÁZELO PŘEDEVŠÍM Z § 1477 Odst. 2, KDE JE STANOVENO, ŽE ODKAZOVNÍK NENÍ DĚDICEM.

Na druhé straně občanský zákoník ve svém § 1684 odst. 2 písm. e) uvádí, že souhlasí-li soud a neohrozí-li to vážně včasné provedení soupisu, může být soupisu přítomen a vznášet dotazy a činit připomínky i odkazovník, hrozí-li, že bude povinen poměrně přispět na povinný díl (k tomu viz § 1653). Stejně právo občanský zákoník nepřiznává odkazovníku v případě, kdy nestačí pozůstalost k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů a odkazy se mají poměrně snížit (§ 1631 odst. 1), i když by tomu mělo být i v tomto případě.

Občanský zákoník v § 1691 ještě ukládá soudu, resp. soudnímu komisaři (notáři), aby potvrdil dědicům dědictví až poté, co mu bude prokázáno, že odkazovníkům byly podány zprávy o odkazu, případně až budou splněny splatné odkazy osobám, které nejsou plně svéprávné, právníkům osobám veřejně prospěšným nebo zřízeným ve veřejném zájmu nebo odkazy učiněné za dobročinným a veřejně prospěšným účelem a bude zajištěno splnění nesplatných odkazů a až bude zajištěno i splnění odkazů neznámým nebo nepřítomným osobám. Ještě zbývá také upozornit

ilustrační foto: Shutterstock.com

na § 1678 odst. 2, který doručení zprávy o odkazech a vyrovnaní (splnění) dospělých (splatných) odkazů ukládá tomu, kdo spravuje pozůstalost, přičemž vyrovnaní dospělých odkazů je podmíněno tím, že je schválí soud.

O způsobu nabývání odkazů stanoví občanský zákoník v § 1621 odst. 1, že odkazovník odkázanou věc nabývá způsobem, jakým se nabývá vlastnické právo. Tím se ovšem nebudeme v tomto článku zabývat, cílem je nyní pojednat o procesním postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti a uvést tím určitou diskusi k této otázce. Nezbyvá v tomto směru než si položit otázku – má odkazovník být přijat za účastníka řízení o pozůstalosti, případně kdy se tak má stát, nebo má být odsunut na okraj s tím, ať si vše, co se týká odkazu, vyřídí osoby obtížené odkazem s odkazovníkem samy mimo řízení o pozůstalosti?

POHLED DO HISTORIE

Podíváme-li se do historie, zejména do dědických spisů po zůstavitelích zemřelých za platnosti Obecného zákoníku občanského z roku 1811, uvidíme, že i tehdy se soudci potýkali s otázkou, zda a v jakém rozsahu připustit odkazovníka do řízení o pozůstalosti a do jaké listiny vtělit potvrzení o nabytí odkazu. Jelikož nebyli vázáni tak kazuistickými pravidly o účastenství v řízení, nezřídka se stávalo, že soud s odkazovníky jednal po celou dobu řízení o pozůstalosti a nabytí odkazu bylo odkazovníkům potvrzeno i v odevzdací listině, kterou byla dědicům odevzdána pozůstalost. Je znám i případ, kdy v odevzdací listině uvedený univerzální testaméntární dědic „se svými sourozenci a odkazovnicemi za příčinou uspokojení jejich nároků uzavřel dědickou dohodu, potvrzenou soudem po rozumu § 171 odst. 1 nesp. patentu“.

I dnes bývá tendence soudních komisařů k tomu, aby dědicům potvrdili nabytí dědictví s tím, že do usnesení o potvrzení nabytí dědictví uvedou i povinnost dědice ke splnění odkazu. Nelze proti tomu nic namítat, posiluje to práva odkazovníků v případech, kdy odkazy nebyly splněny do skončení řízení o pozůstalosti. Může to být problém tehdy, kdy byla odkazovníku doručena zpráva o odkazu (§ 1678 odst. 2), avšak dále se s odkazovníkem nejednalo. Dědici je v usnesení uložena povinnost, přičemž se třeba později může ukázat, že odkaz nemá být splněn, protože je neplatný dovětek, kterým zůstavitel uložil dědici splnit odkaz, protože se zjistí nezpůsobilost odkazovníka pro nabytí odkazu, popřípadě odkazovník odkaz nechce a nesdělil to soudnímu komisaři včas.

ODKAZOVNÍK JAKO ÚČASTNÍK ŘÍZENÍ PODLE § 110 ODS. 1 Z.Ř.S. (SPOR O DĚDICKÉ PRÁVO)

Jsou situace, kdy bude třeba s odkazovníkem jednat jako s účastníkem řízení podle § 110 odst. 1 z.ř.s., a to tehdy, když ještě není na jisto postaveno, zda určitá osoba je zůstavitelovým dědicem nebo odkazovníkem. Zůstavitel třeba napíše poslední vůli, kterou dědicům nezanechá podíly na celé pozůstalosti v podobě zlomků, nýbrž, jak je to zejména obvyklé, jednotlivým osobám přidělí věci ze svého majetku a pak mezi nimi vznikne spor o to, kdo je vlastně dědicem a komu byl přidělen pouze odkaz. Popřípadě vznikne spor mezi těmi, kdo mají z vůle zůstavitele získat věci a dědici ze zákonné dědické posloupnosti, kteří budou tvrdit, že dědici jsou oni a že zůstavitel napsal pouze dovětek, kterým pamatoval na odkazovníky. Takovýto spor se dostane do roviny sporu o dědické právo (§ 168 z.ř.s.). Soudní komisař bude muset posoudit, zda vyřešení tohoto sporu závisí na právním posouzení pouze takových skutečností, které jsou mezi dědici nesporné, a pokud tomu tak bude, usnesením podle § 169 z.ř.s. sám rozhodne, se kterými účastníky bude nadále jednáno jako s dědici a se kterými z účastníků se účast v řízení ukončuje, protože jsou odkazovníky. Pokud však pro vyřešení sporu o dědické právo bude třeba prokázat skutečnosti, které jsou mezi dědici sporné (tedy bude třeba provádět důkazy), soudní komisař bude postupovat podle § 1673 odst. 1 obč. zák. Bude-li ten, kdo má určitou věc získat z poslední vůle zůstavitele, tvrdit, že je dědicem, odkáže soudní komisař, aby proti němu podal žalobu zákonní dědici, kteří se domáhají svého dědického práva a tvrdí, že osoba uvedená v poslední vůli zůstavitele je pouhým odkazovníkem a že poslední vůle tedy není závětí, nýbrž dovětkem. Lze si ale představit i situaci, kdy tvrzení osoby, uvedené v poslední vůli, se zakládá na tak slabých argumentech a je podloženo tak chabými důkazy, že to povede k tomu, že soudní komisař bude nucen postupovat podle § 170 z.ř.s. a usnesením odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví se zřetelem k okolnostem případu jako nejslabší, aby své právo uplatnil žalobou. A tím nemusí být vždy zákonný dědic, zejména když vyjdou najevo tak závažné okolnosti sepsání poslední vůle, z nichž důvodně vyplývá skutečnost, že zůstavitel s největší pravděpodobností již nebyl k jejímu napsání způsobilý.

JUDr. Martin Šešina
■ emeritní notář

Odkazovník tedy může být účastníkem řízení o pozůstalosti podle § 110 odst. 1 z.ř.s. do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o tom, zda je dědicem.

Je třeba přihlídnout i k situaci, kdy zůstavitel určí ve své závěti dědice a současně mu zanechá přednostní odkaz (§ 1596), kdy je dědic účastníkem řízení o pozůstalosti a současně je v postavení odkazovníka. Také se odkazovník může dědicem stát, když nejsou dědici z dědické smlouvy, či ze závěti, ani dědic zákonný, nebo nenabudou-li dědictví, a tedy se dědici stávají podle § 1633 odst. 1 odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů.

ODKAZOVNÍK A SPOR O PLATNOST ZÁVĚTI OBSAHUJÍCÍ ODKAZ

Nelze přehlédnout, že případný spor o dědické právo po zůstaviteli, který zanechal závět a kromě povolání dědice v ní ještě uložil dědici závazek splnit odkazy, se týká i odkazovníka, který by měl být účastníkem v takovém sporu, aby se i na něj vztahoval výrok rozsudku. Může dojít k situaci, že dědici ze zákona popírají platnost závěti a tím i platnost dovětku v ní obsaženého. Z neplatné závěti nedědí dědic, ale ani odkazovník nenabývá odkaz. Rozhodnutí o platnosti závěti tak ovlivňuje i postavení odkazovníka. Proto, když soudní komisař odkáže dědice k podání žaloby o dědické právo podle § 1673 odst. 1

obč. zák., popřípadě podle § 170 z.ř.s., měl by o tom například dopisem vyrozumět odkazovníka a poučit jej o možnosti se jako vedlejší účastník vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení, neboť lze mít za to, že má právní zájem na jeho výsledku (§ 93 o.s.ř. ve spojení s § 1 odst. 2 z.ř.s.). Odkazovník do řízení vstoupí buď z vlastního podnětu nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne jen na návrh. V řízení má vedlejší účastník stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však toliko sám za sebe. Jestliže jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností. Stejným způsobem by mělo být postupováno, bude-li popírána pravost takové závěti. Obecně lze tedy soudit, že odkazovník bude jako vedlejší účastník sdílet společné postavení s dědici, ať už na straně žalované nebo na straně žalující. Ještě je třeba připomenout, že podle § 91 odst. 2 o.s.ř. platí, že jestliže jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.

Může však dojít k situaci, že vyřešení sporu o dědické právo závisí na právním posouzení pouze takových skutečností, které jsou mezi dědici nesporné (§ 169 z.ř.s.). V takovém případě zákon ukládá soudnímu komisaři, aby usnesením rozhodl, s kterými účastníky bude nadále jednáno a kterým z účastníků se účast v řízení ukončuje. Rozhodne-li se spor tak, že bude nadále jednáno s dědici ze závěti, není ohroženo právo odkazovníka na odkaz. V opačném přípa-

dě, když bude účastenství rozhodnuto ve prospěch dědiců ze zákona, proto, že byla závěť uznána za neplatnou, dojde k tomu, že zákonní dědici nebudou chtít odkaz splnit. Bude na odkazovníku, zda se s takovým řešením spokojí, nebo zda podá u obecného soudu žalobu o splnění odkazu, v níž bude tvrdit, že dovětek, z něhož mu náleží odkaz, je platný.

ODKAZOVNÍK JAKO ÚČASTNÍK ŘÍZENÍ PODLE § 112 Z.Ř.S.

Odkazovník se může stát účastníkem části řízení o pozůstalosti jako věřitel (§ 112 z.ř.s.), pokud navrhne odloučení pozůstalosti. Odkazovník je věřitelem a pokud mu má být například odkaz spočívající ve výplatě značné peněžní částky splněn podle vůle zůstavitele až za delší dobu a osvědčí-li obavu z předlužení dědice, jak má na mysli § 1709 obč. zák., může podat návrh na odloučení pozůstalosti a pak musí být provedena závěra odloučené části pozůstalosti podle § 1682 odst. 1 písm. d) obč.zák. Odkazovník v takovém případě může také požádat o soupis odloučené části pozůstalosti podle § 1685 odst. 2 písm. c) obč.zák. Odkazovník bude účastníkem řízení o pozůstalosti od podání návrhu na odloučení pozůstalosti a pouze v těch jeho částech, v nichž jde o odloučení pozůstalosti, které navrhl a také, požádal-li o soupis pozůstalosti, pak pokud to neohrozí vážně včasné provedení soupisu, může být soupisu přítomen a vznášet dotazy a činit připomínky (§ 1684 odst. 2 písm. d). Pokud byl soupis proveden bez jeho účasti, má mu podle § 1689 soud oznámit, že byl proveden soupis pozůstalosti a umožnit mu vyjádřit se k soupisu.

Podle § 152 z.ř.s. o návrhu věřitele na odloučení pozůstalosti nebo její části soud rozhodne usnesením. Soud vyhotoví seznam majetku patřícího do odloučené pozůstalosti nebo její části a ukáže-li se to nezbytným, majetek zajistí; při zajištění postupuje podle § 149 až 151.

Odloučená pozůstalost nebo její část má být spravována jako oddělené jmění. To značí, že bude jmenován správce odloučené pozůstalosti a odkazovník jako věřitel bude účasten i té části řízení, v níž bude jmenován správce, bude mu doručováno usnesení o jmenování správce i všechna další usnesení týkající se výkonu správy odloučeného majetku.

Je třeba upozornit na ustanovení § 188 písm. a) a b) z.ř.s., dle něhož právní mocí rozhodnutí o dědictví zaniká závěra pozůstalosti a všechna opatření, která byla přijata k zajištění pozůstalosti a zaniká správa pozůstalosti. Podle § 1709 odst. 2 obč. zák. platí, že návrh na odloučení pozůstalosti nebrání, aby soud nabytí dědictví potvrdil. Odkazovník proto musí mít co nejdříve titul, na jehož základě bude moci být z odloučené pozůstalosti nebo její části uspokojena jeho pohledávka, pokud ji dobrovolně nesplnila osoba tímto odkazem obtížena.

ODKAZOVNÍK JAKO ÚČASTNÍK ŘÍZENÍ PODLE § 6 ODST. 1 Z.Ř.S.

Občanský zákoník v § 1653 stanoví, že byl-li nepominutelný dědic zkrácen nebo opominut, **přispějí dědici i odkazov-**

níci k vyrovnání jeho práva poměrně. Zákon zde ukládá platební povinnost přímo i odkazovníku. Tuto povinnost lze vykládat tak, že odkazovník bude přímo přispívat na úhradu povinného dílu nepominutelnému dědici, ale může se objevit i takový výklad, že musí na povinný díl přispívat nepominutelnému dědici pouze dědici a odkazovník jemu připadající podíl těmto dědicům nahradí. Přikláním se s přihlédnutím ke slovnímu výkladu tohoto ustanovení k variantě první a tedy, že odkazovník hradí povinný díl společně s dědici. Občanský zákoník v § 1684 odst. 2 písm. e) také počítá s tím, že odkazovník bude moci být přítomen soupisu pozůstalosti, pokud hrozí, že bude povinen poměrně přispět na povinný díl.

Má-li se jednat v řízení o právech nebo povinnostech určité osoby, je tato osoba účastníkem řízení podle § 6 odst. 1 z.ř.s. Myslím, že toto je přesně onen případ, kdy odkazovník, který má přispět na úhradu povinného dílu nepominutelného dědice, se stává účastníkem řízení. S přihlédnutím k § 1 odst. 2 z.ř.s. lze v tomto případě postupovat tak, že soudní komisař podle § 94 odst. 3 o.s.ř. vydá usnesení, kterým přibere odkazovníka do řízení jako účastníka té části řízení, ve které se jedná a rozhoduje o výši a splatnosti povinného dílu, a to jakmile zjistí, že se dědici s nepominutelným dědicem nedohodli na odbytném (§ 1657). Odkazovník se bude moci zúčastnit soupisu, budou mu doručována příslušná usnesení, včetně usnesení o nařízení soupisu, usnesení, kterým soudní komisař určí obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti podle § 180 z.ř.s. a usnesení podle § 185 odst. 3 písm. b) z.ř.s., v jehož výroku bude uvedena částka, kterou má odkazovník nepominutelnému dědici zaplatit, včetně lhůty splatnosti.

V této souvislosti je vhodné poukázat na závěry, obsažené v komentáři Rouček, Sedláček, dílu III. (vydání Nakladatelství V. Linhart, Praha 1936) k § 783 ob. z. obč., kde je obsažena zásada, že všichni dědici a odkazovníci jsou zavázáni k vyplacení povinného dílu nepominutelnému dědici poměrně podle poměru jejich čistých dědických podílů, odkazovníci jsou zatíženi po odečtení je zatěžujících odkazů nebo příkazů. V tomto komentáři je dále uvedeno (str. 458), že dědici, jejichž dědické právo je doloženo podmínkou či časem, popřípadě odkazovníci, jejichž právo na odkaz je takto doloženo, nejsou povinni platit povinný díl, k tomu jsou povinni jen ti, jejichž právo není podmíněno ani doloženo časem. Jakmile se však splní podmínka nebo doložení času, pak z komentáře lze dovodit, že až dědické právo nebo právo na odkaz získají, budou muset nahradit těm, co povinný díl uhradili, svůj podíl na tomto závazku.

SNÍŽENÍ ODKAZU, POZŮSTALOST NESTAČÍ K ÚHRADĚ VŠECH DLUHŮ A JINÝCH POVINNÝCH VÝDAJŮ

Je otázka jak postupovat, když odkazovníku hrozí snížení odkazu podle § 1631 odst. 1, protože nestačí pozůstalost k úhradě všech dluhů a jiných povinných výdajů. Řešení lze hledat například v judikatuře k § 692 OZO z 1811, který řeší

též otázku snížení (poměrné srážky) odkazů, když pozůstalost nestačí k zaplacení dluhů, jiných povinných výdajů a k zapravení všech odkazů. Ve výše uvedeném komentáři Rouček, Sedláček jsou obsaženy tyto judikáty:

1. Otázka zda a v jaké míře jsou odkazovníci povinni trpěti srážku podle § 692 ob. z. obč. (nyní § 1631 odst. 1 NOZ), může být jen řádným právním pořadem rozhodnuta. Ustanovení § 784 ob. z. obč., podle něhož nepominutelný dědic si musí dáti líbiti vyměření povinného dílu, nemůže rozšiřováno být na odkazy. Odkazovník není legitimován ke stížnosti do usnesení, jímž se nařizuje nový odhad v pozůstalostním řízení. (NZ, 1917, str. 372).
2. Pro zjištění srážky, která má postihnout odkazovníka proto, že nestačí pozůstalost, není rozhodným výpočet učiněný v pozůstalostním řízení. (Gl. U. 7352).
3. Odkazovník není oprávněn v řízení nesporném napadnout inventární odhad pozůstalosti (rozh. z 5. 12. 1922, Ob I 1133/22, SZ IV/132).

Z těchto judikátů lze usoudit na to, že vzhledem k tomu, že dnešní zákonná úprava této otázky je podobná, i dnes bude v této otázce snížení odkazů postupováno tak, že celá tato věc bude řešena samostatně mezi osobami obtíženými odkazem a odkazovníky **mimo řízení o pozůstalosti**, a to v řízení o splnění odkazu, který nebude chtít dědic odkazovníku uhradit v plné výši, a to nejen v případě, když má být odkaz splněn po pravomocném skončení řízení o pozůstalosti, nýbrž i když má být splněn během řízení o pozůstalosti. Odkazovník tak nebude, stejně jako jiný věřitel, vázán tím, jak byla v řízení o pozůstalosti stanovena obvyklá cena majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výše dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistá hodnota pozůstalosti, popřípadě výše jejího předlužení podle § 180 z.ř.s. a nebude tedy ani vázán tím, jak byl majetek zůstavitele v řízení o pozůstalosti oceněn.

Přitom by zvláště v případě, kdy má být odkaz splněn před vydáním usnesení o potvrzení nabytí dědictví (§ 1691 odst. 1 písm. b), by bylo vhodné, aby odkazovník měl možnost účastnit se řízení o pozůstalosti, a to v jeho části, kdy se provádí soupis a také kdy se rozhoduje o ceně pozůstalosti a o výši dluhů a tím v podstatě i o částce, o kterou se bude jeho odkaz snižovat. To však patří spíše do oblasti úvah de lege ferenda.

ZÁVĚR

Vidíme, že odkazovník je vlastně osobou, která může v řízení o pozůstalosti vystupovat v několika rolích, jednou jako osoba, které může svědčit dědické právo, jindy přímo jako dědic, někdy jako věřitel, může být přítomen při závěře či soupisu pozůstalosti a případně může být účasten v řízení jako osoba, které bude uložena povinnost přispět k vyrovnání povinného dílu nepominutelného dědice podle § 1653 obč. zák.

Mám za to, že soudní komisař nepochybí, když k jednání přizve odkazovníka zejména,

- když dědic uplatní právo podle § 1598, dle něhož mu musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená
- když zůstavitel pověřil odkazovníka, aby zvolil, kterou z několika věcí má dostat, odkazovník nevykoná volbu ve lhůtě stanovené k žádosti osoby obtížené odkazem a odkaz bude muset určit soud (§ 1606)
- když odkazovník hodlá odmítnout odkaz během řízení o pozůstalosti (§ 1623)
- když hrozí, že dojde ke snížení odkazu (§ 1631 odst. 1)
- hodlá-li ustanovit správce pozůstalosti ke splnění poslední vůle zůstavitele, týká-li se to splnění odkazů jmenovaným správcem pozůstalosti (§ 1632)
- když zřejmě bude muset přispět na úhradu povinného dílu (§ 1653)
- když má soud udělit souhlas s vyrovnáním dospělého odkazu (§ 1678 odst. 2)
- když to může pomoci k objasnění zůstavitelova nařízení ohledně splnění odkazu (§ 1690 odst. 2)
- když má být odkaz splněn nebo zajištěn před vydáním usnesení o potvrzení nabytí dědictví (viz § 1691 odst. 1 písm. b)
- když hrozí nařízení likvidace pozůstalosti a tím i zánik práva na odkaz (§ 200 písm. b) z.ř.s.).

Tímto přizváním nelze rozumět stav, kdy odkazovník bude vždy přibrán usnesením soudního komisaře za účastníka řízení, postačí, když mu poskytne možnost seznámit se s obsahem spisu, vyjádřit se případně k tomu, zda odkaz přijímá či odmítá, vyjádřit se k aktivu či pasivu pozůstalosti, k ocenění majetku.

Ostatně myslím, že i pro odkazovníky, stejně jako pro ostatní věřitele, platí § 1689 o tom, že je-li znám věřitel, soud mu oznámí, že byl proveden soupis pozůstalosti a umožní mu vyjádřit se k soupisu, zejména má-li obdržet odkaz v penězích.

Mám za to, že nic také nebrání tomu, když soudní komisař v rámci projednávání pozůstalosti v protokolu o jednání povede dědice i odkazovníky k určité dohodě, například o uspořádání vzájemných vztahů v případě, když má dojít ke snížení odkazů v důsledku zadlužení pozůstalosti. Při takovém jednání může dojít třeba k objasnění vůle zůstavitele, upřesnění obsahu práva, jež zůstavitel jako odkaz zanechal odkazovníku, avšak učinil tak způsobem, který vyžaduje přesnější vyjádření, aby bylo například možno docílit vkladu do katastru nemovitostí. Takové dohody mezi dědici a odkazovníky schválení soudním komisařem nepodléhají, neboť pro to není opora v zákonu. Je třeba vidět, že i protokol o jednání před soudním komisařem je veřejnou listinou a lze z něj vydávat potvrzení, případně opis (§ 27 j.ř.s.). Takové dohody pomohou stranám při vyřízení jejich případu zejména nyní, kdy je občanský zákoník obsáhlý a laik jeho ustanovením nemusí často rozumět. Samozřejmě notáři nic také nebrání v tom, aby případné dohody stran a smlouvy o jejich vzájemných právech a závazcích, jež mají základ v pořízení zůstavitele, sepsal v notářském zápisu, který vyhotoví mimo řízení o pozůstalosti. ■

Praktický návod k výpočtu Falcidiánské kvarty dle § 1598 NOZ

JUDr. Bc. Radek Černoch

ÚPRAVA FALCIDIÁNSKÉ KVARTY V § 1598 NOZ JE VELICE STRUČNÁ, COŽ MŮŽE V PRAXI VYVOLÁVAT INTERPRETAČNÍ POTÍŽE. CENNÝM VODÍTKEM VŠAK MŮŽE BÝT ŘÍMSKOPRÁVNÍ ÚPRAVA, NA NIŽ ZÁKONODÁRCE NAVAŽUJE.

ÚVODEM

Falcidiánskou kvartou (§ 1598 NOZ) je zajištěna¹ každému z dědiců čtvrtina jeho dědického podílu.² Jde o institut římskoprávního původu, což dokládá i důvodová zpráva užitím latinského označení (*quarta Falcidia*).³ Stručnost právní úpravy (jak vidno, jde o krátký paragraf o dvou větách) společně s faktem, že se daný institut nenachází v žádném ze zákoníků, s nimiž je tuzemský právník běžně obeznámen (Code civil, ABGB, BGB, ZGB, Střední kodex, Socialistický OZ),⁴ může vést k řadě interpretačních pochyb a nejasností. Římskoprávní kazuistika je schopna dát odpověď na řadu otázek, jimiž se zejména notář bude muset v pozůstalostním řízení či při sepisování závětí v souvislosti s Falcidiánskou kvartou zabývat, zároveň však bude zapotřebí zvážit, nakolik je římskoprávní přístup přenositelný do současného právního rámce. V každém případě mám za to, že užití římskoprávní kazuistiky při interpretaci tohoto institutu odpovídá dobrému uspořádání vztahů mezi subjekty (cf. § 10 odst. 2), což je podpořeno i citovanou dikcí důvodové zprávy.

Cílem tohoto článku je v základní rovině nastínit řešení, které by co nejlépe odpovídalo duchu současné právní úpravy i právu římskému. Mělo by jít tedy o stručný praktický návod, pročež bude zpravidla upuštěno od citování latinských pramenů a odkazy na romanistické studie budou ponechány jen v nejnutnější míře – detaily a další literaturu pak bude možno dohledat v dalších pracích.⁵ Více než o ryze vědecký rozbor mi totiž šlo o poskytnutí pokud možno jasného stanoviska, jak má být v kterém případě postupováno.

O JAKÉ INSTITUTY SE JEDNÁ

Falcidiánská kvarta se v Římě vztahovala zprvu jen na civilní odkazy (*legata*), jde tedy o kvartu v užším smyslu. Teprve později byla kvarta rozšířena i na fideikomisy, darování pro případ smrti a konečně na vše, co bylo dědici uloženo (*mortis causa capio*).⁶ Pro NOZ nemá toto rozlišování valný význam, poněvadž kvarta v NOZ se vztahuje na vše, co zákonodárce pojímá jako odkaz (§ 1594–1631), ať už bylo jeho římskoprávním předobrazem *legatum* či *fideicommissum*; kromě toho se kvarta vztahuje i na darování pro případ smrti posuzovaná jako odkaz.⁷ Naproti tomu se kvarta nevztahuje na instituty, u nichž lze sice vývoj z římskoprávních odkazů vysledovat (svěřenské nástupnictví, § 1512) či jej nelze zcela vyloučit (svěřenský fond, § 1448),⁸ ovšem zákonodárce je pojal jinak.

1 Ovšem jen pokud dědic toto své právo uplatní; viz § 1630 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). NOZ citován dle: ASPI [databáze]. Verze 2015. Wolters Kluwer, 2015. Pozn.: Je-li níže uvedeno číslo paragrafu bez dalšího, má se na mysli právě NOZ.

Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Dědické právo (§ 1475 až 1720) včetně výkladu řízení o pozůstalosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 249.

Fiala, Roman – Drápal, Ljubomír – Beerová, Kamila – Bílek, Petr – Svoboda, Jiří. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 319.

2 § 1598

Každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. Zatíží-li zůstavitel dědice více, má dědic právo na poměrné zkrácení odkazu. (zvýraznění autor).

3 *Důvodová zpráva – konsolidovaná verze*. [online]. [cit. 2015-06-01]. s. 398. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

4 Zákon z r. 1804, Code civil, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 21/1896 RGBL, Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. BBl. 1907 VI 589, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

5 Jejich důsledným uváděním by poznámkový aparát nadměrně narostl, což by u přehledově koncipovaného článku nebylo účelné. Vyjma v tomto článku citovaných textů tedy pro bližší argumentaci viz prameny a literaturu citovanou v příslušných částech Černoch, Radek. *Quarta Falcidia* a její odraz v pozdějším právu. Brno, 2015. 163 s. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Pavel Salák jr. [online]. [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/210631/pravf_d/>

6 Voci, Pasquale. *Diritto ereditario Romano. Volume secondo. Parte speciale. Successione ab intestato. Successione testamentaria*. 2^a ed. rifatta. Milano: Dott. A. Giuffrè – editore, 1963. p. 756.

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Hovoříme-li pak o Falcidiánské kvartě coby prostředku omezení pořizovací volnosti zůstavitele, máme tím v kontextu NOZ na mysli výlučně postup omezení odkazů dle § 1598 (popřípadě ve spojení s § 2063). Nikoliv tedy čtvrtinu coby povinný díl (§ 1643 odst. 2), třebaže jeho výše byla v Římě stanovena dle zákona Falcidia a v pozdějším právu dochází k prolínání obou institutů, takže *Falcidia* značí i povinný díl; ani čtvrtinu vyhrazenou z dědické smlouvy (§ 1585), u které by římskoprávní úvahy byly poněkud problematické, kterou by se však dle některých názorů⁹ (v zásadě *argumento a maiori ad minus*) měla řídit darování pro případ smrti neposuzovaná dle § 2063 jako odkaz. Pokud jde i o další *mortis causa capiones*, bude záležet na jejich (ne)podřazení pod § 2063.¹⁰

ROZHODNÝ OKAMŽIK

Falcidiánská kvarta se vypočítává k okamžiku smrti zůstavitele.¹¹ Tím je tedy hodnota jednotlivých pozůstalostních věcí fixována, případné pozdější změny (v Římě šlo zvláště o narození či úhyn zvířat ve stádě, může jít ale kupříkladu i o změnu hodnoty akcií) pak pociťuje zpravidla dědic. Je-li ovšem předmět odkazu určen individuálně (či genericky, ovšem takovým způsobem, že je zjevné, že ke změně došlo na věci připadající na odkazovníka), pociť změnu hodnoty odkazovník, čímž samozřejmě není dotčena případná odpovědnost dědice za zhoršení věci (D 35, 2, 30 pr. Maecenas 8 fideic.;¹² § 1625).

7 § 2063

Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz.

Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057. (zvýraznění autor).

Pozn.: Interpretace tohoto ustanovení je poněkud složitější ve více aspektech, k tomu viz kupříkladu Klein, Šimon. Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 4, s. 14–17 či Šešina, Martin. Ještě k Příspěvkům do diskuse o článku Mgr. Šimona Kleina Dědická smlouva a darování pro případ smrti, uveřejněném v Ad Notam č. 4/2013. Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 6, s. 22–23.

8 Johnston, David. *The Roman Law of Trusts*. Oxford: Clarendon Press, 1988. p. 284.

Stloukalová, Kamila. Svěřenský fond a jeho paralely v římském právu. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2014, Vol. 9, Supplementum 3: Recepce římského práva v Evropě, s. 175–188.

U svěřenského fondu kromě toho panují pochybnosti, zda má být součástí pozůstalosti, za všechny viz Horn, Kryštof. Praktické aspekty svěřenského fondu ve světle návrhu urgentní novely občanského zákoníku. *Ad Notam*. 2015, roč. 21, č. 1, s. 9–14.

9 Horák, Ondřej. Dědictví a odkaz (k přechodu majetkových práv a povinností pro případ smrti). *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23, č. 9, s. 309, či Idem. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 22, s. 784.

10 Blíže viz Idem. Dědictví a odkaz... *Op. cit.*, s. 309.

11 Brutti, Massimo. *Il diritto privato nell'antica Roma*. 2a ed. Torino: G. Giappichelli Editore, 2011. p. 411.

12 Digesta citována dle: Mommsen, Theodorus (recogn.) – Krueger, Paulus (retract.). *Digesta seu Pandectae Iustiniani Augusti*. Vol. II. *Accedunt tabulae decem*. Berolini: Apud Weidmanos, 1870. 972+72 p. [online]. [cit. 2015-06-02]. Dostupné z: <<http://droitromain.upmf-grenoble.fr/Corpus/digest.htm>>

URČENÍ HODNOTY JEDNOTLIVÝCH VĚCÍ

Pro stanovení hodnoty jednotlivých pozůstalostních věcí se používá cena obvyklá, určená na základě znaleckého posouzení,¹³ nikoliv tedy cena obliby či cena určená dle zvláštních okolností. Nemělo by jít ani o prodejní cenu jednotlivých věcí, protože ta vypovídá spíše o obchodních vlohách zúčastněných stran než o skutečné hodnotě věcí.

JUDr. Bc. Radek Černoch

■ katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

- 13 Wacke, Andreas. Die Rechtswirkung der lex Falcidia. In: Dieter Medicus, Hans Hermann Seiler [Hrsg.] *Studien im römischen Recht: Max Kaser zum 65. Geburtstag, gewidmet von seinen Hamburger Schülern*. Berlin: Duncker & Humblot, 1973. s. 222. Cf. Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 388.
- 14 K tomu netřeba samostatného úkonu, provádí-li se již ocenění pozůstalosti z jiného důvodu, zejména kvůli výhradě soupisu (tak to ostatně bylo i za Iustiniana). Viz Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* s. 249, *Důvodová zpráva... Op. cit.* s. 401. či Novotný, Petr – Novotná, Monika. *Nový občanský zákoník. Dědické právo*. Praha: Grad Publishing, 2014. s. 95. Cf. též § 1627 odst. 2 a § 1704. Patrně si lze představit i postup, kdy je zjišťována hodnota dědictví jinak, kupříkladu kvůli dani dědické či stanovení povinného dílu. K metodice postupu cf. i § 1655 odst. 1.
- 15 A to včetně dluhů zůstavitele vůči dědici.
- 16 Viz výklad k § 1655 Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* s. 390.
- 17 Výše citovaný § 1598 sice hovoří o čtvrtině dědictví namísto čtvrtiny dědického podílu, ovšem *reductione ad absurdum* vidíme, že již v případě pěti dědiců by takový výklad byl nemožný. Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* s. 249.
- 18 Blíže viz zejména I 2, 22 pr.–3 s překladem Blaho, Peter – Skřejpek, Michal. *Iustiniani institutiones: Justinianův instituce*. Praha: Karolinum, 2010. s. 186–189 a Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* s. 250. Příklad: Mějme pozůstalost v hodnotě 300 000, k níž jsou tři dědicové (D1–D3) ustanovení rovným dílem; zároveň jim je uloženo vyplatit odkazy, a to D1 v hodnotě 100 000, D2 80 000 a D3 60 000. V takovém případě může D1 zkrátit odkazy o 25 % (i. e. na 75 000) a D2 o 6,25 % (tedy také na 75 000), zatímco D3 musí odkazy vyplatit v plné výši.
- 19 Příklad: Mějme čtyři dědice (D1–D4), přičemž zůstavitel určil D1 dědicem polovičního podílu a ostatní ustanovil k podílu šestinovému; zároveň odkázal D2 automobil coby *praelegatum*. D2 tedy obdrží celý automobil, přičemž od D1 získává prostřednictvím odkazu polovinu automobilu a od D3 a D4 po šestině – nic z toho se do kvarty nezapočítává; poslední šestina však nezískává jako odkaz sám od sebe, nýbrž jako dědic od zůstavitele, takže se tato do kvarty započítá. Vančura, Josef. *Praelegát dle práva římského*. Praha: Nákladem vlastním, 1902. 224 s.
- 20 Sc. kupříkladu ze smlouvy plynoucí výše zůstavitelovy pohledávky, či naopak odkaz předmětu, o němž zůstavitel uvede, že jeho hodnota je x.
- 21 Sommer, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Reprint pův. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 332.
- 22 Navíc by takový postup ani neměl oporu v právní úpravě či vůli zůstavitele – nehledě na to, zda jde o odkaz damnační či vindikační (k tomu Horák, Ondřej. *Dědictví a odkaz... Op. cit.*, s. 308).

ZÁKLADNÍ POSTUP PŘI VÝPOČTU

Zákon výslovně nestanoví postup pro výpočet Falcidiánské kvarty, je však jisté, že nejprve je zapotřebí určit¹⁴ hodnotu pozůstalosti a od ní odečíst pozůstalostní dluhy¹⁵ a jiné závady,¹⁶ jakož i další nezbytné výdaje, e. g. náklady pohřbu. Kvarta se počítá vůči každému ze spoludědiců zvlášť,¹⁷ takže se může stát, že odkazy poskytované různými spoludědici budou kráceny různou měrou, či dokonce, bude-li zasaženo do kvarty jen u některých ze spoludědiců, budou odkazy od nich kráceny, zatímco u odkazů od ostatních dědiců ke krácení nedojde.¹⁸

DĚDIC, KTERÝ BYL ROVNĚŽ OBMYŠLEN ODKAZEM

Do kvarty se započítává jen to, co dotyčný získal jako dědic (*iure hereditario*), nikoliv to, co získal, byť od téhož zůstavitele, jako odkaz (*iure legati*). Je-li však zanecháno *praelegatum* (§ 1596), u něž není určena osoba obtíženého, platí, že obtíženi jsou všichni dědicové. Jelikož však vůči konkrétní věci (či její části) nemůže být jedna a táž osoba zároveň dědicem a odkazovníkem, bude poměrná část *praelegati* na ni připadající neplatná a získá ji tedy jako dědic (sc. bude se započítávat do kvarty), kdežto zbytek (sc. části získané od ostatních spoludědiců) bude nabyt jako odkaz a do kvarty se tudíž započítávat nebude.¹⁹

VÝPOČET V PŘÍPADECH, KDY K VÝPLATĚ ODKAZU NEDOJDE, DLUH VŮČI ZŮSTAVITELI JE NEDOBYTNÝ, ČI SE LZE PLNĚNÍ VYHNOUT

Pro určení hodnoty pozůstalosti i odkazů není rozhodná jejich nominální²⁰ hodnota, nýbrž to, čeho dědic a odkazovníci mohou při řádném postupu skutečně dosáhnout. Tak nedojde-li k vyplacení odkazu (například kvůli odmítnutí odkazovníkem), nezahrnuje se takový odkaz do výpočtu a nesnižuje tak výši ostatních odkazů při krácení kvůli zachování kvarty.²¹ Na straně druhé se do hodnoty dědictví nezapočítává nedobytná pohledávka zůstavitele, respektive se započítá pouze její dobytná část (D 35, 2, 63, 1 Paulus 2 ad I. iul. et pap.), takže se o nedobytnou část pohledávky pro účely výpočtu kvarty nezvyšuje hodnota dědictví. Naopak se dědici do kvarty včítá vše, co může získat uplatněním žaloby, a je na újmu pouze jemu, pokud při vymáhání postupuje nevhodným způsobem (například vymůže-li jen část pozůstalostní pohledávky, ač měl možnost vymoci ji celou). Obdobně odkazy, jejichž plnění se dědic může vyhnout (například uplatněním námitky promlčení, rozporu s dobrými mravy či nezpůsobilosti odkazovníka), se nezahrnují do výpočtu a nevedou tak ke snížení ostatních odkazů.

ODKAZ ZÁVISLÝ NA PODMÍNCE ČI S ODKLÁDACÍ LHŮTOU

Jsou-li odkazy zůstavěny podmíněně, bylo by zpravidla

nepraktické²² čekat s výplatou všech odkazů do definitivního splnění či nesplnění podmínek, aby se poté určila kvarta. Římské právo v takovém případě k podmíněným odkazům nepřihlíží a užívá záruk, že každá ze stran případně (sc. v okamžiku splnění podmínek a tím i upřesnění celkové sumy odkazů) vydá to, co obdržela či ponechala si nad rámec Falcidiaova zákona (*reddere quanto minus, aut restituere quanto plus*; D 35, 2, 73, 1 Gaius 18 ad ed. provinc.). V současnosti se nabízí v zásadě tyž, byť méně elegantní, postup, kdy se v dědickém zřízení posoudí varianta se splněním i nesplněním podmínky a následně se postupuje jako u svěřenského nástupnictví (§ 185 odst. 4 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve spojení s § 194 téhož zákona); nejprve se tedy postupuje, jako kdyby podmínka nebyla splněna, ovšem zároveň je zde povinnost následně předmět odkazu v případě splnění podmínky vydat,²³ a tudíž zahrnout do celkové sumy odkazů kvůli zachování kvarty. U odkazů s odkládací lhůtou či podmínkou se navíc zohledňuje, že dědici až do doby splatnosti odkazu náleží plody (včetně plodů civilních, i. e. úroků, § 1625), čímž je pro účely výpočtu kvarty snižována hodnota odkazu.²⁴

ROVNOMĚRNÉ ČI NEROVNOMĚRNÉ KRÁCENÍ ODKAZŮ OD TÉHOŽ DĚDICE

Standardním postupem je krátit všechny odkazy připadající na téhož dědice rovnoměrně, můžeme však nalézt i případy, kdy tomu tak nebude. V první řadě se nekrátí odkaz, jímž je obmyšlenému zanechán povinný díl (§ 1644 odst. 1) – bylo by ostatně nanejvýš nepraktické zůstavitelem zachovaný povinný díl Falcidiánskou kvartou zkrátit a následně požadovat jeho doplnění (§ 1653).²⁵

V Římě měl zůstavitel možnost nařídit, že některý z odkazů krácen být nemá, důsledkem čehož se ostatní odkazy krátily o to více, aby kvarta byla zachována, což se kupříkladu u odkazů na zbožné účely presumovalo, obdobné to je i u odkazů zaopatření, výchovy a výživy (§ 1631 odst. 2).²⁶ Domnívám se tedy, že ani nyní nic nebrání tomu, aby zůstavitel nařídil, že některý další z odkazů nemá být krácen, což povede k vyšší míře krácení odkazů ostatních.

Kromě toho měl za Justiniana zůstavitel možnost i nařídit, že kvarta nemá být vůbec zachována.²⁷ NOZ tuto otázku výslovně neřeší, formulace § 1598 „... musí zůstat ...“ však budí dojem, že jde o *ius cogens*.

NEDĚLITELNÉ PLNĚNÍ

Může se stát, že odkázaný předmět je nedělitelné povahy. V takovém případě bude zapotřebí, aby odkazovník dědici vyplatil částku, která dědici dorovná, co bude vydáno nad rámec kvarty (*satisfactio quanto amplius*).²⁸ V zásadě tak půjde o obdobný postup jako při rozdělení spoluvlastnictví.

KRÁCENÍ PODODKAZU V PŘÍPADĚ, KDY ODKAZ BYL FALCIDIÁNSKOU KVARTOU ZKRÁCEN

Římské právo umožňovalo takový pododkaz zkrátit, a to ve stejném poměru, v jakém došlo ke zkrácení odkazu (D 35, 2, 32, 4 Maecenas 9 fideic.). NOZ však umožňuje i pododkaz přesahující hodnotu odkazu (§ 1599) a při vymezení Falcidiánské kvarty v § 1598 hovoří pouze o právu dědice, takže se krácení pododkazu jeví spíše nepravděpodobným.

ZÁVĚR

Falcidiánská kvarta (§ 1598) představuje čtvrtinu vyhrazenou dědici pro případy, kdy by měl dle pokynů zůstavitele vydat třeba i celou pozůstalost odkazovníkům. Tak je zajištěna každému z dědiců čtvrtina jeho dědického podílu. Třebaže samotný text § 1598 je velmi stručný, poskytuje římskoprávní kazuistika vodítko, jak při jejím výpočtu postupovat. ■

23 Blíže viz Bartoš, Jiří. Nová procesní úprava dědického práva. Ad Notam. 2013, roč. 19, č. 6, s. 20.

24 Příklad: Dejme tomu, že je odkázána věc v hodnotě 100 000 Kč, přičemž vzhledem k přetížení pozůstalosti odkazy by dědic byl oprávněn ponechat si její čtvrtinu v hodnotě 25 000 Kč, pokud by měl odkaz vydat bezodkladně. Je-li však daná věc odkázána se lhůtou, představují odebrané plody či užítky to, co by si dědic byl mohl nechat jako kvartu, takže se původní částka 25 000 postupem doby neustále snižuje, až se v okamžiku uplynutí lhůty může stát, že dědic získal již z užitek věci celou kvartu a předmětnou věc bude muset vydat beze srážky. Heyrovský, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. opr. vyd. Praha: J. Otto, 1910. s. 1161.

25 Jen pro pořádek uvedme, že pokud hodnota odkazu povinný díl převyšuje, je možno i takový odkaz zkrátit, ovšem jen do té míry, aby povinný díl zůstal zachován.

26 Heyrovský, Leopold. *Op. cit.* s. 1165.

27 Sommer, Otakar. *Op. cit.* s. 332.

28 Bartošek, Milan. *Encyklopedie římského práva*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994. s. 55.
Švestka, Jiří – Dvořák, Jan – Fiala, Josef – Šešina, Martin – Wawerka, Karel. *Op. cit.* s. 251.

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Notář a mezigenerační transfer majetku

ve veřejnost
ATO
BRIKA
rací notáře

PŘI MEZIGENERAČNÍM TRANSFERU MAJETKU SI JEHO MAJITEL S VĚDOMÍM SVÉ SMRTELNOSTI URČUJE PRÁVNÍ NÁSTUPCE BUĎ PRO KONKRÉTNÍ MAJETEK, NEBO UNIVERZÁLNĚ. MOTIVEM MU BÝVÁ JAK ZABEZPEČENÍ BLÍZKÝCH OSOB, TAK ZABEZPEČENÍ MAJETKU SAMOTNÉHO VÝBĚREM VHODNÉHO PRÁVNÍHO NÁSTUPCE.

Slovo mezigenerační vyjadřuje fakt, že takové nakládání s majetkem se děje zpravidla ve vztahu k mladší generaci, a sice k dětem a potomkům. Může se však dít i ve vztahu k manželovi, partnerovi či k jiným blízkým osobám a vyloučeno není ani k osobě zcela cizí.

ZÁKLADNÍ OSUD MAJETKU PO SMRTI MAJITELE

Mezigenerační transfer majetku (dále jen „**MTM**“), označovaný též jako mezigenerační transfer kapitálu, může majitel z povahy věci učinit pouze za svého života. Jest-

liže zůstane v této záležitosti nečinný a zemře, osud jeho majetku je zpravidla následující: Majetek se až na zákonem stanovené výjimky stane součástí pozůstalosti majitele, o níž se vede soudní řízení, ve kterém úkony soudu provádí notář jako pověřený soudní komisař. Je-li majetek ve společném jmění manželů, případně pozůstalému manželovi, nebo je zařazen do pozůstalosti až podle výsledku vypořádání společného jmění. Jestliže je majetek v pozůstalosti nepatrné hodnoty, vydá se tomu, kdo se postaral o majitelův pohřeb a řízení se zastaví. Není-li majetek v pozůstalosti nepatrné hodnoty, potom majetek přechází jako dědictví na dědice podle výsledku řízení o pozůstalosti. Posloupnost dědiců i jejich podíly na pozůstalosti stanoví zákon,¹ přičemž to, kdo se nakonec stane dědicem a jaké dědictví nabude, záleží prakticky na tom, jak se dědicové dokážou, nebo nedokážou mezi sebou dohodnout. Nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné posloupnosti, potom dědictví připadne státu. Odlišný postup se uplatní poté, kdy je pozůstalost předlužená, je nařízena likvidace pozůstalosti a majetek slouží k uspokojení zůstavitelových věřitelů.²

ZPŮSOBY TRANSFERU

MTM je právním jednáním, které za svého života činí majitel majetku, jenž se nechce spoléhat na zákonnou dědickou posloupnost. Může spočívat buď v právním jednání, kterým se majetek převádí na právního nástupce již za života majitele (inter vivos), anebo v právním jednání, kterým se určuje, na jakého právního nástupce má majetek přejít po smrti majitele (mortis causa) a jakým způsobem, tedy zda přechodem jako na dědice, nebo převodem jako na odkazovníka. Mohou existovat i způsoby MTM smíšené.

1 § 1633 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „**NOZ**“).

2 § 195 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zamýšlený právní nástupce může majetek nabýt po majiteli přímo (MTM přímý), anebo přes prostředníka (MTM nepřímý). Jako prostředník se zde rozumí nejen osoba v právním smyslu, ale i prozatímní vyčlenění majetku do svěřenského fondu. Jedním z motivů pro nepřímý MTM může být dočasný nedostatek na straně zamýšleného právního nástupce, jakým je nezletilost,³ nezkušenost, nepřípravenost apod.

Použití libovolný způsob MTM pro daný majetek někdy omezuje zákon, když zakazuje jeho převod za života,⁴ anebo když stanoví, že se nestává součástí pozůstalosti, pokud může po smrti přejít na určitou osobu.⁵ Omezení pro použití toho kterého způsobu MTM mohou vyplývat i z majetku samotného.⁶

TRANSFER MEZI ŽIVÝMI

Typický způsob MTM mezi živými je převod vlastnického práva k věci. Má-li být převod věci bezúplatný, sepíše notářský zápis o darovací smlouvě mezi dárce a obdarovaným.⁷ O úplatném převodu vlastnického práva k věci sepíše notář notářský zápis o kupní smlouvě mezi prodávajícím a kupujícím.⁸ Podle toho, o jakou věc se jedná, pak může zákon vyžadovat i navazující právní jednání nutná k uskutečnění převodu vlastnického práva, typicky zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí v případě převodu nemovité věci zapsané v tomto veřejném seznamu.⁹

Jako vedlejší opatření při MTM mohou být v notářském zápisu společně se smlouvou o převodu vlastnického práva k věci uzavřeny další smlouvy, které zaopatří převodce ztrácejícího vlastnické právo k věci na dobu života nebo na dobu jinou, například smlouva o zřízení věcného břemene (zejména služebnosti užívacího nebo požívacího práva, typicky doživotního bezplatného práva užívání převáděné nemovité věci), smlouva o výměnku (kterou si vlastník převáděné nemovité věci vymíní na nabyvateli pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření), či smlouvy o důchodu (kterou se plátce zaváže platit příjemci pravidelné peněžní dávky – důchod).¹⁰

Jako nepřímý způsob MTM mezi živými se nabízí vytvoření svěřenského fondu vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele a jeho svěřením správcí za účelem prospěchu určité osoby.¹¹ Součástí notářského zápisu o smlouvě o vytvoření svěřenského fondu bude statut svěřenského fondu, v němž může určit obmyšlenou osobu, které bude ze svěřenského fondu plněno či která bude mít na vyčleněný majetek právo po uplynutí doby trvání svěřenského fondu nebo po dosažení účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen. Vznikem svěřenského fondu vznikne oddělené a nezávislé vlastnictví vyčleněného majetku, kdy vlastnická práva vykonává správce. Jakkoli svěřenský fond nabízí nepřeborné možnosti při MTM, jeho teprve nedávné zavedení do českého právního řádu a s tím spojené malé dosavadní zkušenosti vybízí při jeho používání k větší obezřetnosti.

Jako další nepřímý způsob MTM přichází do úvahy zřízení tzv. rodinné nadace se soukromým účelem a vložení majet-

ku do této nadace, která je na rozdíl od svěřenského fondu právnickou osobou, navíc vhodnou spíše pro MTM rozsáhlého objemu.¹²

TRANSFER PRO PŘÍPAD SMRTI

Přímý způsob MTM pro případ smrti spočívá buď v právním jednání, kterým majitel povolá svého dědice, čímž modifikuje, anebo zcela vyloučí zákonnou dědickou posloupnost, nebo v právním jednání, kterým majitel určí svého odkazovníka tím, že nařídí určité osobě, aby mu vydala majetek – předmět odkazu.¹³ O těchto právních jednáních sepíše notář notářský zápis; pro některá právní jednání zákon formu veřejné listiny přímo vyžaduje.¹⁴ Všechny listiny sepsané notářem se evidují v neveřejné Evidenci právních jednání pro případ smrti vedené Notářskou komorou České republiky, ve které je každý notář pověřený jako soudní komisař k provedení úkonů soudu v řízení o pozůstalosti povinen v úvodu řízení lustrvat. Právní jednání učiněná notářským zápisem tak vždy budou v řízení o pozůstalosti brány v potaz.

Své dědice může majitel povolat v dědické smlouvě nebo v závěti, zároveň jim může určit podíly na pozůstalosti nebo jim přidělit z pozůstalosti jednotlivé věci.¹⁵ Svě odkazovníky a věci, které jim mají být vydány, může určit v dědické smlouvě, v závěti nebo v dovětku.¹⁶ Za dědickou smlouvu se považuje i část smlouvy o manželském majetkovém režimu (například tzv. předmanželské smlouvy), v níž jsou uspořádány majetkové poměry pro případ zániku manželství smrtí, jestliže má její náležitosti.¹⁷ Zatímco dědic nabude majetek a společně s ostatními dědici odpovídá i za dluhy zůstavitele,¹⁸ odkazovník nabude jen majetek a za dluhy zůstavitele

3 Problém nezletilého právního nástupce může spočívat i v osobě jeho zákonného zástupce.

4 Například majetková práva autorská či majetková práva výkoného umělce – § 26 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

5 Například družstevní podíl v bytovém družstvu, který je ve společném jmění manželů, přechází smrtí na pozůstalého manžela – § 737 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

6 Například u podílu ve společnosti s ručením omezeným může být společenskou smlouvou vyloučen jeho přechod na dědice.

7 § 2055 a násl. NOZ.

8 § 2079 a násl. NOZ.

9 Např. § 1099 až 1108 NOZ.

10 § 1257 a násl. NOZ, § 2707 a násl. NOZ a § 2701 a násl. NOZ.

11 § 1448 a násl. NOZ.

12 § 306 a násl. NOZ.

13 Tento článek pojímá pořízení pro případ smrti v širším smyslu, než tak činí § 1491 NOZ.

14 Dědická smlouva, smlouva o zřeknutí se dědického práva nebo povinného dílu, statut svěřenského fondu, nadační listina. Veřejnou listinou se v těchto případech rozumí notářský zápis.

15 § 1582 a násl. NOZ a § 1494 a násl. NOZ.

16 § 1582 a násl. NOZ, § 1494 a násl. NOZ a § 1498 NOZ.

17 § 718 odst. 2 NOZ.

18 § 1701 a násl. NOZ.

zásadně neodpovídá.¹⁹ Dědic se stává majitelem majetku na základě rozhodnutí soudu v řízení o pozůstalosti, odkazovník se stává majitelem majetku na základě jeho vydání osobou k tomu povinnou (do té doby má jen pohledávku na vydání tohoto majetku).

Namísto určení, kdo se má stát jeho dědicem, může majitel pořídit i tzv. negativní závěť, kdy určí, kdo se dědicem, kterému by jinak svědčila zákonná dědická posloupnost, stát nemá.²⁰

Dohodnout se s potenciálním dědicem na jeho vyloučení z jeho dědického práva může majitel i uzavřením smlouvy o zřeknutí se dědického práva, které může být provedeno bez dalšího, nebo ve prospěch dědice jiného.²¹

Upravit výši dědického podílu dědice může majitel také příkázáním započtení na dědický podíl, kdy přikáže, jaká plnění (která například dědic obdržel od majitele za jeho života) se mají na jeho dědický podíl započítat.²²

Potomkům jako nepominutelným dědicům zůstavitele náleží z pozůstalosti povinný díl, pokud by je majitelovo pořízení pro případ smrti jako dědice nebo odkazovníky opomíjelo. Prohlášením o vydědění může majitel právo svého potomka na povinný díl vyloučit, nebo zkrátit. Aby vydědění dosáhlo kýženého výsledku, musí být činěno ze zákonem vymezených důvodů.²³ Je-li s potomkem uzavřena smlouva o zřeknutí se dědického práva, potom platí, že se potomek zříká i svého práva na povinný díl; smlouvou se může potomek zříkat i jen samotného práva na povinný díl, aniž by se tím zříkal svého dědického práva.

Jako řešení MTM pro případ smrti nepřímým způsobem se obdobně jako za života nabízí svěrenský fond nebo tzv. rodinná nadace. V takovém případě se svěrenský fond nebo nadace vytvoří, resp. založí pořízením pro případ smrti a zároveň se povolá za dědice nebo určí za odkazovníka.²⁴

Za nepřímý MTM lze považovat i povolání dědice nebo určení odkazovníka jako svěrenského nástupce, který nabude majetek až po smrti předního dědice nebo odkazovníka, případně po splnění jiných podmínek.²⁵

19 Nestačí-li však pozůstalost k úhradě všech dluhů zůstavitele a jiných povinných výdajů, odkazy se poměrně sniží.

20 § 1649 odst. 2 NOZ.

21 § 1484 NOZ.

22 § 1658 a násl. NOZ.

23 § 1642 a násl. NOZ.

24 § 1452 NOZ a § 311 NOZ.

25 § 1512 a násl. NOZ a § 1601 NOZ.

26 § 2063 a § 1594 odst. 2 NOZ.

27 § 1556 a násl. NOZ. Povolání správce pozůstalosti vyžaduje formu veřejné listiny.

28 § 1553 a násl. NOZ.

TRANSFER SMÍŠENÝ

MTM lze učinit i právním jednáním, které balancuje na hraně mezi MTM mezi živými a MTM pro případ smrti. Příkladem je darovací smlouva pro případ smrti (darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije), která se posuzuje jako odkaz, avšak vzdal-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydal-li o tom obdarovanému listinu, posuzuje se jako darování.²⁶

VEDLEJŠÍ OPATŘENÍ V SOUVISLOSTI S TRANSFEREM

Kromě zmíněných zaopatřovacích vedlejších opatření jsou pravidelnou součástí MTM i vedlejší opatření jiná, zejména právní příprava nebo úprava majetku před transferem (například změna akcií v akciové společnosti nebo podílů ve společnosti s ručením omezeným jako štěpení akcií, změna druhu akcií, rozdělení podílů či změna druhu podílů), vytvoření majetku nového (například práva stavby), smlouvení manželského majetkového režimu odlišného od zákonného a případné vypořádání společného jmění manželů (neučiní-li transfer majetku, který tvoří součást společného jmění manželů, oba manželé společně, nebo jeden manžel za souhlasu druhého), povolání správce pozůstalosti,²⁷ povolání vykonavatele závěti²⁸ apod.

ZÁVĚREM

Tento článek představil základní způsoby MTM a právní jednání, o nichž může notář sepsat notářský zápis. Roli v rozhodování, jaké řešení bude nakonec zvoleno a jakou bude mít podobu, hraje zejména osobní stav majitele (především případný manželský majetkový režim), rozsah a skladba majetku, práva třetích osob váznoucích na majetku (například zástavní právo či zákaz zcizení), náročnost správy majetku (například v případě závodu či obchodních společností), výše a podoba dluhů majitele (například hypoteční úvěr, úpadek), osoby zamýšlených právních nástupců (jejich příbuzenský vztah k majiteli, jejich osobní či profesní kvality), daňové zatížení a vůbec celkové transakční náklady na zvolený způsob transferu. Významné pro majitele je i to, zda učiní právní jednání dvoustranné (smlouvu), nebo jednostranné (závěť, dovětek, prohlášení o vydědění a příkázání započtení na dědický podíl), neboť jednostranné právní jednání může kdykoliv za svého života sám změnit či zrušit.

Zejména při MTM pro případ smrti jsou zkušenosti notáře jako soudního komisaře velmi cenné, zvláště pak při odborném formulování projevu vůle majitele do notářského zápisu s ohledem na jeho význam v řízení o pozůstalosti, které ho se zemřelý již nemůže aktivně zúčastnit. ■

Mgr. David Kittel, notářský kandidát, trvalý zástupce
JUDr. Marie Kuželkové, notářky se sídlem v Plzni

CIS2: Jak je postaráno o vaše data?

Ing. Miroslav Pecháček

V MINULÝCH ČLÁNCÍCH VĚNOVANÝCH IT JSME SE ZMIŇOVALI O TOM, PROČ JE DŮLEŽITÉ ZÁLOHOVAT DATA V NOTÁŘSKÝCH KANCELÁŘÍCH. A JAK JE NA TOM SAMOTNÝ CIS2?

Zálohování je činnost nepopulární, která na první pohled přináší jen další náklady, ať už časové nebo finanční.

Bezprostřední přínos není viditelný. Jde ale o jakousi formu pojištění. Stejně jako si málokdo dovolí nechat nepojištěný dům nebo kancelář, neměl by si dovolit nechat svá data nezálohovaná. Krádež, živelní pohroma, požár nebo technická závada, přijde nečekaně, a následky často bývají katastrofální. Jste-li však pojištěni, tedy máte-li po ruce zálohu svých dat, je možné dopady omezit na minimum.

Jak je na tom samotná notářská komora? Pro Komoru nejdůležitějším systémem je Centrální Informační Systém, CIS2. Ten je zálohovaný v několika úrovních. Jedna za záloh se pravidelně ukládá do datového centra geograficky odděleného od hlavního systému. Jinými slovy, záloha je uložena na druhém konci republiky, než je umístěn hlavní server CIS2. To pro případ požáru či zničení hlavního datového centra. A to přesto, že tato lokalita je jištěna proti ztrátě napájení dodávkou ze dvou nezávislých rozvodů elektřiny, připojena k internetu datovými linkami z několika směrů, ostrahou střežena 24 hodin denně, proti požáru zajištěna automatickým hasicím systémem a umístěna v lokalitě, která není ohrožena povodní.

Ale ani taková opatření nemusí být úplná a dostatečná. Jedna věc je vědět, že zálohy se provádějí a existují, druhá věc je mít jistotu, že jsou opravdu použitelné. Že bude skutečně možné systémy v případě výpadku zcela obnovit ze záloh.

Možná si vzpomenete na ohlášené odstavení systému během jednoho z květnových víkendů. Důvodem bylo „bezpečnostní cvičení“ CIS2. Ve spolupráci se správcem systému, společností Corpus právě tento víkend proběhlo kompletní odstavení systému CIS2 a pokus o jeho obnovu ze záloh.

Během noci z pátku na sobotu došlo k odpojení systému a k pokusu jej zrekonstruovat do stavu okamžiku poslední zálohy. Rekonstrukce systému trvala několik hodin a jejím výsledkem bylo předání obnoveného systému Notářské

komoře ČR. Několik vybraných notářů pak během víkendu kontrolovalo, že systém skutečně obsahuje jimi zapsaná data. K radosti všech zúčastněných se prokázalo, že obnova proběhla hladce a všechna data byla kompletní. Během neděle pak došlo k navrácení systému do původní podoby a jeho spuštění tak, aby od pondělního rána zase sloužil svým uživatelům.

Shrnuto na závěr. Je třeba mít na paměti, že samotné zálohování nestačí, je nutné také prověřovat použitelnost a čitelnost dat v zálohách. Notářská komora, ve spolupráci se svými partnery, o své systémy pečuje nejen z pohledu běžného provozu, ale i z hlediska zabezpečení svěřených dat. ■

Ing. Miroslav Pecháček

- IT konzultant NK ČR
- zabývá se IT bezpečností a vývojem informačních systémů.
- miroslav.pechacek@seznam.cz

Seznam listin o manželském majetkovém režimu má nové uživatele

- Od 1. 7. 2015 nařídil zákon povolit přístup do seznamu listin MMR exekutorům.
- Do seznamu listin MMR přibýlo od července letošního roku množství nových uživatelů. Ze zákona získaly přístup exekutorské kanceláře.
- Již od roku 2014 je seznam k dispozici veřejnosti na adrese <https://rejstrik.nkcr.cz>
- Přístup pro exekutory je od přístupu pro veřejnost v několika ohledech odlišný, například vyhledávání je bezplatné, je možné použít více vyhledávacích kritérií, získat obsah listin a podobně.
- Díky tomu, že vyhledávání v seznamu bylo již na počátku navrženo s ohledem na budoucí požadavky, vyžádalo si připojení exekutorů jen minimální změny. I díky tomu bylo možné dodržet velmi krátký termín, kdy od schválení zákona, do počátku jeho platnosti, a tedy spuštění upraveného systému, zbývaly přibližně tři týdny.
- Zároveň přístup exekutorů jen minimálně zatěžuje Notářskou komoru ČR svým provozem, protože aplikace je navržena tak, že Exekutorská komora si sama spravuje seznam svých kancelářů a jejich přístupy.
- Vyhledávání v seznamu je přístupné jak v podobě webového rozhraní, tak dokonce i v podobě webové služby, která umožňuje integrovat vyhledávání přímo do informačních systémů exekutorských kancelářů. Každá kancelář může sama zvolit, kterou variantu použije nebo může používat obě současně.
- Systém je zároveň připraven pro přístup dalších státních institucí, kterým to příslušná legislativní úprava umožní.

Žaloba podle § 485 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb.)

Žalobu na vydání majetku z dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb.) může s úspěchem podat jeden z více oprávněných dědiců; nelze dovozovat nerozlučné společenství žalobce s ostatními dědici (§ 91 odst. 2 o. s. ř.).

Oprávněný dědic má nárok na vydání celého dědictví od nepravého dědice (nikoliv pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu), a to za předpokladu, že již nelze uspokojit další dědice, jejichž právo na vydání dědictví bylo prokazatelně promlčeno (§ 105 obč. zák.).

Z vydání dědictví jedinému oprávněnému dědici současně vyplývá závazek tohoto dědice uspokojit další případné oprávněné dědice, pokud v budoucnu důvodně uplatní nárok na vydání majetku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2015,
sp. zn. 21 Cdo 2401/2013

M. V. se žalobou podanou u Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 23. 12. 2010 (změněnou se souhlasem soudu) domáhal, aby bylo určeno, že „je vlastníkem pozemku, zapsaného na LV č. 60000 pro k.ú. S. L.“. Žalobu odůvodnil tím, že je synem J. V., zemřelého dne 22. 8. 1972 (dále též jen „zůstavitelka“); že mu jakožto oprávněnému dědici má být vydán pozemek, zapsaný na LV č. 60000 pro k.ú. S. L.; že v dědickém řízení po jeho matce, vedeném u Okresního soudu v Uherském Hradišti pod sp.zn. 21 D 146/2007, vycházel soud z mylného závěru, že neexistují žádní zákonní dědici a že dědictví nesprávně připadlo jako odúmrtí státu.

Okresní soud v Uherském Hradišti rozsudkem ze dne 3. 10. 2012, č.j. 27 C 50/2011-114, určil, že žalobce „je vlastníkem parcely č. 4400 zapsané na LV č. 60000 pro k.ú. S. L.“, a rozhodl, že žalovaná je povinna nahradit žalobci náklady řízení. Soud měl za prokázané, že v roce 2007 bylo zahájeno řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstavitelce,

v jehož průběhu byli dědicové neznámí nebo neznámého pobytu vyzkoumání o svém dědickém právu vyhláškou ve smyslu § 468 občanského zákoníku s tím, že pokud o sobě nedají v určené lhůtě vědět, při projednání dědictví se k nim nepřihlíží. Jelikož žalobce ani žádný z dalších dědiců o sobě nedali vědět, nebylo k nim v dědickém řízení přihlíženo a dědictví připadlo jako odumrtému státu. Až 23. 12. 2010 bylo doručeno Okresnímu soudu v Uherském Hradišti podání žalobce označené jako „návrh na povolení obnovy dědického řízení“ po zůstavitelce, které bylo později překvalifikováno na žalobu na ochranu oprávněného dědice podle § 485 občanského zákoníku. Soud měl dále za prokázané, že žalobce je potomkem zůstavitelky a dědí ze zákona v první dědické skupině; proto je stát, který dědictví nabyl, povinen vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví má, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého dědice, kterým je žalobce. Vycházel z toho, že „byl zjištěn jediný dědic“; že „žádný jiný dědic nedal o sobě vědět“; že „žádný z dalších v úvahu přicházejících dědiců žalobu na ochranu oprávněného dědice nepodal“ a že „tyto další osoby nemají žádný zájem o dědictví a fakticky jednají tak, že dědictví odmítají“. Dospěl k závěru, že „toto civilní sporné řízení již není pokračováním dědického řízení, není jeho obnovou a neruší se v něm vyhláška vydaná podle § 468 občanského zákoníku“; že „právní institut podle § 468 občanského zákoníku byl notářem použit s důsledkem, že se k dalším dědicům (neznámým nebo neznámého pobytu) nepřihlíží, tyto důsledky trvají, navíc další dědicové o dědictví zájem neprojevují a žádné právní kroky v tomto směru ani neuskutečnili“ a že „proto je zjištěn jediný dědic, kterým je žalobce, a tomuto připadá celé dědictví“.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. 3. 2013, č.j.18 Co 496/2012-145, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud vycházel zejména ze zjištění, že žalovaná nesouhlasí s právním názorem soudu prvního stupně ohledně aktivní legitimace žalobce, možnosti vydání celého dědictví po zůstavitelce žalobci a posouzení obsahu původního návrhu žalobce doručeného soudu 23. 12. 2012. Uvedl, že „akceptuje postupné doplňování návrhu až do podoby žaloby na vydání dědictví, o které soud prvního stupně nakonec rozhodoval“; že „žaloba o vydání dědictví není pokračováním dědického řízení, jde o řízení svého druhu, v němž se každá jednotlivá osoba, která se považuje za dědice, s nímž však nebylo v řízení o dědictví jednáno, resp. k němuž nebylo jako k dědici přihlíženo, domáhá vydání po tom, který na základě rozhodnutí soudu v řízení o dědictví nabyl dědictví, ačkoli pravým dědicem není“; že „požadavek, aby žalobu o vydání dědictví podávali společně všichni v úvahu přicházející dědici téže skupiny, je u žaloby na ochranu oprávněného dědice nelogický, když vyhláškou v řízení o dědictví byli vyzýváni právě dědici neznámí a dědici neznámého pobytu“; že „dědici neznámí nebo neznámého pobytu o sobě navzájem zpravidla neví, proto nelze vázat úspěšnost žaloby na vydání dědictví podle § 485 o.z. jednoho z nich na přihlášení se k dědictví a současně podání žaloby všech, tj. i těch, o nichž není známo, zda vůbec existují“, a že „je jen shodou okolností,

že v daném případě sám žalobce označil jména dalších potomků zůstavitelky“. Dále uvedl, že „v dané věci je rozhodující to, že žádný ze žalobcem označených dětí zůstavitelky, eventuálně jejich právních nástupců, se vydání dědictví proti státu nedomáhal, a platí tedy ve smyslu vyhlášky vydané v řízení o dědictví podle § 468 o.z. fikce, že zůstavitelka jiné dědice než přihlásivšího se žalobce neměla“. Vycházel z toho, že „stejný závěr jako u aktivní legitimace samotného žalobce k podání žaloby podle § 485 o.z. pak odůvodňuje také opodstatněnost vydání celého dědictví (nikoli jen části) žalobci, když pouze on podal žalobu na ochranu oprávněného dědice a když platí, že jiné dědice tato zůstavitelka neměla“ a že „jde o situaci stejnou jako v případě, že by se žalobce jako dědic přihlásil již na základě vyhlášky vydané podle § 468 o.z. v řízení o dědictví, zatímco ostatní potomci zůstavitelky nikoli; celé dědictví by nabyl žalobce sám, státu by nepřipadlo z dědictví ničeho“. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 8. 2002, sp. zn. 30 Cdo 59/2002, podle kterého se oprávněný dědic může u nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí domáhat nejen jejího vydání, ale i určení vlastnického práva tak, aby rozhodnutí soudu mohlo být podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá nesprávné právní posouzení zásadních otázek „aplikace důsledků vyhlášky dle ust. § 468 obč. zák. a s tím související aktivní věcné legitimace na straně žalující při uplatnění nároku na vydání dědictví dle ust. § 485 obč. zák.“ Žalovaná je toho názoru, že „by všichni potomci zůstavitelky (event. jejich právní nástupci) měli jako oprávnění dědicové vystupovat v tomto řízení na straně žalobce jako nerozluční společníci ve smyslu ust. § 91 odst. 2 o. s. ř.“ a že „pokud nárok na vydání dědictví uplatnil jen jeden z oprávněných dědiců samostatně, nemělo mu být vyhověno“. Dále žalovaná považuje za nesprávný názor obou soudů, že „jeden dědic z několika v úvahu přicházejících má nárok na vydání celého dědictví“. Má za to, že „oprávněný dědic má od nepravého dědice nárok na vydání jen takové části dědictví, na jakou mu stačí jeho dědické právo“; že „i pokud by měl jeden z oprávněných dědiců aktivní věcnou legitimaci k samostatnému uplatnění nároku, mohl by být úspěšný pouze k části dědictví, která odpovídá jeho dědickému podílu“ a že „z faktu, že žádný dědic o sobě nedal vědět v rámci dědického řízení po zůstavitelce, ani nepodal žalobu na vydání dědictví, neučinil žádné kroky k získání dědictví, nelze dovodit, že žalobce jako jeden z právních nástupců zůstavitelky je oprávněným dědicem ve vztahu k celému dědictví“. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb.,

ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se dovolací soud nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V posuzovaném případě bylo pro rozhodnutí o dědickém právu žalobce po zůstavitelce významné vyřešení právních otázek, zda má jeden z oprávněných dědiců aktivní legitimaci k uplatnění samostatného nároku na vydání dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák., a zda má od nepravého dědice nárok na vydání celého dědictví, nebo pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu, a to za situace, kdy žádní dědicové v řízení o dědictví nebyli zjištěni. Vzhledem k tomu, že tyto otázky dosud nebyly v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalované je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkoumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241 odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že – jak vyplývá z potvrzení Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 7. 2010 – dědické řízení po J. V., zemřelé dne 22. 8. 1972, vedené „u zdejšího soudu pod sp.zn. D 1282/1972, bylo dne 13. 2. 1974 zastaveno, jelikož zůstavitelka nezanechala žádný majetek“. Na základě podnětu Ministerstva zemědělství - Pozemkového úřadu v Uherském Hradišti, který v rámci komplexní pozemkové úpravy v k.ú. S. L. zjistil, že nemovitosti na LV č. 529 jsou dosud vedeny na zemřelého vlastníka, tj. zůstavitelku, bylo u Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 16. 1. 2007 zahájeno řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstavitelce, vedené pod sp.zn. 21 D 146/2007. Jelikož v tomto řízení nebyli zjištěni žádní dědicové – najevo vyplynula pouze skutečnost, že zůstavitelka měla potomka J. V., který však zemřel již 1. 12. 1990 a byl bezdě-

ný – soud (soudní komisař) vyrozuměl dědice neznámé nebo neznámého pobytu o dědickém právu vyhláškou podle ustanovení § 468 občanského zákoníku. Vzhledem k tomu, že se nikdo z dědiců ve stanovené lhůtě ani později nepřihlásil, Okresní soud v Uherském Hradišti usnesením ze dne 29. 2. 2008, č.j. D 146/2007-39, Nd 62/2007 potvrdil, že dodatečně objevené jmění připadá státu jako odúmrtí (toto unesení nabylo právní moci dne 26. 3. 2008). Dne 4. 5. 2010 bylo Okresnímu soudu v Uherském Hradišti doručeno podání, v němž jediný dosud žijící syn zůstavitelky (žalobce) navrhl dodatečné projednání dědictví a sdělil, že zůstavitelka měla celkem 4 děti, z nichž dvě zanechaly potomky. Protože majetek, ohledně něhož bylo navrhováno dodatečné projednání dědictví, již projednán byl, řízení o návrhu žalobce bylo zastaveno. Žalobce proto dne 23. 12. 2010 podal u Okresního soudu v Uherském Hradišti návrh na povolení obnovy dědického řízení, který byl (se souhlasem soudu) změněn na žalobu na ochranu oprávněného dědice podle § 485 občanského zákoníku.

Vzhledem k tomu, že zůstavitelka zemřela dne 22. 8. 1972, je třeba v řízení o dědictví i v současné době postupovat podle předpisů účinných ke dni smrti zůstavitelky [srov. čl. II bod 3 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], tj. podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 1982 a zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád), ve znění účinném do 31. 12. 1982 (dále jen „not. ř.“); řízení však od 1. 1. 1993 probíhá u soudu, který pověřil notáře, aby jako soudní komisař provedl potřebné úkony. Při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitelky, tedy zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1982 (dále jen „obč. zák.“, srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

Dědictví se nabyvá smrtí zůstavitele (srov. § 460 obč. zák.). K nabytí dědictví zůstavitelovým dědicem však nedochází jen na základě smrti zůstavitele. Právní úprava dědického práva ke dni smrti zůstavitelky vycházela (a dosud vychází) z principu ingerence státu při nabývání dědictví. Předpokládala mimo jiné, že dědictví po každém zůstaviteli musí být projednáno a rozhodnuto státním notářstvím (srov. § 39 not. ř.), nyní soudem (srov. § 175q o. s. ř.); že řízení o dědictví se zahajuje i bez návrhu (srov. § 27 odst. 1 not. ř., nyní § 175a odst. 2 o. s. ř.) a že v řízení o dědictví musí být projednán také majetek, který při původním projednání a rozhodnutí dědictví nebyl znám (nebyl zjištěn) [srov. § 47 not. ř., nyní § 175x o. s. ř.].

Řízení o dědictví, jehož smyslem a účelem je zjištění okruhu zůstavitelových dědiců a rozsahu aktiv a pasiv dědictví zůstavitelem zanechaného, končí usnesením o dědictví (srov. § 42 odst. 1 not. ř., nyní § 175s odst. 1 o. s. ř.). Bez ohledu na to, jaká uplynula od smrti zůstavitele do vydání usnesení doba, se jím deklarují právní vztahy s účinností ke dni smrti zůstavitele.

Pro případ, že by soud rozhodl o dědictví ve vztahu k osobám odlišným od skutečných („oprávněných“) dědiců (potvrdil nabytí dědictví nebo schválil dohodu o vypořádání dědictví; případně podle dřívější právní úpravy autoritativně vypořádal dědictví), je ustanoveními § 485 až § 487 obč. zák. upravena ochrana oprávněných dědiců.

Podle ustanovení § 485 odst. 1 obč. zák. zjistí-li se po projednání dědictví, že oprávněným dědicem je někdo jiný, je povinen ten, kdo dědictví nabyt, vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví má, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého dědice.

Podle ustanovení § 487 obč. zák. ustanovení § 485 platí i tehdy, jestliže dědictví připadlo státu.

I když občanský zákoník chápe dědění jako jeden ze způsobů nabytí vlastnictví (srov. § 133 obč. zák.), neposkytuje dědicům, dokud jejich právo nebylo deklarováno rozhodnutím soudu v řízení o dědictví, stejnou ochranu jako skutečným vlastníkům. Zásadní rozdíl spočívá především v promlčitelnosti práva oprávněných dědiců na vydání dědictví (§ 105 obč. zák.). Promlčecí doba je tříletá a její počátek se pojí s právní mocí rozhodnutí soudu, kterým bylo skončeno dědické řízení o nově objeveném majetku, jedná-li se o uplatnění práva na vydání dědictví ohledně tohoto majetku (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 1998, sp.zn. 2 Cdon 1173/1996, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod číslem 164, ročník 1998, podle něhož v případě, že rozhodnutí učiněné v dědickém řízení o dodatečně objeveném majetku, jímž bylo potvrzeno nabytí dědictví, nabylo právní moci po 1. 4. 1983, běží promlčecí doba k vykonání práva oprávněného dědice na vydání majetku, jehož se rozhodnutí týká, ode dne právní moci tohoto rozhodnutí).

Právo na vydání dědictví podle § 485 obč. zák. však nemá ten, kdo se účastnil původního řízení o dědictví, byť by i byl zkrácen na svém dědickém právu; nápravy se totiž tato osoba, na rozdíl od v původním dědickém řízení opomenutého dědice, může domáhat cestou řádných, případně mimořádných opravných prostředků (odvolání, dovolání, žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost).

Jak je výše uvedeno, jedním z účelů dědického řízení je zjištění okruhu zůstavitelových dědiců. Je-li dědické řízení po zůstaviteli zastaveno, neboť nezanechal žádný majetek, nezkoumá se dědické právo a není ani důvod zjišťovat dědice. Pokud soud v řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstaviteli přistoupí k vyrozumění neznámých dědiců o jejich dědickém právu vyhláškou (§ 468 obč. zák.) a nepřihlásí-li se žádný z nich, při dalším postupu v řízení o dědictví se k nim nepřihlíží (fikce). Skutečnost, že dědicové, event. jejich právní nástupci, „vyjdou najevo“ až v řízení o vydání dědictví iniciovaném žalobcem (oprávněným dědicem) podle ustanovení § 485 obč. zák., které je samostatným (sporným) řízením a není pokračováním řízení dědického, nelze při rozhodování o dědickém právu

po zůstaviteli zohlednit, protože zjištění okruhu dědiců je třeba učinit nejpozději do pravomocného skončení řízení o projednání dědictví.

Žalobce uplatňující nárok podle ustanovení § 485 obč. zák. pak může být k podání žaloby legitimován i sám, neboť jej neuplatňuje z titulu dědice v dědickém řízení, ale osoby, které svědčí právo na vydání dědictví, přestože dědického řízení účastna nebyla. V takovém případě nelze proto dovozovat nerozlučné společenství žalobce (oprávněného dědice) s ostatními dědici, jak to činí žalovaná, a nelze ani vycházet z ustálené judikatury soudů k otázce nerozlučného společenství dědiců v občanském soudním řízení sporném.

Konečně k otázce, zda má žalobce podle § 485 obč. zák. nárok na vydání celého dědictví od nepravého dědice, nebo pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu, lze uzavřít, že celé dědictví dostat může, nelze-li již uspokojit další dědice, jejichž právo na vydání dědictví bylo prokazatelně promlčeno. Obdobně by tomu bylo i v případě fikce nastupující v dědickém řízení v důsledku vydání vyhlášky podle ustanovení § 468 obč. zák., podle níž přihlásil-li by se jediný dědic, zdědil by celý majetek zůstavitele, a to i přesto, že by fakticky bylo dědiců více. Současně však z vydání dědictví jedinému oprávněnému dědici (žalobci) podle § 485 obč. zák. vyplývá závazek uspokojit v budoucnu další případné oprávněné dědice, pokud by se ke svému nároku přihlásili. Nelze totiž automaticky vycházet z promlčení jejich nároku uplynutím zákonem stanovené tříleté promlčecí doby, která počne běžet od právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení o dodatečném projednání dědictví skončeno, neboť může dojít ke stavení běhu této doby v důsledku okolností, která ani nemusí být předem známa, např. uplatněním práva v soudním řízení.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo § 229 odst. 3 o. s. ř., anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a § 151 odst. 1 části věty před středníkem o. s. ř., neboť žalovaná, jejíž dovolání bylo zamítnuto, na náhradu nákladů dovolacího řízení nemá právo a žalobci v dovolacím řízení žádné náklady nevznikly. ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu ČR

Ilustrační foto: Shutterstock.com

Z judikatury Ústavního soudu

ÚSTAVNÍ SOUD ROZHODL V SENÁTĚ SLOŽENÉM Z PŘEDSEDY TOMÁŠE LICHOVNÍKA, SOUDKYNĚ VLASTY FORMÁNKOVÉ A SOUDCE VLADIMÍRA SLÁDEČKA O ÚSTAVNÍ STÍŽNOSTI STĚŽOVATELKY JUDr. IVANY DEMUTOVÉ, ZASTOUPENÉ JUDr. PhDr. STANISLAVEM BALÍKEM, ADVOKÁTEM ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE SE SÍDLEM V PRAZE 3, KOLÍNSKÁ 13, SMĚŘUJÍCÍ PROTI USNESENÍ KRAJSKÉHO SOUDU V HRADCI KRÁLOVÉ Č. J. 1 TO 71/2014-13 ZE DNE 21. 1. 2015 A PROTI USNESENÍ POLICIE ČR, KŘP LIBERECKÉHO KRAJE, ODBOR HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY Č. J. KRPL-27937-26/TČ 2014-180080-LA ZE DNE 12. 12. 2014, TAKTO:

I. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 1 To 71/2014-13 ze dne 21. 1. 2015 a usnesením Policie ČR, KŘP Libereckého kraje, odbor hospodářské kriminality č. j. KRPL-27937-26/TČ 2014-180080-LA ze dne 12. 12. 2014 bylo zasaženo do práva stěžovatelky na ochranu majetku zakotveného v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 1 To 71/2014-13 ze dne 21. 1. 2015 a usnesení Policie ČR, KŘP Libereckého kraje, odbor hospodářské kriminality č. j. KRPL-27937-26/TČ 2014-180080-LA ze dne 12. 12. 2014, se proto ruší.

ODŮVODNĚNÍ:

I.

1. Ústavní stížností podanou podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka s odkazem na porušení jejích práv garantovaných čl. 36 a čl. 37 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) domáhala zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí.

2. Ústavní soud zjistil, že v záhlaví označeným usnesením Policie ČR, KŘP Libereckého kraje, SKPV, odbor hospodářské kriminality (dále jen „policejní orgán“), byla podle § 66 odstavec 1 tr. řádu stěžovatelce uložena pořádková pokuta ve výši 5 000 Kč, neboť stěžovatelka nevyhověla písemně

výzvě k vydání věci podle § 78 odst. 1 tr. řádu spočívající v poskytnutí kopie závěti, kterou měla dne 21. 2. 2010 ručně sepsat poškozená MUDr. Anna Jiroušová, (dále jen „zůstavitelka“). Své rozhodnutí odůvodnil tak, že stěžovatelka byla požádána podle § 8 odst. 1 tr. řádu s odkazem k § 56 odst. 5 notářského řádu o zapůjčení výše uvedené závěti. Na tuto žádost stěžovatelka odpověděla, že § 56 notářského řádu nelze v této věci použít. Proto byl dozorcímu státnímu zástupci dán podnět k vyžádání souhlasu soudce podle § 8 odst. 5 tr. řádu k vydání shora zmíněné závěti. K žádosti Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové č. j. 1 KZN 764/2014-11 ze dne 22. 8. 2014 Okresní soud v Hradci Králové vydal dne 26. 8. 2014 pod č. j. 0 Nt 2729/2014-2 souhlas s vydáním závěti zůstavitelky orgánům činným v trestním řízení, který byl doručen též stěžovateli. Poté, na základě stanoviska Notářské komory č. j. 231-3/2014 ze dne 13. 10. 2014, sdělila stěžovatelka policejnímu orgánu, že žádosti o vydání shora uvedené závěti nevyhoví a telefonicky odmítla i vydání kopie předmětné závěti. Dne 23. 11. 2014 byla stěžovateli doručena výzva k vydání věci podle § 78 odst. 1 tr. řádu ze dne 21. 11. 2014, kterou byla vyzvána k vydání kopie shora uvedené závěti. Na toto reagovala stěžovatelka přípisem ze dne 25. 11. 2014, v němž sdělila, že výzvě podle § 78 tr. řádu nevyhoví. Policejní orgán tak rozhodl v záhlaví uvedeným usnesením (dále jen „rozhodnutí policejního orgánu“) o udělení pořádkové pokuty stěžovateli.

3. Proti usnesení policejního orgánu podala stěžovatelka stížnost, ve které namítala, že policejnímu orgánu dne 25. 11. 2014 sdělila, že s ohledem na trvající výjimečnost dané situace věc předkládá Notářské komoře České republiky (dále jen „notářská komora“), kterou požádá, aby byl osloven Nejvyšší soud a ten zaujal k celé věci stanovisko s tím, že do doby vydání stanovisek uvedených orgánů ve věci nebude činit žádné kroky. Usnesení o udělení pořádkové pokuty považuje za nezákonné a navrhuje jeho zrušení.

4. K této stížnosti se vyjádřil státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové. Uvedl, že podle § 146a odst. 2 tr. řádu předkládá k rozhodnutí stížnost stěžovatelky proti rozhodnutí policejního orgánu ve věci, v níž Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové vykonává dozor nad prověřováním skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku, ukončený ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se měl dopustit Ladislav Holec tím, že dne 11. 2. 2013 předložil advokátce JUDr. Lucii Horčíčkové ručně psanou závěť nesvéprávně poškozené zůstavitelky, sepsanou dne 21. 2. 2010 v Semilech, a to za účelem jejího předání do notářské úschovy stěžovatelky, kam byla JUDr. Horčíčkovou předána dne 20. 6. 2013, když ovšem zůstavitelka nebyla schopna dne 21. 2. 2010 takový právní úkon (sepsání závěti) s ohledem na svůj zdravotní stav učinit. Závěť byla tedy zřejmě padělána a je zde důvodné podezření, že se Ladislav Holec takto pokusil pro případ její smrti vylákat její majetek v celkové hodnotě 9.693.070 Kč. V průběhu trestního řízení vyvstala podle vyjádření potřeba získat z notářské úschovy uvedenou závěť, a to pro účely znaleckého zkoumání z písmoznalectví a zjištění její

pravosti. V případě zjištění, že tato závěť není pravá a je padělána, je pak pro orgány činné v trestním řízení podle vyjádření důležitá i co do svého obsahu, tzn. ke zjištění, v jakém rozsahu se chtěl padělatel závěti neoprávněně obohatit. Skutečnosti, které se notář dozví v rámci své činnosti, podléhají podle vyjádření zákonné povinnosti mlčenlivosti, přičemž notářský řád nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, protože bylo postupováno dle § 8 odst. 5 trestního řádu, kdy dne 26. 8. 2014 soudce Okresního soudu v Hradci Králové vydal souhlas k tomu, aby stěžovatelka vydala orgánům činným v trestním řízení závěť zůstavitelky. I přes tento souhlas však podle vyjádření stěžovatelka výzvě dle § 78 odst. 1 nevyhověla, ačkoliv policejní orgán ze svých původních požadavků na originál závěti ustoupil a dne 21. 11. 2014 vyzval jmenovanou pouze k vydání kopie této závěti, aby vůbec zjistil její obsah. Protože stěžovatelka nevyhověla, uložil jí policejní orgán pořádkovou pokutu. Stížnost státního zástupce považuje za nedůvodnou, když § 56 ani § 84 notářského řádu nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, a tak je třeba postupovat dle § 8 odst. 5 tr. řádu.

5. Krajský soud v Hradci Králové stížnost proti rozhodnutí policejního orgánu jeho v záhlaví uvedeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítl. Podle jeho odůvodnění je třeba se ztotožnit s vyjádřením státního zástupce i s rozhodnutím policejního orgánu, přičemž lze na toto rozhodnutí a vyjádření státního zástupce odkázat. Krajský soud uvedl, že v dané věci probíhá prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a za takové situace jsou podle krajského soudu ve smyslu § 8 odst. 1 tr. řádu státní orgány právnické a fyzické osoby povinny bez zbytečného odkladu vyhovovat dožádání orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů. Státní orgány jsou podle krajského soudu dále povinny neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo orgánu policie skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. K § 8 odst. 5 tr. řádu krajský soud zdůraznil, že se jedná o vyžádání utajovaných informací, nebo prolomení povinné mlčenlivosti po předchozím souhlasu soudce, přičemž toto ustanovení se uplatní jen v případě, kdy zvláštní zákon, podle něhož jsou skutečnosti utajovány nebo podle kterého se na ně vztahuje povinnost mlčenlivosti, nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou podle takového zákona utajovány nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, přičemž takový postup se podle krajského soudu vztahuje i na notářský řád. Vzhledem k těmto důvodům krajský soud dospěl k názoru, že postup stěžovatelky, která i přes výzvu podle § 78 odst. 1 tr. řádu, i přes souhlas soudce podle § 8 odst. 5 tr. řádu, odmítla vydat požadovanou závěť, nebyl správný a uložení pořádkové pokuty je akceptovatelné, přičemž i přes stanovisko notářské komory nelze vyloučit, pokud nastane taková nutnost, aby v rámci trestního řízení došlo k vydání originálu závěti.

6. Úkony ve výše uvedeném trestním řízení proti Ladislavu Holcovi byly zahájeny na základě oznámení opatrovníka zůstavitelky, Úřadu městské části Praha 6 (dále jen „opatrovník“). Žádosti opatrovníka o vydání závěti stěžovatelka nevyhověla.

II.

7. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že pořádková pokuta jí byla uložena přesto, že se řídila stanoviskem notářské komory. Za situace, kdy je právní názor policejního orgánu a soudu na jedné a profesní stavovské samosprávy stěžovatelky na druhé straně zcela protichůdný, měla dle ústavní stížnosti stěžovatelka de facto na vybranou pouze v tom směru, zda si nechá uložit pořádkovou pokutu podle tr. řádu, či v kárném řízení podle notářského řádu. Jsouc vázána slibem notářky upřednostnila stěžovatelka dle jejího tvrzení zachování povinnosti mlčenlivosti.

8. Stěžovatelka dále uvádí, že je třeba vzít v úvahu, že před orgány policie v dané věci probíhá zatím pouze prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.

9. S odkazem na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 79/07 ze dne 19. 6. 2007, v němž byl podle stěžovatelky řešen analogický případ jako věc projednávaná, stěžovatelka poukazuje na nezbytnost dodržení zásady subsidiarity trestní represe a užití trestní sankce až jako ultima ratio s tím, že trestní právo nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů.

10. Stěžovatelka též namítá, že otázku platnosti či neplatnosti závěti, sepsané dosud žijící osobou, lze řešit až v rámci pozůstalostního řízení tak, že účastníci, kteří případně namítnou neplatnost závěti, budou odkázáni na soud, který rozhodne ve sporném řízení. Podle názoru stěžovatelky nemůže být v daném stadiu vůbec naplněna skutková podstata podvodu podle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku, mimo jiné i proto, že i osoba, jež by byla zbavena způsobilosti k právním úkonům, nemá zakázáno psát, co uzná za vhodné, přičemž závěť je jednostranným právním jednáním, a i to, že by v úvahu přicházející dědic přesvědčil plně způsobilého zůstavitele, aby testoval v jeho prospěch, není podvodem v intencích příslušných ustanovení tr. zákoníku.

11. Stěžovatelka dále uvádí, že v nálezu ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. II. ÚS 2894/08, se Ústavní soud zabýval povinností mlčenlivosti advokáta a dospěl k závěru, že „povinnost mlčenlivosti je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci a tím i nezbytnou podmínkou fungování demokratické společnosti. Výkon profese advokáta vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta. Ústavní soud již dříve konstatoval, že se nejedná v žádném případě o jakousi výsadu advokáta, která by měla založit vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, ale že jde o povin-

nost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu. V tomto smyslu také profesionální tajemství a jeho dodržování advokátem požívá příslušné ochrany, a to zejména v situacích, kdy tato povinnost advokáta může být ohrožena.“ Citovanou právní větu lze podle stěžovatelky vztáhnout analogicky i na notáře, přičemž v projednávané věci stěžovatelka nevydala závěť, resp. její kopii, z důvodu vlastní svévole, ale především v zájmu ochrany práv zůstavitelky. Shodně i ze stanoviska notářské komory č. j. 231-1/2014 ze dne 18. 4. 2014 se pak podle stěžovatelky podává, že „podle § 84 odst. 1 notářského řádu notář vydá listinu o právním jednání zůstavitele z notářské úschovy jen jejímu pořizovateli nebo tomu, kdo se vykáže zvláštní plnou moci opravňující jej k převzetí listiny z notářské úschovy.“ Pořádkovou pokutu nelze podle stěžovatelky uložit za jednání, které není v rozporu se zákonem. Teleologickým výkladem lze podle ústavní stížnosti komplex ustanovení notářského řádu, která se vážou k závěti, jejímu sepsu, evidenci a úschově vyložit tak, že smyslem je ochrana soukromí a vůle zůstavitele, jakož i ochrana závěti jako nenahraditelné listiny, přičemž případné zničení či ztráta závěti vedou ve svých důsledcích k tomu, že dědic nemá náhradní řešení, jak se dovolat svých práv. Rovněž to, jak hodlá ve svém posledním pořízení zůstavitel naložit se svým majetkem, by podle ústavní stížnosti nemělo být komukoliv sdělováno.

Pokud by byl postup orgánů, jejichž usnesení jsou napadena touto ústavní stížností, shledán ústavně konformním, pak by podle stěžovatelky v podstatě kdykoli kdokoli mohl pouhým nedůvodným trestním oznámením zavdat důvod k tomu, aby jakákoliv závěť byla k dispozici orgánům činným v trestním řízení bez ohledu na to, jak intimní a ryze soukromé informace obsahuje a nevyhovění této ústavní stížnosti by mělo nedozírné důsledky pro všechny testující zůstavitele z hlediska důvěrnosti jejich pořízení a v obecné rovině by zcela vyvrátilo tradiční pojetí dědění ze závěti.

12. Stěžovatelka závěrem podotýká, že se řídila též stanoviskem notářské komory č. j. 231-3/2014 ze dne 13. 10. 2014 a č. j. 105-1/2015 ze dne 3. 3. 2015, s nimiž se ztotožňuje a na která v ústavní stížnosti odkazuje, a že v situaci, kdy jde o otázku ústavně konformní aplikace zákonného ustanovení, nelze její jednání, spočívající v tom, že se přikloní k jinému právnímu názoru, než mají orgány činné v trestním řízení, interpretovat jako zaviněné porušení právní povinnosti, za něž lze uložit sankci.

III.

13. Ústavní soud si k ústavní stížnosti vyžádal vyjádření krajského soudu a policejního orgánu.

14. Za krajský soud zaslal vyjádření předseda senátu 11 Nt JUDr. Jiří Mádr. Krajský soud ve vyjádření pouze v plném rozsahu odkázal na jeho v záhlaví uvedené usnesení.

15. Za policejní orgán zaslal vyjádření vrchní komisař kpt. Mgr. Vít Louma. Policejní orgán ve vyjádření po rekapitulaci podstatných okolností trestního řízení proti Ladislavu Holcovi uvedl, že stěžovatelka byla ve smyslu ust. § 78 odst. 1

tr. řádu dvakrát vyzvána, aby jako notářka vydala kopii závěti zůstavitelky, kterou má v notářské úschově. Oprávněnost výzvy byla dle policejního orgánu zdůvodněna dostatečně, ačkoli § 78 odst. 1 tr. řádu nevyžaduje žádného odůvodnění vůči osobě, proti které se uplatňuje. Policejní orgán však podle vyjádření v této věci uvedl ve svých výzvách stěžovatelce i odůvodnění, proč tak činí a z jakých důvodů nic nebrání stěžovateli požadovanou kopii vydat. K tomuto dále uvádí, že na základě stanoviska notářské komory ze dne 13. 10. 2014 ustoupil od původního požadavku na originál závěti, protože se ztotožnil s právním názorem notářské komory, že v případě vydání originálu závěti z notářské úschovy nejde pouze o sdělení utajovaných informací ve smyslu § 8 odst. 5 trestního řádu, když o ten případ by šlo, pokud orgány činné v trestním řízení požadovaly informace o obsahu závěti nebo fotokopii závěti. Policejní orgán však podle vyjádření trvá na svém názoru, že notářský řád nestanovuje, za jakých okolností je notář zbaven mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení a proto je možné použít § 8 odst. 5 tr. řádu, jímž byla stěžovatelka zbavena mlčenlivosti Okresním soudem v Hradci Králové, a kdy tento postup byl zvolen na základě odpovědi stěžovatelky na výzvu podle § 8 odst. 1 tr. řádu s odkazem k § 56 odst. 5 notářského řádu. Správnost postupu policejního orgánu pak podle vyjádření potvrzuje i v záhlaví označené usnesení krajského soudu, přičemž na toto usnesení pak odkázal policejní orgán v opakované výzvě podle § 78 odst. 1 tr. řádu, již byla stěžovatelka znovu dne 11. 2. 2015 vyzvána k vydání kopie předmětné závěti. Policejní orgán má tedy za to, že stěžovatelka měla jako notářka vyhovět výzvám učiněným podle § 78 odst. 1 tr. řádu, aniž by vydáním kopie závěti zůstavitelky porušila své povinnosti dle notářského řádu a domnívá se, že v případě vydání zmiňované kopie závěti pro potřeby trestního řízení by se stěžovatelka nevystavila nebezpečí kárného řízení podle notářského řádu.

16. Policejní orgán dále uvádí, že v předmětné trestní věci skutečně probíhá pouze prověřování, avšak tento postup umožňuje orgánům činným v trestním řízení zvážit, na základě tímto postupem získaných informací, zda se může jednat o jednání naplňující skutkovou podstatu některého trestného činu. Tento postup pak tedy vede následně buď k postupu ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu, nebo naopak k odložení věci podle § 159a odst. 1 až odst. 5 tr. řádu. V předmětné věci má podle vyjádření policejní orgán důvodné podezření, že došlo ke spáchání zvláště závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 tr. zákoníku, přičemž pro řádné prověření dané věci je nezbytně nutné znát obsah i vlastní podobu uložené závěti, o níž se lze však, na základě dosud dostupných informací, domnívat, že okolnosti jejího vzniku mohou být v rozporu nejen s trestním zákonem. Stěžovatelka podle vyjádření není ve věci podezřelá a do jejích práv trestní řízení naprosto nezasahuje za situace, kdy je policejní orgán přesvědčen, že vydáním kopie předmětné závěti by stěžovatelka neporušila žádný právní či stavovský předpis. Stejně tak v případě, že by byl skutečně spáchán shora uvedený zločin, nepostačilo by podle policejního orgánu napadnutí závěti v pozůstalostním řízení, kdy podezřelý by

„pouze“ nezískal dědictví, a nebyl by si tak vědom svého závažného, protiprávního jednání. Proto zde podle policejního orgánu nepřichází v úvahu použití principu subsidiarity trestní represe.

17. Ke stěžovatelkou uváděnému odkazu na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2894/08 ze dne 28. 8. 2009, který se zabývá mlčenlivostí advokáta, policejní orgán (opětovně) uvádí, že vydáním závěti, respektive její kopie by nemohlo dojít k porušení práv zůstavitelky, ba naopak by její práva byla chráněna, protože v rámci trestního řízení by došlo k ověření pravosti listiny dostupnými forenzními nástroji, a to za situace, kdy se zůstavitelka v současné době nemůže nijak bránit případnému protiprávnímu jednání.

18. Ke stěžovatelkou citovanému stanovisku Notářské komory č. j. 231-1/2014 ze dne 18. 4. 2014 policejní orgán uvedl, že dle jeho názoru se nevydáním kopie závěti stěžovatelka dopustila porušení její povinnosti, která jí byla uložena výzvami podle § 78 odst. 1 tr. řádu. Pokud pak stěžovatelka v ústavní stížnosti zmiňuje zničení nebo ztrátu závěti, je podle policejního orgánu potřeba zmínit, že toto nebezpečí bylo dalším důvodem, proč policejní orgán ustoupil od požadavku vydání originálu závěti, ač by pro trestní řízení byl bezesporu vhodnější originál z důvodu dalšího znaleckého zkoumání.

19. K tvrzení, že pokud by byl napadnutý postup orgánů činných v trestním řízení shledán ústavně konformním, mohl by kdokoli a kdykoli zavdat nedůvodným trestním oznámením, aby byla kterákoliv závěť k dispozici orgánům činným v trestním řízení, je podle policejního orgánu nutno uvést, že každý orgán činný v trestním řízení musí vždy ve svém postupu přihlídnout ke konkrétním okolnostem každé trestní věci a trestní řízení nesmí zasahovat do práv osob nepřiměřeným způsobem. Proto se tedy podle vyjádření nedá paušálně tvrdit, že každé trestní oznámení může zavdat automatickou žádost orgánů činných v trestním řízení na vydání listiny z notářské úschovy, přičemž zmiňuje i povinnosti policejního orgánu uložené mu v § 158 odst. 1 tr. řádu, mezi nimiž je mimo jiné učinění všech potřebných šetření a opatření k odhalení skutečností, že byl spáchán trestný čin, a směřujících ke zjištění jeho pachatele. V konkrétní prověřované věci pak má podle policejního orgánu pro správné posouzení celé věci klíčový význam právě samotná závěť zůstavitelky ze dne 21. 2. 2015, jejíž kopie má být vydána.

20. Policejní orgán uzavírá, že ze shora uvedených okolností považuje svůj postup za správný, přiměřený, a to jak z hlediska postupu podle § 78 odst. 1 tr. řádu, tak z hlediska postupu podle § 66 odst. 1 tr. řádu, kterým byla udělena pořádková pokuta stěžovateli, přičemž pro tento názor policejního orgánu svědčí podle vyjádření i v záhlaví uvedené rozhodnutí krajského soudu.

21. Vyjádření policejního orgánu bylo zasláno k replice stěžovatelce. Stěžovatelka v návaznosti na vyjádření policejního orgánu Ústavnímu soudu pouze sdělila, že s ohledem

na jeho obsah i argumentaci v ústavní stížnosti práva na repliku nevyužívá s tím, že setrvává na podané ústavní stížnosti a navrhuje, aby této bylo vyhověno.

22. Ústavní soud rozhodoval v souladu s ust. § 44 zákona o Ústavním soudu bez nařízení ústního jednání, neboť od tohoto jednání nebylo lze očekávat další objasnění věci a Ústavní soud neprováděl dokazování.

IV.

23. Ústavní soud přezkoumal v záhlaví citované rozhodnutí a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

24. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je jen ochrana ústavnosti a nikoliv zákonnosti (čl. 83 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“). Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy není povolán k přezkumu aplikace podústavního práva a může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva či svobody, protože základní práva a svobody vymezují nejen rámec normativního obsahu aplikovaných právních norem, nýbrž také rámec jejich ústavně konformní interpretace a aplikace. Interpretace a aplikace zákonných a podzákoných právních norem, která nešetří základní práva v co nejvyšší míře, při současném dodržení účelu aplikovaných právních norem, pak znamenají porušení základního práva či svobody, a právě k tomu v projednávané věci došlo.

25. Ústavní soud připomíná svoji ustálenou judikaturu, dle níž je při svém rozhodování vázán pouze petitum ústavní stížnosti, nikoli jejím odůvodněním, čímž nutno rozumět ústavněprávní kvalifikaci skutečností, které stěžovatel uvedl v ústavní stížnosti a v nichž spatřuje porušení svých ústavou zaručených základních práv a svobod [nález sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 1. 2008 (N 14/48 SbNU 145)]. Ústavní soud tedy není vázán argumenty, které stěžovatel sám uvádí. Proto může zkoumat (a v nyní projednávaném případě také zkoumal), zda napadenými rozhodnutími nebyla porušena některá jiná ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele, než sám stěžovatel tvrdí v podané ústavní stížnosti. V daném případě se sice – z hlediska výše uložené pokuty – jednalo o záležitost bagatelní, ale Ústavní soud nemohl přehlédnout, že tento případ zjevně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelky, a to nejen proto, že je zjevně dána potřeba ústavněprávně vyložit (potenciální) kolizi mezi některými základními právy na straně jedné a legitimním zájmem státu na objasňování a vyšetřování trestných činů na straně druhé, ale i s ohledem na okolnosti případu.

26. Dožádání a poskytování informací pro účely trestního řízení (včetně ochrany utajovaných skutečností a údajů, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti), obecně upravuje ust. § 8 odst. 1 věta první tr. řádu, dle něhož jsou státní orgány, právnické a fyzické osoby povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožádáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů. Ust. § 8 odst. 5 věta první tr. řádu pak normuje, že nestanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou

podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto informace pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce, přičemž právě podle tohoto ustanovení bylo v projednávané věci postupováno.

27. Ust. § 8 odst. 5 tr. řádu bylo do trestního řádu doplněno tzv. velkou novelou, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Bylo tak reagováno mimo jiné na skutečnost, že právní úprava mlčenlivosti, uložená osobám nejrozličnějšími právními předpisy, je velmi nejednotná, nesystematická, a zejména ve starších předpisech již neodpovídá současným organizačním a právním vztahům. Některé z těchto předpisů totiž jen obecně stanoví povinnost dodržovat nebo respektovat mlčenlivost, v jiných se lze setkat i s vymezením okruhu skutečností, jichž se mlčenlivost týká, s vymezením okruhu osob, které jsou vázány mlčenlivostí, s důvody jejich zproštění mlčenlivosti, resp. jejího prolomení, a s tím, kdo je oprávněn určitou osobu zprostit mlčenlivosti; některé z předpisů pak stanoví, že pro účely trestního řízení se osoby jinak vázané mlčenlivostí považují ze zákona za zproštěné této mlčenlivosti [viz např. usnesení sp. zn. III. ÚS 744/06 ze dne 10. 4. 2008].

28. Podle ust. § 56 odst. 1 notářského řádu notář je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s notářskou činností podle § 2 a další činností podle § 3 odst. 1 a 2 a které se mohou dotýkat oprávněných zájmů účastníka právního jednání, o kterém byl sepsán notářský zápis, toho, jehož prohlášení nebo rozhodnutí bylo osvědčeno, toho, jehož podpis byl ověřen, toho, na jehož žádost byla osvědčena právně významná skutečnost, klienta v případě další činnosti podle § 3, nebo právních nástupců těchto osob (dále jen „povinnost mlčenlivosti“). Podle ust. § 56 odst. 2 notářského řádu povinnosti mlčenlivosti mohou notáře zprostit pouze osoby uvedené v odstavci 1. Podle ust. § 56 odst. 3 - 5 notářského řádu povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na notáře, který byl odvolán. Povinnosti mlčenlivosti se notář nemůže dovolávat v kárném řízení, jakož i vůči navrhovateli kárného návrhu v době přípravy kárného návrhu. Povinností mlčenlivosti není notář vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a osobou, která může notáře mlčenlivosti zprostit, nebo jde-li o řízení o oprávněném prostředku proti rozhodnutí kárné komise, a to v rozsahu nezbytném pro ochranu jeho práv. Povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost přezkoumat spáchání trestného činu a povinnosti stanovené zvláštními předpisy o správě daní a poplatků. Porušením povinnosti mlčenlivosti není plnění povinností podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nebo zákona o provádění mezinárodních sankcí.

29. Podle ust. § 84 notářského řádu notář listinu vydá z notářské úschovy jen tomu, na jehož žádost byla listina do notářské úschovy přijata, a jde-li o listinu o právním jednání zůstavitele, jen jejímu pořizovateli, ledaže je listina přijata do notářské úschovy za účelem jejího vydání dal-

ší osobě. Notář listinu vydá i tomu, kdo se vykáže zvláštní plnou mocí opravňující jej k převzetí listiny z notářské úschovy; podpis zmocnitele musí být úředně ověřen. Plná moc tvoří přílohu protokolu o vydání listiny. O vydání listiny z notářské úschovy sepíše notář protokol. Notář vydá příjemci listiny, případně jeho zástupci stejnopis protokolu. Jestliže se listina o právním jednání zůstavitele vydává zástupci pořizovatele takové listiny, zašle notář vyhotovení protokolu i pořizovateli. Vydá-li notář listinu evidovanou v Evidenci právních jednání pro případ smrti, provede v této evidenci výmaz údajů o takové listině a o jejím pořizovateli; přesun do souboru dat skončených věcí v této evidenci neprovede.

30. V projednávané věci tedy došlo ke střetu práv, resp. povinností stěžovatelky a oprávnění a povinností policejního orgánu, když ten, jako orgán činný v trestním řízení, je povinen postupovat v trestním řízení z úřední povinnosti a trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů a musí přitom v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu a za součinnosti stran postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro její rozhodnutí.

Jak vyslovil Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 321/06 ze dne 18. 12. 2006 (N 229/43 SbNU 595), v nálezu sp. zn. III. ÚS 256/01 ze dne 21. 3. 2002 (N 37/25 SbNU 287) nebo v nálezu sp. zn. II. ÚS 2050/14 ze dne 10. 3. 2015, „zájem na objasnění trestných činů a spravedlivém potrestání jejich pachatelů, ale též zájem na ochraně jednotlivce před neodůvodněným stíháním a odsouzením, daný možností získání informací svědčících ve prospěch podezřelého, respektive obviněného, je legitimním a nezbytným cílem demokratické společnosti. Lze nalézt i racionální spojení mezi tímto cílem a prostředky, kterými ho má být dosaženo, a není zde dána možnost jejich nahrazení alternativními způsoby, které by byly méně zasahující do základních práv garantovaných čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny. Dosahování účelu trestního řízení je v demokratickém ústavním řádu pravidelně spjata s řadou nezbytných zásahů do osobnostních práv jiných subjektů, než těch, proti nimž se řízení vede.“ Na druhé straně stěžovatelka jako notářka je povinna zachovávat mlčenlivost podle ust. § 56 notářského řádu a dodržovat též ust. § 84 téhož předpisu, neboť tím ve své podstatě chrání soukromí dotčeného jednotlivce.

31. Ústavní soud judikoval, že k prolomení ochrany soukromí, včetně dovoleného zásahu do povinnosti mlčenlivosti, může ze strany veřejné moci dojít jen zcela výjimečně a jen je-li to nezbytné, a účelu, sledovaného veřejným zájmem, nelze dosáhnout jinak. Při nedodržení některé podmínky jde o zásah protiústavní [viz např. nálezu sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 46/48 SbNU 549)]. Jestliže tedy ústavní pořádek připouští průlom do této ochrany, děje se tak pouze a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti (čl. 7 odst. 1 věta druhá Listiny ve spojení s čl. 8 odst. 2 Úmluvy). Přípustný je

tak pouze zásah do základního práva nebo svobody člověka ze strany veřejné moci, jestliže jde o zásah nezbytný v uvedeném smyslu [nálezu sp. zn. II. ÚS 789/06 ze dne 27. 9. 2007 (N 150/46 SbNU 489) nebo nálezu sp. zn. II. ÚS 2806/08 ze dne 27. 1. 2010 (N 15/56 SbNU 143)]. V nyní posuzovaném případě, jak již bylo řečeno, do této kategorie spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a na tom, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Stíhání trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů je totiž ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, jehož podstatou je přenesení odpovědnosti za postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod fyzickými a právníky osobami na stát.

32. Zároveň však Ústavní soud ve všech shora citovaných rozhodnutích zdůrazňoval, že k tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti (a zásah do soukromí byl tedy přiměřený), musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování, přičemž tyto záruky představuje především soudní kontrola. Umožňuje-li totiž trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity, neboť jejich použití s sebou nese vážné omezení základních práv a svobod jednotlivce. Ústavní soud v této souvislosti připomínal též zásadu vyřčenou již starší literaturou, že „trestní právo určuje hranici mezi trestní mocí státu a svobodou jednotlivcovou v tom úmyslu, aby výkon trestní moci státní nestal se proti jednotlivci nástrojem libovůle dočasných držitelů státní moci.“ (srov. Kallab, J.: Zločin a trest, Úvahy o základech trestního práva, J. R. Vilímek, Praha 1916, str. 8).

33. Z hlediska imperativu ústavněprávních limitů při použití nástrojů trestního procesu je tedy zásah do soukromí jednotlivce přípustný tehdy, je-li též akceptovatelný z pohledu zákonné existence a dodržení účinných a konkrétních záruk proti libovůli. Esenciální předpoklady spravedlivého procesu totiž vyžadují, aby byl jednatel vybaven dostatečnými garancemi proti možnému zneužití pravomoci ze strany veřejné moci. Tyto záruky představuje především soudní kontrola těch nejintenzivnějších zásahů do základních práv a svobod osob, neboť i v trestním řízení je povinností soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám jednotlivců (čl. 4 Ústavy). Ostatně i čl. 13 Úmluvy explicitně vyžaduje, aby osoba, jejíž základní práva byla dle jejího názoru porušena, měla k dispozici účinný prostředek nápravy před národním „orgánem“, který je třeba interpretovat v návaznosti na čl. 4 Ústavy [viz podrobněji nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010 (N 121/57 SbNU 495; 219/2010 Sb.)].

34. S tím koresponduje argumentace Ústavního soudu projevená v nálezu sp. zn. I. ÚS 2050/14 ze dne 10. 3. 2015, dle které v případě užití trestněprávních nástrojů omezujících

základní práva a svobody jednotlivce se požadavek soudní ochrany základních práv musí projevit ve vydání soudního příkazu a v jeho dostatečném odůvodnění. To musí odpovídat jak požadavkům zákona, tak především ústavním principům, z nichž zákonné ustanovení vychází, resp. které zpětně limitují jeho interpretaci, neboť aplikace takového ustanovení představuje zvláště závažný zásah do základních práv a svobod každého jednotlivce. Uvedené Ústavní soud vztahuje zejména k domovním prohlídkám, prohlídkám jiných prostor a pozemků, osobním prohlídkám, zadržení a otevření zásilek či odposlechům telekomunikačního provozu. Stejně tak se však uvedené vztahuje i k poskytování informací chráněných povinností mlčenlivosti notáře, neboť jejich sdělováním bezesporu též dochází k citlivému zásahu do soukromí dotčených osob.

35. Je tedy zřejmé, že Ústavní soud v souvislosti se souhlasem dle ust. § 8 odst. 5 tr. řádu akcentuje roli nezávislého soudce, jehož úkolem je v rámci postupu dle uvedeného ustanovení přezkoumat, zda má v konkrétním případě převážit zájem na objasnění trestné činnosti nad zájmem na zachování státem uložené či uznané mlčenlivosti, přičemž při tomto jeho rozhodování musí být dbáno zásad přiměřenosti, zdrženlivosti a subsidiarity (viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 321/06 ze dne 18. 12. 2006 nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 744/06 ze dne 10. 4. 2008). Je nepochybné, že každý má právo na ochranu svého soukromí a možnost státu zasahovat do něho je vázána na soulad se zákonem a nezbytnost takového zásahu. Pokud tedy soud, jako tomu bylo v projednávané věci, souhlas podle ust. § 8 odst. 5 tr. řádu vydá, musí z odůvodnění tohoto jeho souhlasu být zřejmé, že uvedené zásady byly respektovány, že soud pečlivě zvažoval relevantní okolnosti a že tedy tento souhlas je adekvátní a dostatečnou zárukou toho, že zásah do soukromí je přiměřený a nezbytný. Požadavky na kvalitu odůvodnění souhlasu soudce dle ust. § 8 odst. 5 tr. řádu zesiluje i ta skutečnost, že zůstavitelka ani stěžovatelka nebyly účastnicemi řízení o vydání tohoto souhlasu.

36. Ústavní soud přezkoumal souhlas vydaný Okresním soudem v Hradci Králové pod č. j. 0 Nt 2729/2014-2 ze dne 26. 8. 2014, kterým byl dán souhlas s vydáním závěti zůstavitelky orgánům činným v trestním řízení. Ústavní soud však zjistil, že mimo rekapitulace žádosti policejního orgánu, zdůvodnění, proč je postupováno podle ust. § 8 odst. 5 tr. řádu a citace relevantních zákonných ustanovení, tento souhlas obsahuje již pouze uvedení toho, že „Soud má za to, že souhlas s vyžádáním údajů je třeba ve vztahu k potřebě řádného objasnění okolností nasvědčujících tomu, že byl spáchán zvláště závažný zločin podvodu dle § 209 odst. 1, 5 písm. a) tr. zákoníku.“ Z těchto skutečností je zcela zřejmé, že odůvodnění předmětného souhlasu výše uvedené požadavky rozhodně nesplňuje, když zcela absentuje uvedení skutečností a úvah, které soud k vyslovení souhlasu s vydáním závěti zůstavitelky orgánům činným v trestním řízení vedly.

37. Za této situace Ústavní soud nemohl než dospět k závěru, že v projednávané věci nebylo Okresním soudem v Hrad-

ci Králové ani elementárně garantováno respektování práva zůstavitelky na ochranu soukromí, a pokud stěžovatelka nevyhověla výzvě policejního orgánu k vydání kopie závěti zůstavitelky, vlastně tímto způsobem zajistila ochranu jejího soukromí namísto orgánu veřejné moci.

38. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny každý má právo vlastnit majetek. Výkon tohoto práva může podléhat takovým podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu ochrany pořádku nebo práv jiných. Podle čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

39. Ústavní soud opakovaně upozornil (např. v nálezu sp. zn. II. ÚS 313/14 ze dne 15. 4. 2014), že mezi základní principy právního státu patří princip předvídatelnosti zákona, jeho srozumitelnosti a vnitřní bezrozpornosti. Bez jasnosti a určitosti pravidel nejsou naplněny základní charakteristiky práva, a tak nejsou ani uspokojeny požadavky formálního právního státu. Stejně požadavky, tj. předvídatelnost, srozumitelnost a vnitřní bezrozpornost, respekt k obecným zásadám právním, především ústavněprávním principům, jakož i právní jistotu, je tudíž nutno klást i na individuální právní akty, zvláště pak rozhodnutí státních orgánů, mezi které patří i napadená rozhodnutí.

40. I když v projednávané věci policejní orgán postupoval na základě předchozího souhlasu soudu k vyžádání informací, došlo k situaci, v níž stěžovatelce byla ve výroku citovanými rozhodnutí uložena majetková sankce. Tak došlo k zásahu do vlastnického práva stěžovatelky za stavu, který nebyl ústavně konformní (přičemž postup stěžovatelky, jak je uvedeno výše, zabránil zásahu do práva zůstavitelky na ochranu soukromí).

41. Ústavní soud tak uzavírá, že s ohledem na výše uvedený zásah do práva stěžovatelky na ochranu majetku zaručeného čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě nezbylo, než ústavní stížností napadená rozhodnutí podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušit. Zároveň Ústavní soud připomíná, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy ČR jsou právním názorem Ústavního soudu vysloveným v tomto nálezu vázány všechny orgány i osoby.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat. V Brně dne 9. července 2015
Tomáš Lichovník v. r.
Předseda IV. senátu Ústavního soudu ■

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2015, sp. zn. IV.ÚS 799/15 (nálezy jsou dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88963&pos=1&cnt=3&typ=result>)

pro Ad Notam vybral a zvýraznění provedl
JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Jaromír Čelakovský

o Jindřichovi z Isernie

ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY JINDŘICHOWI Z ISERNIE A JEHO NOTÁŘSKÉ ŠKOLE NA VYŠEHRADE
6. ŘÍJNA 2014 NASTOLOU OPĚT OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE AUTENTICITY TÉTO VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ČESKÉHO NOTÁŘSKÉHO STAVU A SVĚTOVÉHO NOTÁŘSTVÍ VŮBEC.

Byla to především studie Marie Bláhové, uveřejněná v reprezentativní publikaci „Dějiny notářství v českých zemích“, které zpracoval autorský kolektiv pod vedením Stanislava Balíka, jejíž prezentace proběhla ve Vratislavově sále Nového děkanství na Vyšehradě tentýž den.¹ Autorka konstatuje, že „Mezi notáři pozdně přemyslovského období vystupuje do popředí několik osobností. Především to jsou dva Italové, notář královské kanceláře Jindřich Vlach (Ital) – *Henricus Italicus* a učitel notářského umění a autor učebnic diktamin Jindřich z Isernie – *Henricus de Isernia*.² V závěru této své, velmi podnětné a vyčerpávající studie se potom přiklání k názoru, že „Shoda jmen a částečně i doba působení v Přemyslově kanceláři vedla některé historiky k vyslovení hypotézy o identitě obou notářů“.³

ŽIVOT A DÍLO

Obě uvedené akce se shodou okolností uskutečnily 10 dnů před významným výročí všech českých právních historiků. 16. října 2014 uplynulo totiž právě 100 let, co zemřel v Praze jeden ze zakladatelů české právněhistorické vědy univ. prof. JUDr. Jaromír Čelakovský. Narodil se 21. března 1846 ve Vratislavi, kde jeho otec, známý český osvícenecký buditel, jazykovědec a básník František Ladislav Čelakovský, byl v té době profesorem slavistiky na tamní univerzitě. Od roku 1849 žije rodina Čelakovských opět v Praze. Jaromír zde vystudoval Akademické gymnasium a v letech 1865 – 1869 absolvoval pražskou právnickou fakultu. V roce 1871 získává titul doktora práv, praktikuje u zemského soudu a začíná pracovat jako „adjunkt“ v archivu hlavního města Prahy. Ještě v době právnických studií se bádání v archivech stává Čelakovského koníčkem a on sám se začíná profilovat jako archivář – znalec českých dějin. Zaměřuje se především na historii práva a publikuje

z této oblasti celou řadu prací. V roce 1883 se habilitoval pro obor dějin práva v zemích Českých a o 3 roky později získává v tomto oboru mimořádnou profesuru. V roce 1887 je jako uznávaný odborník jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk. Řádným členem této vysoce prestižní vědecké instituce se stává v roce 1890. V říjnu 1892 se Čelakovský stal řádným profesorem pro obor právních dějin na české univerzitě v Praze. Vědecká a publikační činnost Jaromíra Čelakovského i v dnešní doběaráží svou obsáhlostí. Vedle odborné archivní práce se Čelakovský zabýval také pomocnými vědami historickými, zejména diplomatikou, historií českého středověku a zvláště dějinami práva se zaměřením na městské právo. K této problematice se váže především monumentální *Sbírka pramenů práva městského království Českého* (*Codex juris municipalis regni Bohemiae*) obsahující ve dvou svazcích téměř 800 privilegií, udělených královským městům v Čechách mezi léty 1225 – 1419. Sbírka vyšla nákladem Obce hl. m. Prahy v roce 1895 a vzbudila ihned mimořádnou pozornost. Až do dnešních dnů je ji možno považovat za základní pramen pro studium vývoje a počátků městského práva u nás. Dějinám městského práva se věnuje další Čelakovského studie *Úřad podkomořský v Čechách*. Vyšla v nakladatelství Otto v Praze v roce 1881 a je i v současnosti základním právněhistorickým dílem pro studium otázek správy a financování královských měst.

1 Viz Bláhová Marie: Mistr Jindřich Vlach a mistr Jindřich z Isernie. In *Dějiny notářství v českých zemích*. Notářská komora ČR a Národní galerie v Praze, Praha 2014, str. 37–40.

2 Tamtéž, str. 37.

3 Tamtéž, str. 40.

4 Všechny uvedené práce Jaromíra Čelakovského jsou dnes přístupné on line na internetu.

S poměrně velkým nasazením se Čelakovský věnoval Praze a jejím dějinám. Nakonec to vyplývalo i z jeho pracovního zařazení pražského archiváře. Za témata svých vědeckých prací si vybíral však skutečné „bonbónky“. Tak např. v roce 1882 vydává vlastním nákladem studii *Právo obce Pražské k řece Vltavě* nebo v roce 1906 nákladem Obce král.h.l.m. Prahy vychází *Hrad Pražský a majetková práva k němu do r. 1526*. Zejména tato druhá Čelakovského studie si určitě zaslouží, aby ani dnes neunikla pozornosti kompetentních odborníků zabývajících se žhavými otázkami vlastnického práva k nemovitostem v areálu Pražského hradu, ve známých sporech mezi Kanceláří prezidenta republiky (Správou Pražského hradu) a Pražským arcibiskupstvím. Kromě řady drobnějších prací je vhodné připomenout také další studii Čelakovského s pražskou historickoprávní tematikou. Je to pojednání *O začátcích ústavních dějin Starého města Pražského*, které Čelakovský vydal opět vlastním nákladem v roce 1904.⁵ V roce 1907 zakládá dokonce *Sborník příspěvků k dějinám hl.m.Prahy*, který vycházel až do roku 1935, tedy ještě 20 let po Čelakovského smrti.

Publikační činnost Jaromíra Čelakovského je značně rozsáhlá. Máme-li ji dnes hodnotit, patří skutečně k základním kamenům teorie českého archivnictví a dějin práva. Čelakovský byl ve své době poměrně žádaným autorem. Pravidelně přispíval do nejrůznějších periodik, z nichž je např. možno uvést Památky archeologické, Právnická, Zprávy Královské české společnosti nauk, Osvětu, Časopis Muzea král. Českého apod. Byl autorem řady hesel v Ottově slovníku naučném, kde byl členem tzv. vrchní redakce a současně redaktorem právnické části. Samostatnou kapitolou v životě Jaromíra Čelakovského je jeho politická angažovanost. V roce 1878 je poprvé zvolen za poslance Zemského sněmu království Českého. Mandát zastával opakovaně až do roku 1890. Zvolen byl za dva volební okresy, totiž za okres čáslavský a kutnohorský a tyto dva okresy také celou uvedenou dobu svého poslancování na Zemském sněmu zastupoval. V letech 1879 – 1881 byl zvolen za poslance Říšské rady ve Vídni, kde se velmi zasloužil, o legislativní proces spojený s rozdělením dosavadní Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze na českou a německou část. Jaromír Čelakovský byl po celý svůj politický život přesvědčeným mladočechem. V roce 1895 byl znovu, po téměř šestileté přestávce, zvolen poslancem Zemského sněmu. V letech 1900 – 1901 a 1907 byl opětovně poslancem vídeňské Říšské rady. Tento svůj mandát vykonával až do roku 1911, kdy se stal rektorem univerzity. Jako poslanec se v zemském sněmu v Praze a podobně i v říšské radě ve Vídni věnoval s velkým nasazením otázkám rozvoje a organizace školství, vzdělávání a kultury. Za své zásluhy byl jmenován v roce 1907 císařským dvorním radou.

Své názory na tehdejší českou společnost a její život vyjádřil Jaromír Čelakovský ve svých zápiscích, jakémsi deníku, který si vedl počínaje rokem 1871. Zápisky končí rokem 1914, kdy Čelakovský umírá. Ze zápisků je zřejmé, že se nikdy nezpronevřil politice mladočeské strany a vždy zůstával skálním mladočechem. Věren odkazu svého otce zpochybňoval roli a názory Františka Palackého. Stejně tak nesouhlasil s Františkem Ladislavem Riegrem, Albínem Bráhem a dalšími představiteli „staročechů“. Politický radikalismus rovněž ze zásady odmítal. Na druhé straně je patrné, že dokázal být „mužem kompromisů“ a projevoval se jako schopný kuloárový diplomat. To se ostatně nejzřetelněji projevilo, jak uvedeno výše, při vyjednávání o rozdělení pražské univerzity na část českou a německou v roce 1882. Zajímavý je rovněž jeho názor na realisty, ke kterým byl silně kritický. Zejména Masarykovi a Macharovi vyčítá, že svými názory demoralizují národ. Jako přesvědčený austroslavista viděl roli českého národa jedině v hranicích středoevropského soustátí. V tom se ztotožňoval s některými staročechy, zejména s Albínem Bráhem. Národní zájem ovšem stavěl nade vše. V diferenciaci české politické scény spatřoval úpadek a nesmyslné potlačování právě tohoto jednotného národního zájmu.⁵

Kromě názorů na tehdejší českou společnost lze z Čelakovského zápisků vyčíst ještě jednu zajímavost. A tou je láska ke Krkonošům a zejména pak k Harrachovu, kde si Čelakovský koupil v roce 1889 pozemek a kde také postavil později vilu, která se stává oblíbeným místem pobytu celé jeho rodiny. Zde se také stýká s mnoha svými přáteli, z nichž namátkou jmenujeme alespoň K. V. Raise. Ještě dnes se můžeme na internetových stránkách Harrachova dočíst, „že to byl kromě jiných také Jaromír Čelakovský, kdo přispěl ke známosti a pozdějšímu rozmachu Harrachova jako střediska cestovního ruchu“.⁶

MISTR JINDŘICH A ZALOŽENÍ REGISTER

Jak bylo řečeno výše, zabýval se Čelakovský v rámci své vědecké práce také pomocnými vědami historickými, zejména diplomatikou, tedy studiem písemností úřední provenience. Protože diplomatika hodnotí tyto písemnosti nejen z pohledu vnější úpravy, ale analyzuje i jejich vnitřní strukturu, hraje přitom nezastupitelnou roli objektivní vyhodnocení vlivu sociálního a kulturního prostředí, v jakém byly zkoumané materiály zhotoveny a způsobem tohoto zhotovení. Důležitou je také aplikace dobového práva a organizace institucí, včetně jejich personálního složení, kde měly tyto písemnosti původ. Je obecně známo, že u nás diplomatika vznikala již v raném středověku, zejména z důvodu ověřování pravosti listin nebo stvrzování jejich obsahu. Role notariátu a příslušníků notářského stavu vůbec je v této souvislosti zřejmá a nepotřebuje bližší argumentace. V kulturním prostředí raně středověkého Českého státu je obecně považován za zakladatele středověké diplomatiky vyšehradský kanovník a královský notář Jindřich z Isernie.⁷ Právě této osobnosti se Jaromír Čelakovský zejména věnuje ve své obsáhlé studii *O starších úředních knihách, jmenovitě o registrech*, kterou publikuje

⁵ Čelakovský Jaromír: *Moje zápisky z let 1871–1914*, Archiv hl. m. Prahy, Scriptorium, Praha 2004.

⁶ Viz www.harrachov.cz.

⁷ K tomu např. viz Kotous Jan: *K otázce vyšehradských kořenů notářského stavu v Čechách*, Právněhistorické studie 43, Karolinum 2013, str. 223–231.

ve třech pokračováních v časopisu Právník v roce 1890, vydávaném Právníckou jednotou v Praze.⁸

I po 125 letech, které uplynuly od vydání této Čelakovského studie, lze obdivovat logiku její stavby, utříděnost myšlenek, pedagogický záměr a zcela jasné a konkrétní vyjadřování autora. To bylo ostatně pro Čelakovského odborné práce typické. Studie začíná obecnou informací o dělení historických úředních knih, vedených „u nás při světských i duchovních úřadech i soudech“ na tři velké skupiny, totiž kopiáře listin, registry a konečně knihy úřední a soudní. V této souvislosti se Čelakovský nebojí vyslovit otevřeně názor, „že stupeň vzdělanosti obyvatelstva některé země, jmenovitě ve středověku sotva se dá lépe poznati a změřiti, nežli podle stavu, v jakém se nalézaly úřední knihy, které dosvědčovaly a zabezpečovaly veřejná i soukromá práva obyvatelstva té země“.⁹ Čelakovský dále poukazuje na důležitost přepisování vydaných listin do kopiářů a registrů, které ve středověku mělo povahu deklarování platnosti a účinnosti konkrétního právního aktu. Důležitou okolností bylo dodržení předepsané nebo obvyklé formy, která u nás dosahuje poměrně vysoké úrovně díky „šíření se umění notářského“.¹⁰ Právě vysoká kvalita listin, které opouštěly královskou kancelář v době panování Přemysla Otakara II. je důkazem vysoké a ve střední Evropě naprosto ojedinělé kvality odpovědných královských úředníků – notářů. Sama skutečnost, že v české královské kanceláři byla registra vedena daleko dříve nežli v sousedních zemích, říšskou kancelář nevyjímaje, je podle Čelakovského „skutek nemalé váhy pro kulturní a právní dějiny naše, jež právem můžeme považovati za nový důkaz závažného podílu naší vlasti na kulturních snahách střední Evropy“.¹¹

Druhá část studie je vlastně jakýmsi historickoprávním exkurzem, kde Čelakovský seznamuje s vývojem uchovávání důležitých listin ve státních a církevních archivech. Zdůrazňuje jejich obvyklé ukládání na dvou místech. Nejprve „in archivo palatii“, čili palácovém archivu nebo také ve dvorské registratuře. Dalším místem, kde byly dokumenty svěřovány „do ochrany svatých“ byla tzv. dvorská kaple, kaple královského paláce („in sacri palatii capella“). V této souvislosti je vhodné připomenout, že ukládání důležitých státních dokumentů „in sacri palatii capella“ má u nás dlouhou tradici, zaznamenanou již od dob prvního českého krále Vratislava II., jehož založení exemtní Vyšehradské kapituly lze interpretovat jako záměrné vytvoření sboru nezávislých státních úředníků. Kapitulní představený – probošt získal později do svých rukou na několik století trvale úřad královského kancléře.¹² O skutečnosti, že již v době Vratislavově založená vyšehradská bazilika sv. Vavřince, postavená na místě ještě starší sakrální stavby, patrně byzantského typu, mohla plnit úlohu posvátné palácové kaple, kde byly uloženy nejdůležitější dokumenty Českého státu, lze poměrně úspěšně polemizovat.¹³

Čelakovský však poukazuje ještě na jednu zásadní skutečnost. Tou je vliv kancelářů francouzských, anglických, ale zejména pro naše prostředí důležitých, sicilských králů na práci a způsob vedení středoevropských panovnických

kancelářů. Z listin, které se dochovaly z doby panování Přemysla Otakara II., vyplývá vysoká úroveň úřední korespondence s patrným vlivem jihoitalského prostředí. Čelakovský poukazuje na jejich podobnost se zachovanými zbytky register v Neapoli z doby panování jednoho z posledních panovníků štaufské dynastie Fridricha II. Právě tento vliv, v němž určující role patřila štaufské nebo také kapujské právníkové – diktátorské škole, reprezentované Pietro dela Vignou, byl, zdá se, pro naše prostředí určující. Tento absolvent boloňské univerzity byl od roku 1230 císařovým notářem. O rok později měl lví podíl na vypracování štaufského zákoníku pro Království obojí Sicílie. Od roku 1246 je připomínán ve vysoké funkci protonotáře království. V roce 1249, snad v důsledku osudové porážky Fridricha II. o rok dříve u Parmy, je obviněn z velezrady, uvězněn a ve vězení později spáchal sebevraždu. Sám císař Fridrich II. svého notáře dlouho nepřežil. Zemřel v roce 1250 a jeho smrt předznamenala konec vlády Štaufů v Evropě.¹⁴

Po porážce Fridricha II. následoval patrně exodus jeho úředníků z jižní Itálie do Říma a jinam, kde se mohli cítit bezpečně před pronásledováním. Jedním z takových území byly bezesporu državy českého krále Přemysla Otakara II., Štaufa po matce, který svou zemi otevřel nejen těmto uprchlíkům, ale který dokázal jejich služeb využít k realizaci svých snah směřujících k etatizaci a byrokratizaci královské moci a správy. Podle Čelakovského je toho důkazem způsob vedení register v české královské kanceláři. Čelakovský konstatuje, že „Skutek ten nepodléhá nyní žádné pochybnosti. Již z formuláře *Instrumenta Henrici Italici*, který Johannes Voigt z rukopisu Královeckého r. 1863 uveřejnil, byla známa formule listu z r. asi 1279, v které o registrech dvorských za krále Přemysla Otakara II. vedených se zmínka činí“.¹⁵ Stručně, šlo o případ sporu mezi vyšehradským proboštem a kapitulou, který byl vyřešen třemi, dnes bychom řekli, arbitry. Jejich nález král potvrdil a stvrdil svojí pečeti. A Čelakovský dále píše „Po pádu velikého krále zvoleni jsou asi roku 1279 dva noví úmluvcové, z nichž

8 Viz Právník, časopis věnovaný vědě právní a státní, roč. XXIX, str. 154 – 160, 198 – 204, 233 – 243), vydala Právnícká jednota v Praze, 1890.

9 Viz cit. práce str. 154.

10 Tamtéž, str. 157.

11 Tamtéž, str. 160.

12 K tomu viz Kotous Jan: K historickoprávnímu vývoji postavení Vyšehradské kapituly, in Královský Vyšehrad IV., sborník příspěvků ze semináře „940 let Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě“, Praha 2012.

13 K tomu viz Soukupová H.: K problematice Vyšehradu. In Průzkumy památek II/2005, NPÚ, Praha 2005, str. 3 a násl. Též Kotous J.: K úloze Vyšehradu v českém korunovačním řádu. In Právněhistorické studie 39, Karolinum, Praha 2007, str. 61 a násl.

14 Kotous J.: K otázce vyšehradských kořenů notářského stavu..., str. 226.

15 Voigt Johannes: Das urkundliche Formelbuch des königl. Notars Henricus Italicus aus der Zeit der Könige Ottakar II. u. Wenzel II. v Böhmen, in Archiv für Kunde öst. Geschichtsquellen, Bd. XXIX, str. 86, Wien 1863.

jedním byl sám spisovatel formuláře magister Henricus Italicus, jenž byl tehdy ještě král. protonotářem a kanovníkem Vyšehradským...“.

Ve třetí části své studie nás Čelakovský informuje o nálezu, který učinil známý český historik notářství a univerzitní kustod Ferdinand Tadra¹⁶ v Mnichově, kde v jistém rukopisu objevil „zlomek jedné o nové kusy rozmnožené redakce formuláře mistrem Jindřichem Vlachem sepsaného. V zlomu tom přichází v mnohém ohledu paměť, kterou *Henricus Italicus, notarius quondam domini regis* na požádání rychtáře, přísedících a vši obce města Pražského sepsal, aby byla zapsána na začátek knihy městské, jež se nově zakládala“.¹⁷ Městské knihy v Praze byly tedy založeny na způsob register královské kanceláře a měly sloužit k zapisování smluv a dalších jednání. Mistr Jindřich byl tehdy požádán, aby tyto městské knihy založil, rozdělil na oddíly „tak aby se smlouvy dle obsahu svého odděleně do nich mohly zapisovati“. A Čelakovský dále konstatuje, že Mistr Jindřich vyhověl této žádosti, napsal vlastní rukou úvod, opatřený jeho notářským znamením. Od roku 1280 se díky Mistru Jindřichovi tedy vedly městské knihy ve formě register. Při požáru, který v Praze vypukl v roce 1399, shořely bohužel všechny dosud vedené městské knihy, včetně dalších archiválií.

Čelakovský rovněž dále podrobněji informuje o životních osudech Jindřicha Vlacha z Isernie.¹⁸ Zdůrazňuje jeho příchod do Prahy a působení na vyšehradské notářské škole. Od roku 1273 je podle Čelakovského jmenován „protonotářem královským neboli přednostou českého oddělení kanceláře Přemysla Otakara II.“. Čelakovský konstatuje, že „za správcovství Otty Braniborského psával se králov-

ským protonotářem, avšak r. 1283 zaujal jeho místo v král. kanceláři mistr Velislav a on...propůjčoval obci Pražské své služby a zanášel se sepisováním formulářův a jiných písemností“.¹⁹

ZÁVĚR

Jaromír Čelakovský ve své předmětné studii hodnotí Mistra Jindřicha velmi vysoko. Pro Čelakovského pak není nejmenších pochybností, že Mistr Jindřich Vlach a Mistr Jindřich z Isernie jsou totožná osoba.²⁰ ■

JUDr. Jan Kotous, PF UK v Praze

16 Ferdinand Tadra (*1844 Jindřichův Hradec – 1910 Praha) byl český historik a editor, kustod pražské univerzitní knihovny.

17 Čelakovský J.: cit. dílo str. 202.

18 Životní osudy Mistra Jindřicha nejsou předmětem tohoto článku. Lze se s nimi seznámit v cit. práci autora v pozn. ad 7.

19 Čelakovský J.: cit. dílo str. 265 – 237.

20 Účelem tohoto příspěvku nebylo polemizovat s názory prof. Marie Bláhové. Je však třeba konstatovat, že vedle ní je snad jediným autorem, který nechápe Mistra Jindřicha Vlacha a Mistra Jindřicha z Isernie jako totožnou osobu Karel Doskočil, který uveřejnil v Časopise archivní školy 1937 – 1938 článek „Protonotář Jindřich Vlach a notář Jindřich Vlach z Isernie“. Zdá se, že tuto problematiku vyřešila ve svých pracích v 60. letech minulého století Saša Dušková, která obě postavy, díky hlubokému rozboru dochovaných materiálů, jednoznačně ztotožňuje.

VŠEHRD – časopis českých právníků
– online verze časopisu na <http://casopis.vsehrd.cz>

Časopis Spolku českých právníků Všeherd navazuje
na historickou tradici apolitického vědeckého periodika.
Je zaměřen na právní sektor a celou oblast práva soukromého i veřejného.

Případní zájemci, kteří by v časopise rádi publikovali svůj článek,
mohou příspěvek zaslat redakci na: casopis@vsehrd.cz

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ uvádějí 11. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

Jsem právník. právník roku

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoliv právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominoval kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Nominace jsou přijímány
na www.pravnikroku.cz
od 30. 5. 2015 do 31. 10. 2015.

Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formuláře. Informace o Právníkovi roku 2015 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a ve všech právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním gala večeru se společenským programem v lednu 2016. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 10/2015.

Stálé kategorie:

- Občanské právo (hmotné, procesní)
- Trestní právo (hmotné, procesní)
- Obchodní právo
- Právo informačních technologií
- Právo duševního vlastnictví
- Správní právo
- Lidská práva a právo ústavní

Stálé kategorie se zvláštními kritérii:

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos českému právu)

Mercedes-Benz

Long-Term
Docs

CODEXIS ADVOKACIE
PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

UniCredit Bank

SingleCase

Wolters Kluwer

PRO KONZULTA

KONKURNÍ NOVINY
SPOLUPRÁVNÍ ZOBRA

WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

NovoVoice
PŘEVOD ŘEČI DO TEXTU

GENERALI

CHATEAU VALTICE
Your idyllic Valais in the heart of the Alps

Exekuce.cz

EXEKUCER

pojištění
v praxi.cz

RENOMIA

SPOLUPRÁVNÍ ZOBRA

EIS

SwissLife
Select

DeLonghi
Better Everyday

bložek

RIFER

Beroun golf
RESORT

FISCHER

Výkonnostní a rekreační
Adi Club, s.r.o.

aqua angels

DAS

JUDr. Aleš Pejchal: „České soudy si při porovnání s ostatními evropskými státy nestojí vůbec špatně.“

V letní, uvolněné atmosféře se 6. srpna nesl v pořadí již druhý rozhovor s mezinárodně uznávaným českým právníkem, soudcem Evropského soudu pro lidská práva, JUDr. Alešem Pejchalem. Rozhovor s ním uskutečnili JUDr. Stanislav Balík a vedoucí redaktor JUDr. et Ing. Ondřej Klička.

Vážený pane doktore, velice Vám děkujeme, že jste si již podruhé našel čas a i v době letních dovolených poskytli rozhovor pro náš časopis. Naši čtenáři to jistě ocení.

Na obec notářskou si vždy udělám velice rád čas, neboť jsem měl tu možnost i čest dlouhodobě spolupracovat s Martinem Foukalem, s Mílou Jindřichem, který je mým spolužákem z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, jsme zasedali v Legislativní radě vlády a mohl bych pokračovat dále, leč omezím se jen na příjemné konstatování, že mezi notáři mám spousty opravdu dobrých přátel.

Nový občanský zákoník vstoupil v loňském roce v účinnost a dá se říci, že jsme již získali první praktické zkušenosti s jeho používáním. Jak je známo, na podobě některých jeho částí jste se významnou měrou podílel. Jak hodnotíte jeho podobu Vy, poté, co prošel celým legislativním procesem? Podařilo se prosadit všechny myšlenky?

Aby nedošlo k omylu, nejsem spoluautorem nového občanského zákoníku. Účastnil jsem se však mnoha konferencí a pracovních zasedání na téma „Nový občanský zákoník“, ať již jako představitel České advokátní komory nebo člen Legislativní rady vlády. Čili nějaký velmi malý podíl na jeho vzniku mohu mít. Jako evropský soudce k jeho konečné podobě budu hovořit především z pohledu mezinárodního práva. Přijetím nového občanského zákoníku, dle mého názoru, konečně došlo v plné míře k naplnění toho, k čemu se Česká republika zavázala, když přistoupila k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Mám na mysli především preambuli Úmluvy, kde se mimo jiné říká: „potvrzující svou hlubokou

JUDr. Aleš Pejchal (*1952)

- Český právník specializující se na občanské, ústavní, církevní a mezinárodní právo.
- Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy.
- Od roku 1980 působil jako advokát, později jako dlouholetý partner v advokátní kanceláři Pejchal, Nespala a spol.
- Od roku 2011 člen Legislativní rady vlády.
- Od června 2012 soudcem u Evropského soudu pro lidská práva.

víru v ty základní svobody, které jsou základem spravedlnosti a míru ve světě a které jsou nejlépe zachovávány na jedné straně účinnou politickou demokracií a na druhé straně společným pojetím a dodržováním lidských práv". Ochrana svobody v oblasti soukromého práva ze strany demokratického státu je ochranou nesmírně důležitou. Občanský zákoník vzniklý v době nesvobody (1964), přes všechny novelizace po roce 1989, tuto ochranu prostě garantovat nemohl a zároveň neumožňoval občanům nalézat onu „hlubokou víru“ ve svobodu. Aby však došlo k úplnému naplnění oné víry ve svobodu, pak je nezbytné co nejdříve připravit a přijmout novou úpravu civilního procesu. Jinak by vše mohlo zůstat na půli cesty. Zkrátka nedokáží číst s chladnou hlavou v § 1 platného občanského soudního řádu, že tento předpis, vzniklý v roce 1963, má pro mne zajišťovat „výchovu k dodržování smluv a zákonů“. Ochrana svobody nemá se státním inženýrstvím – tedy „výchovou“ nic společného.

Nový občanský zákoník má pro notáře zásadní význam, co se týká dědického práva. V něm došlo, dalo by se říci, ke změně paradigmatu v pohledu na něj. Ještě není vytvořena téměř žádná judikatura a dovolím si i tvrdit, že od soudů vyšších instancí ještě vůbec žádná. Za této situace se musíme obracet k nouzovému řešení a sahat k judikatuře do sbírky Vážný. Osobně se ale domnívám, že s touto judikaturou je nutné pracovat velice opatrně, neboť vznikala za zcela jiných, byť zdánlivě podobných, podmínek. Jak takovou praxi hodnotíte Vy?

A já se osobně domnívám, že jakákoli judikatura musí být používána velmi opatrně. Každý jednotlivý případ, jenž je zapotřebí posoudit z hlediska práva, má své výsostně individuální aspekty, které nelze bezmyšlenkovitě zařadit do škatulky té které judikatury. Včetně case-law „našeho“ Soudu – tedy ESLP. Zákon, mezinárodní smlouva či jenom obyčejný vnitřní předpis zůstává, jejich interpretace se vyvíjí. To je přirozené a odpovídající spontánnímu řádu společenství svobodných občanů. Judikatura při interpretaci práva – zákonů pomáhá, její necitlivé použití však může velmi uškodit především právnímu povědomí občanů.

Jako soudce Evropského soudu pro lidská práva máte možnost „z první řady“ sledovat právní kauzy týkající se právních řádů různých členských států Evropské unie. Jak si v této konkurenci stojí Česká republika? Obstojí rozhodnutí zdejších soudů co do propracovanosti v konkurenci se soudy jiných států?

Myslím si, že soudy nemají rozhodovat ani propracovaně, ani upracovaně. Jde o nalezení práva v konkrétním případě při dodržení všech aspektů spravedlivého procesu. A tuto premisu

”

Jakákoli judikatura musí být používána velmi opatrně, neboť každý případ má své výsostně individuální aspekty.

může splňovat i velmi lakonické rozhodnutí soudu. Z tohoto hlediska si české soudy nestojí vůbec špatně při porovnání s ostatními evropskými státy. Mám radost, že již pravidelně rozhodují v souladu s Úmluvou a až na výjimky i kvalitně zacházejí s case-law ESLP.

Rozhodovací praxe soudů velmi vypovídá o právní kultuře v dané zemi. Na druhou stranu je třeba vzít potaz i parametry, které mají na rozhodovací praxi vliv. Jsou jimi zákony. Domníváte se, že nový občanský zákoník, potažmo i zákon o obchodních korporacích jsou zákony, které rozhodovací praxi dokáží pozvednout?

Myslím, že obecně jsem na tuto otázku již odpověděl. Do konkrétních soudů a úvah se nechci a nemohu pouštět. ESLP zkoumá nejen rozhodnutí národních soudů, ale i legislativu toho kterého státu, aby dokázal posoudit, zda ten který stát porušil či neporušil Úmluvu v případě, se kterým se stěžovatel na ESLP obrátil. Je značně pravděpodobné, že ony nové zákony, které zmiňujete, budou předmětem našeho zkoumání. A já jako český soudce bych nechtěl být z tohoto zkoumání vyloučen, protože jsem k nim veřejně zaujal nějaké konkrétní stanovisko.

S téměř jeden a půl ročním zpožděním získali v květnu tohoto roku notáři možnost přímo zapisovat do obchodního rejstříku skutečnosti, které mají podklad v notářském zápisu, který sami sepsali. Hodnotíte tento posun jako krok správným směrem?

Z pohledu Úmluvy jde toliko o to, aby byl dodržen spravedlivý proces, aby nikdo nebyl diskriminován a podobně. Čili pokud byly naplněny požadavky Úmluvy v předchozí úpravě a jsou naplněny i touto nynější úpravou, pak k tomu těžko mohu říci něco dalšího. Jde spíše o „technickou“ záležitost, která může klientům ušetřit čas.

Tradiční notářskou kompetencí v Evropě je sepisování listin o věcných právech k nemovitým věcem. Česká republika je však v této oblasti zatím výjimkou. Přitom přímé zápisy věcných práv k nemovitým věcem do katastru nemovitostí přímo notáři na základě jimi sepsaných notářských zápisů se přímo nabízí, zejména neopomeneme-li vzít v úvahu zásadu materiální publicity katastru nemovitostí. Byl by dle Vašeho názoru i toto krok správným směrem?

Těžko mohu odpovědět jinak, než jak jsem odpověděl na otázku předchozí.

Dokázal byste zhodnotit pokrok, ke kterému došlo v našem právním prostředí v důsledku přijetí nových civilních kodexů?

Pro podrobnější hodnocení než ono obecné, které jsem učinil na počátku našeho rozhovoru, chybí větší časový odstup. Zatím se neodvážuji pouštět do takového hodnocení.

Pokud dovolíte, zabrousíme k jinému tématu. Soudcovská nezávislost, tedy nezávislost každého jednotlivého soudce, je v poslední době velmi diskutovaným tématem. Nezávislost jako taková má však velmi mnoho aspektů a nelze tedy hovořit o tom, že by některý jedinec byl zcela nezávislý na čemkoli. Jaký má mít dle Vašeho názoru rozsah nezávislost soudce, aby mohl

vykonávat svoji profesi? Je nějaký rozdíl mezi nutností nezávislosti řekněme běžného soudce a soudce ESLP a případně jaký?

Tak to je téma na disertační práci a ne na lapidární odpověď. Velmi povrchně můžeme říci, že soudce obecného soudu je vázán veškerými zákony své země i mezinárodními smlouvami, evropský soudce toliko Úmluvou a oba jsou pak vázáni svým svědomím, nic dalšího by je nemělo svazovat při jejich úvaze a rozhodování. Soudce obecného soudu je nedílnou součástí státní moci, kdežto evropský soudce zasedá v senátech ESLP jako soukromá osoba. No, a úloha národního soudce v ESLP rozhodně není „bránit“ svůj stát, ale svým zahraničním kolegům vysvětlit veškerá úskalí národního práva, která oni nemohou znát. Žádné jiné úkoly ke své zemi národní soudce v ESLP neplní. Mohu směle potvrdit, že soudci ESLP jsou v tomto směru plně nezávislí. Mnohdy dokonce shledá národní soudce porušení Úmluvy svojí mateřskou zemí oproti opačnému názoru svých zahraničních kolegů.

Dalším hojně diskutovaným tématem je povinnost mlčenlivosti nositelů některé z právnických profesí. Stále jsou časté případy, kdy ze strany státní moci dochází k pokusům o prolomení povinnosti mlčenlivosti rozhodnutími některých soudů. Nelze však říci, že by ve všech případech byl požadavek ze strany státní moci neoprávněný. Mohl byste jako soudce ESLP nastínit, kudy by mohla dle Vašeho názoru vést hranice, za kterou by již nemělo být možné zajít a povinnost mlčenlivosti by byla tak říkajíc absolutní?

Tak tady nebudu odpovídat já, ale judikatura ESLP. Velice čerstvý rozsudek senátu V. sekce (ze dne 2. dubna 2015, jenž se stal definitivním dne 2. července 2015) ve věci Vinci Construction et GTM Génie Civil et Services proti Francii myslím tuto hranici nastoluje. Protože je tento rozhovor určen především odborné veřejnosti, nebude jistě pro ni problém nalézt si plné znění rozsudku ve francouzštině na webových stránkách ESLP. Ti pohodlnější si mohou přečíst podrobný český výtah z rozsudku na webových stránkách Unie obhájců, která tento rozsudek nejen zaznamenala, ale i velmi dobře zpracovala. Pouze prozradím, že hlavní roli pro určení a zajištění „férové“ hranice hraje pouze a jenom soudce obecného soudu a jeho úloha v této otázce je nadmíru důležitá.

Vážený pane doktore, dovolte nám, abychom ještě jednou poděkovali za Váš čas. Přejeme Vám mnoho úspěchů ve Vaší profesní kariéře. V minulém rozhovoru jste na sebe prozradil, že tím, kdo Vás přiměl studovat práva, byl Váš dědeček. Dovolte nám tedy, abychom ještě jednou poděkovali i jemu. ■

JUDr. et Ing. Ondřej Klička
JUDr. PhDr. Stanislav Balík
Foto Michal Tvrdík

Roman Fiala, Ljubomír Drápal a kol.:

Občanský zákoník IV

**Dědické právo (§ 1475–1720),
Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., 2015**

ZATÍM POSLEDNÍ Z VELKÝCH KOMENTÁŘŮ VĚNUJÍCÍCH SE DĚDICKÉMU PRÁVU DLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU VYDALO NAKLADATELSTVÍ C. H. BECK, S. R. O. EDICE VELKÝCH KOMENTÁŘŮ OD TOHOTO NAKLADATELSTVÍ SI V MINULOSTI MEZI PRÁVNICKOU VEŘEJNOSTÍ ZÍSKALA VELKOU OBLIBU, A PROTO I VELKÝ KOMENTÁŘ K NOVÉMU OBČANSKÉMU ZÁKONÍKU BYL S NAPĚTÍM OČEKÁVÁN. JÁ, JAKOŽTO PRAKTIKUJÍCÍ NOTÁŘ, JSEM SI DOVOLIL SEPSAT RECENZI NA DÍL IV. TÉTO EDICE, KTERÝ SE VĚNUJE DĚDICKÉMU PRÁVU, TEDY ČÁSTI TŘETÍ, ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA, HLAVU TŘETÍ, DĚDICKÉ PRÁVO.

Již samotný výběr autorů tohoto dílu dává najevo, že Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o. patří mezi nejprestižnější nejen na naše české poměry. Autoři JUDr. Roman Fiala, JUDr. Ljubomír Drápal, JUDr. Petr Bílek, JUDr. Jiří Svoboda a JUDr. Kamila Beerová se dědickému právu věnují jak na úrovni teoretické, tak i, a to zejména, na úrovni praktické. Vždyť první dva jmenovaní, JUDr. Roman Fiala a JUDr. Ljubomír Drápal, působí na Nejvyšším soudě České republiky jako soudci, přičemž do jejich působení spadají i rozhodování ve věcech dědických, druzí dva jmenovaní, JUDr. Petr Bílek a JUDr. Jiří Svoboda, jsou notáři s bohatou právní praxí a to rovněž i v oblasti dědického práva. Poslední jmenovaná, JUDr. Kamila Beerová, působí na Nejvyšším soudě České republiky jako asistentka soudce JUDr. Romana Fialy, rovněž s bohatou praxí i z oblasti dědického práva.

Autoři v předmluvě přiznávají a upozorňují na skutečnost, že: „... úplná novost textu občanskoprávního kodexu, absence doktríny i judikatury a polemičnost výkladu jednotlivých zákonných institutů plně odůvodňují občasné rozdíly v jejich názorech. Že je třeba otevřeně přiznat, že jsme v době hle-

dání cest a řešení a nikoliv v době jednoduchých a jasných „receptů“. S tím nelze než souhlasit.

Autoři pojali komentář velice systematicky s důrazem na teoretické a historické souvislosti jednotlivých ustanovení zákona.

Jako velice přínosný hodnotím hned díl první, právo na pozůstalost, kde jsou podrobně rozebrány základní pojmy dědického práva jako zejména pozůstalost, dědic, dědictví, dědické tituly, odkaz, odkazovník. Jedná se o natolik stěžejní pojmy pro nové dědické právo, že je jim věnován i náležitý prostor pro jejich výklad, srovnání a zdůraznění odlišností, jejich vzájemných vztahů a nechybí ani rozbor vztahů mezi jednotlivými dědickými tituly, jejich souběhu a konkurence. Jedná se o „staronové“ instituty dědického práva, které předchozí úprava neobsahovala. Samozřejmostí je bohatá judikatura, a to nejen ze sbírky Vážný, ale v některých případech i z doby pozdější, pokud to bylo možné; bohaté prameny v literatuře nechybí rovněž.

Za zmínku rovněž stojí úprava dědické nezpůsobilosti, nebo chcete-li výklad pojmu způsobilý dědic. I v této oblasti došlo k podstatným změnám a autoři na ně náležitě reagují.

Zcela novým institutem v dědickém právu je smlouva o zřeknutí se dědického práva. Jedná se o velmi významnou novinku, kterou autoři vykládají s důrazem na praktickou stránku věci, tedy i o její typové zařazení, včetně možnosti užití obecných ustanovení o smlouvách. Neopomínají zmínit postavení potomků osob, které se dědického práva zřekly, stejně tak i postavení osob, v jejichž prospěch ke zřeknutí se dědického práva došlo. Autoři neopomínají zdůraznit i formu, v jaké lze smlouvu o zřeknutí se dědického práva uzavřít, tedy že se musí jednat o formu veřejné listiny, potažmo notářského zápisu a v případě zrušení této dohody postačuje forma listiny soukromé. S tím souvisí i evidence této dohody v Evidenci právních jednání pro případ smrti, kterou vede Notářská komora České republiky, včetně dohod o jejich zrušení, pokud byly sepsány ve formě notářského zápisu nebo byly svěřeny notáři alespoň do úschovy (dohoda o zrušení).

Velký prostor je poskytnut i výkladu odmítnutí dědictví, přičemž je rozlišováno mezi jednotlivými případy, kdy k odmítnutí dědictví dochází: odmítnutí za zastoupeného dědice, odmítnutí smluvního dědice, závětního dědice, zákonného dědice, nepominutelného dědice a nechybí ani výklad problematiky odmítnutí dědictví při souběhu dědických titulů.

Závěr prvního dílu patří mj. i výkladu pojmu „vzdání se dědictví“. Je vykládán v kontextu s zřeknutím se dědického práva i v kontextu s odmítnutím dědictví. Toto shrnutí hodnotím jako velice pozitivní a přínosné i pro právnickou veřejnost, neboť tyto instituty se mezi sebou významným způsobem odlišují a jejich správné pochopení je základem pro správně vedenou praxi.

Díl druhý, pořízení pro případ smrti, systematicky rozebírá jednotlivé druhy pořízení pro případ smrti; autoři rozlišují mezi tzv. užším pojetím a širším pojetím. Do užšího pojetí pořízení pro případ smrti zahrnují závět, dovětek a dědickou smlouvu; v širším pojetí je pak manželská smlouva o manželském majetkovém režimu, kterou se uspořádávají majetkové poměry pro případ zániku manželství smrtí (§ 718 odst. 2 obč. zák.), dohoda o zřeknutí se dědického práva (§ 1484 obč. zák.), povolení správce pozůstalosti (§ 1556 obč. zák.), prohlášení o vydědění či prohlášení o tom, že někdo z nikoliv nepominutelných zákonných dědiců nic nenabude (§ 1649 obč. zák.), příkazání započtení na dědický podíl (§ 1663 obč. zák.), zrušení těchto právních jednání a smlouva darovací pro případ smrti (§ 2063 obč. zák.).

I v této části komentáře je výklad pojmů přehledný. Jednotlivé druhy pořízení pro případ smrti (v této části druhy v užším smyslu) jsou vykládány podrobně, nechybí ani některé příklady z praxe, např. jak by mohlo vypadat ustanovení ustanovení dědice nebo odkazovnicka, ustanovení více dědiců stanovením jejich podílů. Škoda, že v této části chybí příklad, jak posoudit, zda je ustanoven dědic či odkazovník, neboť praxe v tom, jak zjistit z pořízení pro případ smrti, zda chtěl zůstavitel ustanovit dědice nebo „pouze“ nařídil odkaz, nám bohužel chybí.

Dalším ze staronových institutů dědického práva je svěrenské nástupnictví. Tato problematika, ač se na první pohled může zdát jasná, na druhý pohled již tak jasná není. Autoři komentáře se však i s touto problematikou vypořádali se ctí a ani v této části jim nelze nic vytknout.

Mezi odbornou veřejností budí rozpaky ustanovení § 1584 odst. 2. Je škoda, že výklad k tomuto ustanovení působí příliš stručně a chybí výklad k účastenství právnických osob při uzavírání dědické smlouvy. Stálo by jistě za zmínku, že problémy s výkladem jednání statutárních orgánů jako zástupců právnických osob mohou být při uzavírání dědické smlouvy právě s tímto ustanovením v kolizi.

Díl třetí, odkaz, zachovává stejně vysokou laťku, jakou si autoři komentáře nastavili v jeho předcházejících částech. Odkazy se v našem dědickém právu opětovně objevily

po dlouhé odmlce až s příchodem nového občanského zákoníku. Opět se jedná na první pohled o jednoduchý institut. Při jeho podrobnějším zkoumání je však třeba tento pohled přehodnotit. I přes složitost úpravy odkazů se autorům podařilo zachovat jak systematicčnost, tak i lehkost, s jakou je výklad k této úpravě čtenářům nabídnut. Autory zjevně nevyvedlo z míry ani ustanovení § 1596, ve kterém je zmíněn tzv. „přednostní odkaz“. Ustanovení o přednostním odkazu se jeví jako obsolentní vzhledem k tomu, že není v textu zákona v žádné souvislosti odlišen od odkazu „běžného“. Autoři došli k závěru, že se jedná o relikv převzatý z vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937 do úpravy současné, aniž by došlo k jeho modifikaci.

Díl čtvrtý, zákonná dědická posloupnost, obsahuje ucelený výklad o jednotlivých zákonných dědických třídách. S úpravou v novém občanském zákoníku došlo k jejich nikoli nepodstatnému rozšíření, což nezapomínají zdůraznit ani autoři. Pojem, okolo kterého se zákonná dědická posloupnost točí, je příbuzenství. Autoři se i touto problematikou zabývají, a to nad rámec zákonného textu, za což je třeba vyslovit pochvalu. V úvodu dílu jsou podrobně vysvětleny jednotlivé systémy, na kterých je dědění ze zákona postaveno. Nechybí ani výklad odúmrti a ani výklad rozdílu, kterými se nová úprava v této oblasti odlišuje od té předchozí. Za pozornost jistě stojí i zmínka o mezinárodněprávních souvislostech úpravy odúmrti, tedy který stát nastupuje do práv zůstavitele, zemře-li v České republice cizinec, aniž by zanechal dědice. Škoda jen, že v tomto výkladu chybí nákresy; to je však zcela kompenzováno úrovní výkladu, který je veden z mnoha úhlů pohledu a v širokých souvislostech.

Díl pátý, povinný díl, je další částí zákona, ve které došlo k podstatné změně právní úpravy, a to nejen k jejímu zpodrobnění, ale i ke změně celkového pohledu na povinný díl jako takový. Předchozí úprava umožňovala osobám nárokujícím si povinný díl až šikanózní jednání vůči ostatním dědicům. Současná úprava již pojímá právo na povinný díl jen jako právo na výplatu povinného dílu v penězích či jiné vypořádání, pokud se tak nepominutelný dědic s dědici dohodne. Ve výkladu nechybí praktické příklady výpočtů nepominutelného dílu včetně výpočtu nepominutelného dílu v kombinaci se zápočtem. V této části je již absence grafických nákresů citelnější, avšak i tak působí výklad velice srozumitelně.

V šestém dílu, právo některých osob na zaopatření, je shrnuta nová úprava, kterou ta předcházející dočasně postrádala. Nechybí výklad základních pojmů, tedy co je to nutná výživa, co je to nutné zaopatření, co je to slušná výživa a bezplatné zaopatření, či které osoby mají právo na takové zaopatření nebo výživu. Podstatou této úpravy je vztah mezi pozůstalostí a právem na zaopatření. I s touto částí zákona, se kterou se praxe příliš často nesetkává, vyložili autoři tak, jak se od nich očekávalo.

Díl sedmý, přechod pozůstalosti na dědice, vychází ze zásady ingerence státu. Autoři zdůrazňují, že pozůstalost

po každém zůstaviteli musí být projednána a rozhodnuta orgánem veřejné moci (soudem). Osoba, na kterou pozůstalost přechází, je dědic, popřípadě stát v případě odumrtí. Jednou z ústředních otázek tohoto dílu je tedy jak zjistit, kdo je dědicem. V této části se nejvíce uplatňuje skutečnost, na kterou autoři poukazují již v předmluvě ke komentáři, a to, že: „... je pro dědické právo typické, že v řadě případů lze nalézt v hmotněprávním kodexu ustanovení povahy procesní, a naopak v zákoně procesním ustanovení povahy hmotněprávní.“ Typické je to zejména pro úpravu sporů o dědické právo. Hmotněprávní úprava dědického práva obsahuje typicky procesní ustanovení (§ 1671 až 1673 obč. zák.). Spory o dědické právo jsou autory řešeny konzistentně s předchozí úpravou, samozřejmě s odlišnostmi v úpravě nové. Přehledná je zejména sumarizace náležitostí usnesení, kterým soud ukládá konkrétní osobě, aby podala žalobu k rozhodnutí sporu o dědické právo, zejména kdo je účastníkem řízení, co má být ve výroku usnesení, jaká poučení musí být poskytnuta a určení lhůty, a dále i žaloby, která má být v případě sporu o dědické právo podána, zejména kdo je aktivně legitimovaný, kdo je pasivně legitimovaný, co má obsahovat žalobní petit a samozřejmě i tvrzení skutečností. Autoři podávají v této souvislosti i základní odpověď na otázku „sily dědického titulu“. Autoři dále odpovídají na otázky, co se stane, není-li žaloba řádně a včas podána, v případě, kdy je žalobce ve sporu o dědické právo úspěšný a v případě, kdy úspěšný není. Ke sporům o dědické právo je v komentáři poukázáno na mimořádně rozsáhlou judikaturu nejen ze sbírky Vážný, ale i z doby pozdější až téměř současné.

Dalším tématem v rámci tohoto dílu je soupis pozůstalosti. Autoři důkladně vysvětlují tento obnovený institut dědického práva, od důsledků vyhrazení soupisu pozůstalosti dědicem, přes provádění soupisu až po zrušení účinků soupisu pozůstalosti. Je třeba totiž vzít v úvahu, že nová právní úprava dědického práva neomezuje paušálně odpovědnost dědiců za dluhy zůstavitele „do výše ceny dědictví“, ale k omezení v tomto duchu dochází pouze právě v případě vyhrazení soupisu pozůstalosti; jinak není odpovědnost dědice za zůstavitelovy dluhy omezena.

V případě správy pozůstalosti autoři vyjmenovávají, kdo spravuje pozůstalost, jakým způsobem tak má činit a jakým způsobem má být odměněn.

V neposlední řadě autoři podávají výklad o potvrzení dědictví a rozdělení pozůstalosti. Je zdůrazněn princip vyšší závaznosti poslední vůle zůstavitele na úkor smluvní volnosti dědiců. V této souvislosti je zajímavý zejména výklad ustanovení § 1694. Jedná se totiž o celkem značně obtížně vyložitelné pravidlo, ve kterém v rámci jednoho paragrafu dochází k rozporu mezi jeho prvním a druhým odstavcem. Autoři se celkem úspěšně pokusili o výklad tohoto „nevyložitelného“ ustanovení. Škoda ovšem, že této otázce nebyla věnována větší pozornost, neboť se jedná o velmi frekventované problémy, zejména ve vztahu k závětím sepsaným před účinností nového občanského zákoníku nebo obecně závětím sepsaným soukromou listinou. Poskytnutí větších

vodítek pro odlišení, kdy postupovat podle ustanovení prvního odstavce a kdy postupovat podle odstavce druhého, by čtenářům v mnohém usnadnilo orientaci v této problematice.

Podrobně je rozpracován i výklad odpovědnosti za zůstavitelovy dluhy včetně nového institutu odloučení pozůstalosti.

Díl osmý, zcizení dědictví, upravuje jednu z možností, jak může dědic ještě před potvrzením nabytí dědictví s tímto dědictvím disponovat. Je dán ucelený výklad o smluvních stranách, předmětu, ale i odpovědnosti zcizitele za pravost dědického práva.

Poslední část tohoto komentáře se věnuje ustanovením společným, přechodným a závěrečným, a to konkrétně § 3069 až 3072.

Závěrem mohu s potěšením říci, že uvedený IV. svazek velkého komentáře k občanského zákoníku je dílo zpracované s velkou odborností a důkladností, které jen potvrzuje kvalitu autorského kolektivu. Je až překvapivé, jak rozsáhlou judikaturu dokázali autoři k jednotlivým komentovaným ustanovením dohledat. Je sice pravdou, že mnoho judikatury pochází ze sbírky Vážný, nicméně při absenci jakékoli jiné je třeba vzít za vděk i touto. Dílo v sobě komplexně shrnuje teorii, kterou erudovaně transformuje do praktické podoby. Nelze pominout ani velký rozsah pramenů literatury, přestože ta dodnes prakticky chybí; její vyhledání bylo autory o to složitější.

Publikace, ač je primárně určena právníké veřejnosti, je použitelná i pro veřejnost laickou, a to zejména díky její srozumitelnosti. Díky vysoké úrovni této publikace, ostatně jak je v případě Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o. obvyklé, mohu jen doporučit její pořízení a domnívám se, že by neměla chybět v knihovně žádného právníka, natož notáře. ■

JUDr. et Ing. Ondřej Klička,
vedoucí redaktor Ad Notam,
notář v Praze

Matthias Längle:

Schenkung auf den Todesfall

(Darování pro případ smrti)

Wien; Graz: NWV – Neuer Wiss. Verl., 2009.

V DOBĚ, KDY MATTHIAS LÄNGLE VYDAL V RÁMCI ŘADY NEU JURISTISCHE MONOGRAFIEN SVOU DISERTACI, OBHÁJENOU O ROK DŘÍVE NA UNIVERZITĚ V INNSBRUCKU, MĚLO PRO ČESKOU CIVILISTIKU TÉMA DAROVÁNÍ PRO PŘÍPAD SMRTI OKRAJOVÝ (A PŘEVÁŽNĚ PRÁVNĚ-HISTORICKÝ) VÝZNAM; S NABYTÍM ÚČINNOSTI NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU VŠAK ZÍSKALO NA NEČEKANÉ AKTUÁLNOSTI.

Zatímco občanské zákoníky z roku 1950 a 1964 prohlašovaly takové dispozice za neplatné, při přípravě nové úpravy se její tvůrci snažili o vyvážení pozice zůstavitele, dědiců a věřitelů. Bohužel se to nepodařilo způsobem, který by nevzbuzoval pochybnosti, jak ukazují články řady autorů (Klein, Malá, Šešina, Talanda). Längleho práce tak může být cennou inspirací i pro diskuse v rámci naší civilistiky.

Zpracování je rozvrženo do deseti kapitol (obsah je dostupný mj. z: <http://d-nb.info/994959931/04>): po úvodu (kap. I) a obecném nastínění problematiky darování pro případ smrti (kap. II) následuje představení historického vývoje od řeckého práva až po pruský *Allgemeines Landrecht* (kap. III) a zejména pak kodifikační geneze od *Codexu Theresianus* po *ABGB* (kap. IV) včetně „starých“ komentářů (od Zeillerova z roku 1812 až po Klangův z roku 1952); následující výklad už je zaměřen (kap. V) přímo na § 956 *ABGB* zakotvující darování pro případ smrti (ve větě 1 jako odkaz, ve větě 2 jako smlouvu) a speciálně (kap. VI) na otázku vzdání se práva dar odvolat; dále je pozornost věnována souvisejícím otázkám podmíněného darování pro případ smrti (kap. VII) a započtení na povinný díl (kap. IX); publikaci pak uzavírá exkurz (kap. IX) k základním právům (vlastnické svobodě a právu na rovnost) a shrnující poznámky (kap. X).

Historické exkurzy jsou poměrně stručné, sepsané především na základě sekundární literatury (kap. III), kodifikační geneze (kap. IV) pak především na základě edicí Harrasov-

ského (*Der Codex Theresianus und seine Umarbeitungen*, 1883–1886, dostupné také z: <http://www.koeblergerhard.de/Fontes/Fontes.htm>) a Ofnera (*Der Ur-Entwurf und die Berathungs-Protokolle des Oesterreichischen Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches*, 1889, dostupné z: <http://gdz.sub.uni-goettingen.de/gdz>); jádro práce sice spočívá v řešení sporných otázek při výkladu § 956, historická argumentace je však pro autora důležitá. Jen pro dokreslení uvedme, že prapůvodní návrh *ABGB* v podobě *Codexu Theresianus* (1766), kritizovaný pro učebnicový charakter i kazuistiku, upravoval darování pro případ smrti v 51 ustanoveních, která chránila (rozdílně podle hodnoty daru) jak dědice, tak dárce (do 500 zlatých bylo k platnosti nutné darování před dvěma svědky, prohlášení před soudem nebo vlastnoruční dokument, nad 500 zlatých zápisem do soudních registrů, což není než římské *insinuatio*), a dále rozlišovala čtyři důvody pro odvolání takového daru (mj. také pro zkrácení povinného dílu).

Za nejceněnější na Längleho práci považuji pro naši civilistiku to, co můžeme číst „mezi řádky“: 1) nepřímo nám totiž ukazuje, že i po dvou stoletích aplikace *ABGB* je řada otázek stále otevřených, a 2) v čem se nový občanský zákoník vzdalil česko-rakouské i evropské právní tradici – jinak řečeno význam historicko-komparativního přístupu.

1) Tak, jako v římské právní vědě, byl i v rakouské civilistice charakter darování pro případ smrti sporný. Stále se vrace-la stejná otázka: jde o darování nebo odkaz? Římské právo se obecně stavělo k darování zdrženlivě a smluvní vázanost *mortis causa* neuznávalo (podle Justiniána se mělo takové jednání posuzovat „téměř ve všech ohledech“ jako odkaz). Rakouské právo smluvní vázanost *mortis causa* v návaznosti na středověké kořeny sice umožňovalo, ale chápalo ji jako výjimku (kromě darování pro případ smrti uznávalo jen dědickou smlouvu mezi manželi).

V rakouské literatuře (s. 60nn.) můžeme v zásadě rozlišit dva základní přístupy k „pravému“ darování pro případ smrti (tj. darování, kdy se dárce vzdal práva dar odvolat podle § 956 věty 2): stoupenci tzv. smluvní teorie (*Vertragstheorie*) takové darování posuzují jako smlouvu nejen za života, ale i po smr-

ti dárce, zastánci tzv. odkazové teorie (*Vermächtnistheorie*) však chápou darování pro případ smrti jako mezikategorii (mezi jednáním mezi živými a pro případ smrti) a po smrti dárce jej považují za odkaz (tato teorie je v práci ještě dále dělena na „nediferencovanou“, kdy má obdarovaný postavení odkazovníka, a „diferencovanou“, kdy je odkazovníkem pouze ve vztahu k nepominutelným dědicům). Dříve bylo možné považovat za panující spíše „smluvní“ teorii, dnes jí je podle Längleho naopak „odkazová“ teorie, přičemž sám se po podrobném rozboru přihlásil k prvně uvedené (s. 156n.).

Pro problematiku darování pro případ smrti je však stále inspirativní také komentářová literatura z 19. a první poloviny 20. století (s. 42nn.) s řadou různorodých přístupů: F. von Zeiller (1812) považoval takové jednání za odkaz nebo smlouvu (jako běžné darování mezi živými); F. X. Nippel (1833) na rozdíl od Zeillera uznával smluvní darování pro případ smrti jako samostatný institut („*Mitelding*“ mezi smlouvou a poslední vůlí); J. Winiwarter (1837) naopak hodnotil takové jednání především jako smlouvu (přičemž při nedostatku náležitostí by bylo platné jako odkaz); M. von Stubenbach (1858) považoval darování pro případ smrti zásadně za odkaz (a smlouvu podle věty 2 pouze za výjimku z tohoto pravidla); A. Ehrenzweig (1937) také rozlišoval darování pro případ smrti podle okolností jako odkaz nebo smlouvu (jako smlouvu ovšem jen za života dárce, po jeho smrti za odkaz), a bývá proto dodnes označován jako „*Vater der Vermächtnislösung*“ a konečně H. Klang (1952) se vracel zpět k Zeillerovi a chápal „pravé“ darování pro případ smrti za darování mezi živými.

2) Historický rozbor nám může přinést řadu inspirací, tou hlavní by však mělo být, že se nemáme obávat hledání odlišných řešení. Přestože nový občanský zákoník zřetelně navazuje u textace § 2063 na česko-rakouskou tradici (srov. § 956 ABGB, § 871 Osnovy 1931, § 807 Vládního návrhu 1936/37), nové dědické právo se v některých ohledech od svého hlav-

ního inspiračního zdroje výrazně odchýlilo (po vzoru švýcarského ZGB byla upravena dědická smlouva jako obecný dědický titul, po vzoru římského práva byla zakotvena falci diánská kvarta zaručující dědicům čtvrtinu dědictví nezátěženou odkazy, v návaznosti na dosavadní praxi nebyl upraven institut vrácení daru na povinný díl a zcela novátorsky bylo vypuštěno započtení darování třetím osobám), a proto (spíše než zrušit, jak často zaznívá) by bylo žádoucí tento specifický způsob darování účelně zakomponovat do struktury nabývání pro případ smrti.

Domnívám se, že nejpřirozenější by bylo podřadit tzv. pravé darování pro případ smrti (podle § 2063 věta 2) režimu posledních pořízení, resp. dědických smluv, což je standardní střeoevropské řešení (srov. § 2301 BGB či čl. 245 odst. 2 ZGB-OR): pokud bude mít a) formu veřejné listiny, tak půjde o bezúplatnou dědickou smlouvu; b) pouze formu soukromé listiny nebo nebude splňovat jiné podmínky kladené na dědickou smlouvu (§ 1584 a 1585), tak může mít platnost závěti či dovětku. Jinou možností by bylo využití rakouského „odkazového“ řešení „diferencovaného“ typu (neboli chápat pravé darování pro případ smrti za života dárce jako smlouvu a po jeho smrti ve vztahu k nepominutelným dědicům jako odkaz).

Osobně považuji staronové zakotvení darování pro případ smrti za velmi záslužné, protože právě na pozadí sporů o jeho výklad by mohly sílit hlasy pro návrat institutů kolace darů třetím osobám a odvolání daru pro zkrácení povinného dílu, které upravoval ještě návrh prof. Eliáše z roku 2005 a v různé podobě ho znají všechny tradiční evropské občanské zákoníky. ■

JUDr. et Mgr. Ondřej Horák, Ph.D., odborný asistent
na katedře teorie práva a právních dějin
Univerzity Palackého v Olomouci

Daniel Novák:

Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář

Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 504 S. ISBN 978-80-7478-665-5.

PRÁVO NA SOUKROMÍ PATŘÍ K INSTITUTŮM, JEJICHŽ MODERNÍ DĚJINY SAHAJÍ DO POLOVINY 19. STOLETÍ. OD DOBY, KDY BYL V R. 1849 VYDÁN ROZSUDEK VE VĚCI PRINCE ALBERT V. STRANGE, PROŠLA SPOLEČNOST VÝRAZNÝMI ZMĚNAMI SMĚREM KE SPOLEČNOSTI INFORMAČNÍ.

Za uvedené situace, kdy se téma stalo vysoce aktuálním, lze přivítat anotovaný komentář k zákonu o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb., a to ke znění platnému k 31. 12. 2014. Autor publikace Daniel Novák je asistentem soudce Ústavního soudu, na poli ochrany soukromí pravidelně publikuje, v r. 2011 obhájil na Právnické fakultě MU disertační práci *Problémy ochrany soukromí a osobních údajů v právu Evropské unie*.

O tom, že Novákův komentář je velmi precizní, si lze učinit *prima vista* obrázek již z toho, že 48 platným paragrafům komentovaného zákona je věnováno 390 stran textu publikace. Zbytek knihy je podělen mezi zasvěcený úvod, rekapitulující vývoj práva na soukromí a vědecké názory relevantních autorů, a mezi především komentované výňatky ze souvisejících právních předpisů.

Komentář k jednotlivým ustanovením je – jak již bylo naznačeno – velmi podrobný a v nejednom případě se ve skutečnosti jedná o samostatnou vědeckou studii. Autor nezapře své působíště tím, že se brilantně pohybuje v terénu judikatury Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu ČR, obdobně však pracuje i s rozhodnutími Evropského soudního dvora a Soudu první instance na jedné a s judikaturou Nejvyššího správního soudu a soudů správního soudnictví na druhé straně. Daniel Novák dále pracuje s judikaturou národních soudů, především Spolkového ústavního soudu SRN, v domácí správní linii pak dokonale podává přehled stanovisek Úřadu pro ochranu osobních údajů. Nechybějí ani stanoviska Pracovní skupiny

pro ochranu jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů (Article 29 Working Party).

Mezi předpisy, které autor vzal v úvahu, je mimo jiné i notářský řád, citováno je i čtvrté vydání komentáře k notářskému řádu.¹ Škoda jen, že v rejstříku není „notář“ zařazen.

Čtenáře z okruhu příslušníků stavovských profesí zaujme jistě komentář k § 15 citovaného zákona, který upravuje povinnost mlčenlivosti. Autor zde mimo jiné upozorňuje na to, že pojem mlčenlivosti není v zákoně o ochraně osobních údajů definován, podle něj „*předmětná kategorie je nicméně srozumitelná intuitivně*“, pročež odkazuje právě na výklad o povinnosti mlčenlivosti notáře v citovaném komentáři k notářskému řádu. Mezi praktickými příklady pak je upozorněno na rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů sp. zn. SPR-3920/10, týkající se přestupku zaměstnankyně advokátní kanceláře, která „*měla a mohla vědět, že pokud do kontejneru, byť neúmyslně, vyhodí listiny obsahující osobní údaje, může dojít k jejich nalezení neoprávněnou osobou a k jejímu seznámení se s osobními údaji*“.

Z komentované judikatury Nejvyššího správního soudu se podává, že činnost advokátů i soudních exekutorů není vyloučena z působnosti zákona o ochraně osobních údajů. Za dané situace je třeba, aby tomuto právnímu předpisu věnovali pozornost i notáři, o nichž zatím judikováno nebylo.

Komentář lze doporučit též do notářské knihovny, autora je třeba pochválit za nestrannost při výkladu jednotlivých zákonných ustanovení. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

¹ Srov. Bílek, P., Drápal, L., Jindřich, M., Wawerka, K., Notářský řád a řízení o dědictví. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

Kroměříž 2015: Nové dědické právo a vybrané sporné instituty zákona o obchodních korporacích

VE DNECH 15. AŽ 17. ČERVNA LETOŠNÍHO ROKU PROBĚHL JIŽ PODESÁTÉ V PROSTORÁCH JUSTIČNÍ AKADEMIE V KROMĚŘÍŽI SEMINÁŘ K DĚDICKÉMU PRÁVU, LETOS OPĚT ROZŠÍŘENÝ O VYBRANÉ OTÁZKY Z OBLASTI PRÁVA OBCHODNÍCH KORPORACÍ.

Role hlavního organizátora a průvodce seminářem se tradičně ujal JUDr. Roman Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu České republiky. V úvodu vystoupil s krátkým zamyšlením nad společenskými změnami v Evropě, zejména nad imigrací, která do budoucna může silně ovlivnit českou společnost a právo v České republice. Zejména se však zabýval postavením soudů a jejich rolí v nových právních poměrech, které přinesl občanský zákoník spolu s dalšími předpisy v civilněprávní oblasti. JUDr. Roman Fiala stručně zmínil ustanovení § 13 nového občanského zákoníku a za-

měřil se na novou úlohu Nejvyššího soudu coby orgánu, jehož úkolem je sjednocování výkladu nových právních norem. Zdůraznil, že Nejvyšší soud musí v jednotlivých kauzách přijmout rozhodnutí, když ani nemá jinou možnost, a taková rozhodnutí nejsou a nemohou být ani arogantní k zákonu, ani alibistická vůči adresátům práva. Upozornil na škodlivost nečinnosti, respektive na nepřijetí jasného rozhodnutí, které by mělo mít – i s ohledem na úvodní ustanovení nového občanského zákoníku – širší platnost, když je zřejmé, že opačný postup působí v praxi značnou právní nejistotou širokého okruhu osob.

Na semináři dále vystoupil nový prezident NK ČR pan Mgr. Radim Neubauer. Zdůraznil odpovědnost notářů za naplnění nově nabytých kompetencí týkajících se přímých zápisů do obchodního rejstříku a potřebu aktivního přístupu notářů v rámci osvěty laické veřejnosti v této oblasti. Zdůraznil význam nových kompetencí notářského stavu, které souvisí s tradiční činností a historickým postavením notáře.

JUDr. Martin Foukal, čestný prezident NK ČR, pak vyzdvihl význam důvěryhodnosti, kterou si notáři v uplynulých letech vybudovali. Upozornil na krátkozrakost těch, kteří označují notáře za brzdu ekonomiky. Účast nezávislé, odborné osoby při vybraných jednáních, o kterých je následně sepsán notářský zápis, přispívá zásadní měrou k předcházení sporů a tím celkově i k finančním úsporám.

Mgr. Pavel Bernard, předseda Legislativní komise NK ČR, podrobně informoval o legislativních novinkách týkajících se notářů, a to jak o těch, které se teprve dostaly do zákonodárného procesu, tak o těch, které již byly v posledních měsících schváleny. Mgr. Bernard připomněl, že Notářská komora České republiky se stala oficiálním připomínkovým místem v rámci legislativního procesu. Upozornil na množství podnětů týkajících se notářského tarifu ze strany notářů a budoucí výpadky v příjmech v důsledku některých přijatých zákonných změn. Současně vyslovil ujištění, že Komora se velmi pečlivě zabývá všemi těmito podněty a věnuje jim velkou pozornost, ovšem změny jsou vždy výsledkem politického procesu a například výše odměny notáře v případě zastavení řízení o pozůstalosti, vzhledem k zátěži státního rozpočtu, je jen těžko prosaditelná.

Zvláštním hostem semináře byl poslanec a člen ústavně-právního výboru a současně místostarosta Kroměříže pan Mgr. Radek Vondráček.

V další části semináře se přednášející zabývali výlučně odbornými otázkami dědického práva hmotného i procesního. Jak již v úvodu avizoval JUDr. Roman Fiala, jednotliví oslovení přednášející dostali volnou ruku při výběru témat, která se však – vzhledem k výkladovým problémům – podle očekávání opakovala. V diskusním duchu proběhl celý seminář a přednášející ani účastníci semináře – vzhledem k nejasnosti či zcela chybějící přesné právní úpravě – často prezentovali i zásadně odlišné názory a ne vždy dospěli k jednotnému závěru.

Na téma sporných institutů dědického práva hmotného postupně vystoupili JUDr. Martin Šešina, emeritní notář, JUDr. Kamila Beerová, asistentka JUDr. Romana Fialy, JUDr. Ladislav Muzikář, soudce Městského soudu v Praze, a JUDr. Jiří Svoboda, notář. Za všechna témata uvedme dva příklady: v sále vzbudila velkou pozornost otázka okamžiku výpočtu čtvrtiny majetku, která nemůže být dědicou smlouvou dotčena, tj. zda se má tato čtvrtina počítat ke dni smrti zůstavitele či ke dni sepsu dědické smlouvy (nebyl přijat jednoznačný závěr). Dále byl například prezentován názor, že dědicové by měli mít možnost se o rozdělení pozůstalosti dohodnout i jinak, pokud zůstavitel v závěti nestanoví výslovný, nezměnitelný příkaz ke konkrétnímu rozdělení pozůstalosti, a to nejen u závětí sepsaných před 1.1.2014, ale pravděpodobně i u závětí pořízených po tomto datu.

Už v části semináře věnované hmotnému právu dědickému byl diskutován proces udělení souhlasu s jednotlivými jednáními opatrovníků za děti v řízení o pozůstalosti, tj. zejména v otázkách schválení přijetí dědictví, vydání usnesení

o výhradě soupisu (vyplývá-li to přímo ze zákona), vypořádání společného jmění manželů a kdo má návrh za nezletilého v tomto případě podat, a další. Jednotliví přednášející k tomuto tématu zaujímali poměrně zásadně odlišné postoje, z diskuse notářů vyplynula také rozdílná praxe jednotlivých soudů.

Tato otázka se řešila i v další části semináře věnované dědickému právu procesnímu, které se ujal JUDr. Ljubomír Drápal, soudce Nejvyššího soudu ČR, a který uzavřel, že z důvodu procesní ekonomie je vhodné, aby podnět k udělení souhlasu s vypořádáním společného jmění manželů podal za nezletilého soudní komisař a aby o všechny souhlasy bylo standardně požádáno najednou, po projednání dědictví. JUDr. Ljubomír Drápal se pak věnoval celé řadě dalších otázek, zejména těm procesním institutům, u nichž došlo oproti předchozí právní úpravě k důležitým změnám.

JUDr. Roman Fiala sdělil, že již připravuje seminář věnovaný schvalování právních jednání za děti v řízení o pozůstalosti, zaměřený na pracovníky soudů, kteří v těchto otázkách rozhodují, s cílem sjednotit jejich postup. JUDr. Ljubomír Drápal uvedl, že by považoval za vhodné, kdyby tyto souhlasy byly udělovány nikoliv vyššími soudními úředníky na úseku péče o dítě, ale navrhl, aby – vzhledem ke složitosti dědické problematiky – byla tato agenda svěřena VSÚ či soudcům, kteří se jí věnují a mají znalosti z řízení o pozůstalosti.

Poslední části semináře věnované sporným institutům zákona o obchodních korporacích se ujal JUDr. Petr Šuk, soudce NS ČR. Seznámil přítomné s judikaturou NS ČR přijatou k nové právní úpravě, ovšem i s rozhodnutími z předchozí doby, jejichž závěry jsou využitelné i po 1. 1. 2014. Z jeho přednášky provázené velkým zájmem notářů bylo zřejmé, že vybraná témata a jejich náročnost výrazně překračují časové možnosti semináře.

Lze uzavřít, že seminář s vynikající úrovní otevřel řadu otázek vyvolaných novou právní úpravou a je zřejmé, že sjednotit v budoucnu praxi jednotlivých soudních komisařů, resp. soudů, a najít jednoznačné odpovědi nebude vždy jednoduché. Přesto tento seminář pomohl označit nejpalčivější problémy a názorově posunout jeho účastníky dál.

Závěrem patří velké poděkování Justiční akademii, která vytvořila pro konání semináře vynikající zázemí, jmenovitě paní Janě Dvořáčkové a paní Mgr. Ing. Kateřině Daňkové. Prestižní seminář v Kroměříži byl letos provázen velkým zájmem ze strany notářů – soudních komisařů, a lze jen doufat, že podobné akce se budou konat i v budoucnu. ■

JUDr. Kateřina Brejlová,
trvalá zástupkyně notářky Mgr. Evy Vymazalové,
notářky v Rožnově pod Radhoštěm,
členka redakční rady Ad Notam

Zpráva z plenárního Generálního shromáždění CNUE (Rada evropských notářství), 19.-20. 6. 2015, Sofie

LETOŠNÍ PLENÁRNÍ GS CNUE SE KONALO V BULHARSKÉ METROPOLI SOFII ZA PŘEDSEDNICTVÍ PREZIDENTA CNUE JEANA TARRADA, NOTÁŘE V PAŘÍŽI. ZA NK ČR SE GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ZÚČASTNILI JEJÍ PREZIDENT Mgr. RADIM NEUBAUER, PŘEDSEDKYNĚ MEZINÁRODNÍ KOMISE NK ČR MGR. ŠÁRKA TLÁŠKOVÁ A JUDr. BERENIKA ULLMANNOVÁ, ASISTENTKA PRO MEZINÁRODNÍ VZTAHY NK ČR.

HLAVNÍ BODY JEDNÁNÍ:

1) SPOLUPRÁCE CNUE, CAE U.I.N.L. (KOMISE PRO EVROPSKÉ ZÁLEŽITOSTI MEZINÁRODNÍ UNIE NOTÁŘSTVÍ) A IRENE (INSTITUT PRO VÝZKUM A STUDIA EVROPSKÝCH NOTÁŘSTVÍ)

K tomuto bodu vystoupil prezident CNUE Jean Tarrade a prezident U.I.N.L. Daniel Sédar-Senghor. Oba pánové zdůraznili důležitost intenzivnější spolupráce těchto tří institucí, zejména s ohledem na blížící se účinnost nařízení o dědictví. Notáři budou potřebovat podrobnější informace o dědickém právu jiných členských států. Dobrým základem by měla být kniha infolistů o dědictví, které budou pravidelně aktualizovány. Tyto infolisty jsou vypracovávány ve francouzštině, přičemž IRENE odpovídá za informace o státech, ve kterých neexistuje notariát, CNUE pak za infolisty o svých členských státech a CAE za infolisty o ostatních státech.

2) SUP (SOCIETAS UNIUS PERSONAE)

Vzhledem k tomu, že na jednání Rady konkurenceschopnosti, které se konalo 29.5.2015 v Bruselu, nebylo dosaženo blokační menšiny proti návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem, rozhodla CNUE o vytvoření pracovní podskupiny, která bude, v rámci pracovní skupiny „právo obchodních společností“, pracovat na pozměňovacích návrzích této směrnice, jež pak budou předloženy výboru Evropského parlamentu JURI.

3) VEŘEJNÉ LISTINY

Cílem CNUE je, aby byl v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře volného pohybu občanů a podniků zjednodušeným přijímáním některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 upřesněn pojem „notářská listina“ tak, aby se od sebe odlišovaly listiny vydané notáři latinského typu od listin standardně vyhotovovaných notáři Common-law systému. CNUE navrhla vrátit se ke znění definice „notářské listiny“ dle Haagské úmluvy.

4) JEDNOTKA NÁVRHŮ A OPATŘENÍ EVROPSKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Na svém posledním Generálním shromáždění, které se konalo 25. března 2015 v Paříži, CNUE rozhodla o založení „Jednotky návrhů a opatření Evropského notářství“, který se bude zabývat vnějšími, ale i vnitřními hrozbami, kterým evropské notářství čelí. Na tomto plenárním GS prezident Tarrade apeloval na členská notářství, která se na činnosti této jednotky nepodílejí, aby tak učinila a zdůraznil význam této spolupráce.

5) DOHODY O VOLNÉM OBCHODU

Evropská komise navrhla revidovat „vyloučení notářství“ z budoucích Dohod o volném obchodu. Tyto změny by se měly především týkat dohod TiSA (o službách), EU/Japonsko, EU/USA (TTIP), Mercosur, ale také dohod s Vietnamem, Indií, Malajsií a Thajskem.

CNUE vyzvala svá členská notářství, aby přijala opatření ke zvýšení povědomí o této problematice ve svých státech a apelovala na důležitost vyloučení notářství z těchto dohod.

6) ROZVAHA ZA ROK 2014 A NÁVRH ROZPOČTU NA ROK 2016

GS CNUE schválilo účetní závěrku za rok 2014 doporučenou Rozpočtovým výborem s celkovou bilancí 1.302.099 eur a ziskem ve výši 33.219,38 eur (tato částka bude přenesena do dalšího účetního období).

Byl schválen návrh rozpočtu, který byl vypracován viceprezidentem CNUE Paolo Pasqualisem na základě bilance z roku 2014. Došlo k navýšení rozpočtu o 1,15 % oproti roku 2015.

7) TRAINING II 2015-2017

GS CNUE rozhodlo o implementaci 22měsíčního školicího programu, který byl schválen Evropskou komisí. Bude zorganizováno 11 seminářů v 11 členských zemích CNUE (včetně ČR). Celkový rozpočet projektu je 607.057,20 eur, z čehož je 80 % financováno Evropskou komisí a 20 % CNUE.

8) PROVOZNÍ GRANT EVROPSKÉ NOTÁŘSKÉ SÍTĚ (ENS) 2015-2017

Koordinátor ENS Raul Radoi představil projekt, který vznikl na základě udělení provozního grantu Evropskou komisí Evropské notářské síti. Hlavní bodem projektu je vytvoření nové IT platformy, která by sloužila všem notářům z 22 členských států CNUE.

V souvislosti s blížící se účinností Nařízení o dědictví (17.8.2015), je hlavním tématem pro rok 2015 „dědictví“. V rámci tohoto provozního grantu by mělo dojít k vytvoření „dvojazyčného notářského formuláře“ (přeshraniční formulář), „brožury pro evropskou notářskou praxi“ a vytvoření „kontrolního seznamu pro dědění“ (checklist form), jenž bude obsahovat seznam dokumentů, které je třeba předložit notáři při přeshraničním pozůstalostním řízení – dostupné budou v národním jazyce a angličtině.

9) ELI (EVROPSKÝ PRÁVNÍ INSTITUT)

Byla zdůrazněna důležitost účasti notářství latinského typu v ELI zejména z důvodu silného vlivu advokátů v tomto institutu a také expanzivních snah notářství common law. Členská notářství byla vyzvána, aby podpořila kandidatury italského notáře Malbertiho a holandského notáře Meijera ve volbách do Rady ELI.

10) GENERÁLNÍ TAJEMNICE CNUE

Na základě dohody byl ukončen pracovní poměr paní Clarisse Martin, která byla generální tajemnicí CNUE od roku 1996. GS CNUE potvrdilo zánik mandátu paní Clarisse Martin a schválilo užití korporátních rezerv na výdaje, které se zánikem mandátu paní Martin vzniknou. ■

JUDr. Berenika Ullmannová Wünschová,
asistentka pro mezinárodní vztahy NK ČR

PRÁVNÍ RÁDCE 7-8/2015:

Rozvody a odklony

Milana Hrušáková, děkanka PF UP Olomouc

Svěřenský fond: Staronový právní institut

Jan Dudák, advokátní koncipient AK Holec, Zuska & partneři

Dnešní klid před zítřejší bouří

Petr Čech, odborný asistent, katedra obchodního práva
Právnické fakulty UK v Praze

Vybrané instituty dědického práva

Petra Polišenská, Radka Feberová, Hana Wolfová, oddělení
evidence judikatury Nejvyššího soudu ČR

SOUDNÍ JUDIKATURA 5/2015:

54. Výkon rozhodnutí (exekuce). Zastavení exekuce. Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti.

(Rozhodnutí je použitelné i po 1. lednu 2014)

§ 268 odst. 1 písm. h), § 269 odst. 1, § 274 písm. e) o.s.ř.
ve znění účinném do 31. prosince 2012

§ 40 odst. 1 písm. d), § 51 písm. c), § 52 odst. 1 zákona
č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční
činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů,
ve znění účinném do 31. prosince 2012

Je-li exekučním titulem notářský zápis se svolením k vyko-
natelnosti a domáhá-li se povinný zastavení exekuce podle
§ 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. z důvodu, že oprávněný nemá
na vymáhané (vymožené) plnění podle hmotného práva ná-
rok, rozhodne soud o tomto návrhu povinného i poté, co po-
hledávka s příslušenstvím a náklady exekuce byly vymoženy.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2014, sp.zn. 21
Cdo 3266/2013

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK 5/2015:

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 41

Zavázala-li se osoba povinná v dohodě účastníků podle
ustanovení § 71b zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich
činnosti (notářský řád), ve znění účinném do 31.12.2012, že
svůj dluh s příslušenstvím bude osobě oprávněné splácet
v pravidelných měsíčních splátkách, jejichž výše a splatnost
byla určena, pod ztrátou výhody splátek, a ocitla-li se osoba
povinná v prodlení s úhradou dohodnuté splátky v den její
splatnosti, může se osoba oprávněná v době do splatnosti
nejblíže příští splátky domáhat návrhem na nařízení exeku-
ce uspokojení celého dluhu (pohledávky) s příslušenstvím,
i když osoba povinná splátku, s níž byla v prodlení, po její
splatnosti uhradila.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.7.2014, sp.zn. 21 Cdo
2600/2014

Č. 43

Plná moc udělená k právnímu jednání, pro které zákon vy-
žaduje formu notářského zápisu o právních jednání (§ 441
odst. 2 in fine o.z.), není neplatná pro nedostatek formy vy-
žadované zákonem, není-li pochyb o tom, kdo (která osoba)
plnou moc udělil. Plná moc k založení obchodní korporace
je právním jednáním týkajícím se založení obchodní korp-
orace ve smyslu § 6 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2014, sp.zn. 29 Cdo
3919/2014 ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze,
člen redakční rady Ad Notam

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti jmenoval ke dni 1. 6. 2015 na základě výsledku konkurzu nového notáře JUDr. Jana Medunu notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Trutnově, se sídlem v Trutnově.

S účinností od 1. 8. 2015 ministr spravedlnosti jmenoval na základě výsledku konkurzu novou notářku Mgr. Martinu Vovsíkovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Plzeň-sever, se sídlem v Plzni.

Mgr. Jiří Hron byl jmenován ministrem spravedlnosti ke dni 1. 8. 2015, na základě výsledku konkurzu, novým notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu ve Vyškově, se sídlem ve Vyškově.

Ministr spravedlnosti dále jmenoval ke dni 1.9.2015 na základě výsledku konkurzu novou notářku JUDr. Julii Pokornou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Plzeň-sever se sídlem v Plzni.

Novým notářkám a novým notářům přejeme hodně úspěchů v jejich pracovní činnosti.

JUDr. Jan Meduna

Mgr. Martina Vovsíková

Ministr spravedlnosti odvolal na vlastní žádost ke dni 30. 6. 2015 JUDr. Dagmar Příborskou, notářku v Pardubicích a ke dni 31. 10. 2015 JUDr. Zdeňku Neumannovou, notářku v Mladé Boleslavi. Ke dni 31. 12. 2015 odvolal ministr spravedlnosti na vlastní žádost JUDr. Jana Köcka z funkce notáře v obvodu Okresního soudu ve Svitavách, JUDr. Blanku Ungrovou, notářku v Sokolově a JUDr. Lenku Šubrtovou, notářku v Jičíně.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví a osobní spokojenost. ■

Redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu ve Strakonicih se sídlem ve **Strakonicih.**

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři Mgr. Robertu Procházkovi, který ukončil činnost notáře v tomto notářském úřadě ke dni 31. 1. 2015. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 29. září 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 27. října 2015 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázky nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Mladé Boleslavi se sídlem v Mladé Boleslavi.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Zdeňce Neumannové, která ukončí činnost notářky ke dni 31. 10. 2015. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 19. října 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat ve středu 18. listopadu 2015 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu ve Svitavách se sídlem v **Poličce**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři JUDr. Janu Köckovi, který ukončí činnost notáře ke dni 31. 12. 2015. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 9. listopadu 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 8. prosince 2015 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázky nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu Plzeň – sever se sídlem v Plzni.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Marii Kuželkové, která ukončí činnost notářky ke dni 28. 2. 2016. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 16. listopadu 2015.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 15. prosince 2015 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxi dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Strípky z historie 35.

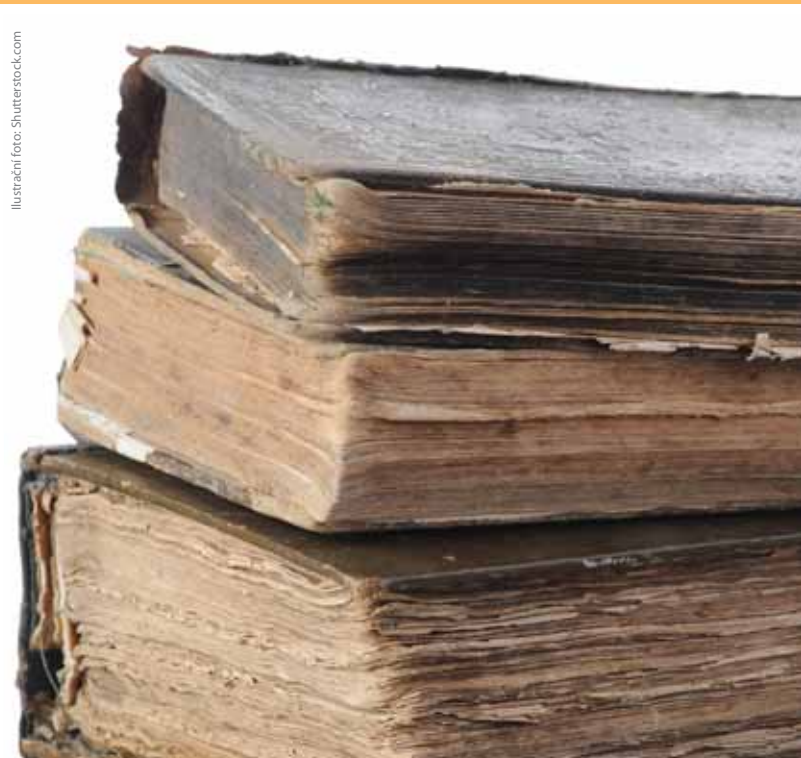
Vynikající učitele měl za studií notář ve Vysokém Mýtě Karel Václav Hájek (1865–1937). Litomyšlský rodák vystudoval tamější gymnázium v době, kdy zde vyučoval Alois Jirásek, ve Vídni pak studoval filozofii mimo jiné u T. G. Masaryka.

Po právnických studiích na české právnické fakultě v Praze konal krátce advokátní praxi, posléze se obrátil k notářství. „Jako notář a právník byl ve všeobecné úctě a vážnosti nejen u veškerého občanstva, nýbrž i u místních advokátů a soudců, neboť byl výborným civilistou, dokonalým znalcem teorie i praxe a zejména znamenitým praktikem ve věcech poplatkových a daňových,“ píše se v jeho nekrologu. Hájek, který byl sám literárně činný, udržoval styky a vedl korespondenci s Aloisem Jiráskem, Jaroslavem Vrchlickým, Hubertem G. Schauerem a Svatoplukem Čechem. V rodné Litomyšli se zasloužil o zřízení veřejné knihovny.

Časopis České právo přinášel občas i drobné zprávy, které nesouvisely s notářstvím a notářskou činností. V roce 1937 tak publikoval upozornění rodičům, „kteří chtějí dáti své děti zapsati do I. třídy kterékoliv střední školy, nechť si vyžádají ihned od Masarykova lidovévýchovného ústavu v Praze XII., Fochova 62 zdarma podrobné informace a bližší podmínky pro přijetí.“ Nechyběla ani výzva: „K dotazům přiložte známku na odpověď.“

Po diskusích, trvajících již od roku 1888, byl ve Francii dne 6. července 1933 přijat zákon o kolektivním ručení notářů. Text zákona byl inspirován stanovami Spolku notářů obvodu Vrchního soudu v Caen z r. 1925. V obvodu každého vrchního soudu byla zřízena zvláštní regionální všeobecná pokladna, jež ručila „za veškerá depozita přijatá notáři v jejich funkci jako veřejného úřadu, u příležitosti výkonu jejich úřadu.“ Nedostávalo-li by se finančních prostředků, měla regionální pokladně vypomoci zálohou, která byla rozvržena na všechny regionální pokladny poměrně, ústřední pokladna. Finanční prostředky pokladen pocházely z ročních příspěvků členů, darů a odkazů a též z úroků, které platil provinilý notář spolu se splátkami dluhu.

Sociální pojištění notářů (*Notarversicherung*) v meziválečném Rakousku upravoval zákon z 28. října 1926, č. 317/1926 BGBl. Notáři a kandidáti notářství byli podle něj pojištěni pro případ nezpůsobilosti k povolání, stáří, smrti a úrazu ve službě, kandidáti notářství navíc pro případ nemoci a nezaměstnanosti. Příslušnou pojišťovnou byla Pojišťovna rakouského notariátu (*Versicherungsanstalt des Österreichischen Notariats*), jež podléhala doзору ministerstva sociální správy. Po-

jistné činilo měsíčně zprvu 40, později 50 šilinků jako základ, k němuž se připočítával proměnlivý příspěvek ve výši zprvu 3 %, později 5 % z příjmu předešlého měsíce. Nárok na starobní rentu vznikl notáři nebo kandidátu notářství dosažením věku 70 let, podmínkou však bylo zproštění úřadu nebo vymazání ze seznamu kandidátů notářství. Podle nařízení ze 17. března 1934, č. 169/1934 BGBl, byla pak věková hranice pro úřadování notářů (*Altersgrenze für die Notare*) stanovena do 31. prosince toho roku, v němž notář dosáhl 75 let věku.

Podle zprávy v časopisu České právo z r. 1934 Okresní péče o mládež v Uherském Ostrohu jmenovala svým čestným členem notáře Josefa Tognera z Olomouce. „Zaznamenávám také s radostí tuto milou pozornost korporace z bývalého působiště našeho význačného stavovského pracovníka. Přejeme mu, aby ve veřejné činnosti, v níž zejména na poli charitativním i na svém nynějším místě tak úspěšně pracuje, našel hodně následovníků, jmenovitě z naší generace,“ píše se ve zprávě s dodatkem, že „práce ve všech veřejných institucích je dosti a našemu stavu by nemohla býti ke škodě. Jen ku prospěchu!“ ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Úhelný kámen

ZAJÍMÁTE SE O ARCHITEKTURU? MIMOCHODEM, MYSLÍTE, ŽE ARCHITEKTURA PATŘÍ DO KATEGORIE UMĚNÍ, NEBO JDE O ŘEMESLO JAKO KAŽDÉ JINÉ? JÁ SI MYSLÍM, ŽE JE TO UMĚNÍ, UMĚNÍ, NA KTERÉ HLEDÍ CELÉ GENERACE TŘEBA STO, DVĚ STĚ, I TISÍC A VÍCE LET. STAČÍ SE JET PODÍVAT NA KRÁSU ANTICKÝCH CHRÁMŮ DO ŘECKA NEBO DO ŘÍMA NA KOLOSEUM. NU, MY DNES ZŮSTANEME JEN U DVOU STAVEBNÍCH ČLÁNKŮ. JDE O ÚHELNÝ KÁMEN A SVORNÍK. ÚVODEM TROCHU DEFINIC.

Úhelný kámen je kámen, který se kladl zpravidla do rohu budovy (například hradu, věže), kde se stýkají dvě zdi. Má velký význam, protože tyto zdi spojuje a váže je k sobě. Obvykle šlo o kamenný kvá-

dr, jenž se kladl od základů až po střechnu tak, že je v jedné vrstvě položený podélně a ve druhé příčně. V rohu je tedy vždy vidět jeden kámen z boku a nad ním a pod ním je vidět kámen z čela. Utkvělo mi v paměti kázání papeže Jana Pavla II. v bazilice na Velehradě, při jeho první návštěvě v naší republice po roce 1989, kdy mluvil o úloze církve katolické v dnešní společnosti, o tom, že se má stát úhelným kamenem, stmelujícím naši společnost v nových časech.

Také svorník je stavební prvek, používaný zejména v gotické architektuře. Nachází se ve vrcholu žebrové klenby v průsečíku klenebních žebor. Svádí tlaky klenebních žebor. Bývá také často dekorován reliéfem s erbem stavebníka či malbou. Svorníky jsou zabudovány zejména do kleneb kostelů a jsou proto ve veliké výšce. Chcete-li svorník vidět zblízka, můžete se na něj jet podívat do kláštera v Milevsku v jižních Čechách, opravdu krásný svorník můžete vidět v galerii Jozefa Kollára v Banské Štiavnici. Je na něm vytesána postava Panny Marie a jejího syna Ježíše. Postavy jsou provedeny v barvách, které jsou svěží i dnes, po více než pěti letech. Krásný svorník je zabudován do klenby předsíně kostela v bazilice svatého Mikuláše v Trnavě. Je na něm vytesána hlava Ježíše a provedena též v barvách.

Co mají úhelný kámen a svorník společného? Váží celou stavbu, drží ji pohromadě. Bez nich by se stavba zřítla.

A nyní, proč o tom mluvím? V době, kdy se u nás mění radikálně občanské právo, kdy máme nový občanský zákoník, je třeba se zamyslet právě nad tím, co je uloženo v jeho základech, co jeho jednotlivá ustanovení váže, co jej „drží pohromadě“. V těchto souvislostech mne právě napadají přirovnání o úhelném kameni a také o svorníku.

I nový občanský zákoník můžeme chápat jako stavbu, mající spoustu paragrafů, pro naše přirovnání cihel, jež spolu musí být vzájemně provázány idejemi, základními zásadami, v našem pojetí úhelnými kameny či svorníky. Ty ji drží pohromadě, dávají celému dílu smysl, posunují jej oproti dřívějšímu slohu výše. Které úhelné kameny, či svorníky této nové stavby to například jsou? Mám na mysli zejména následující ustanovení.

§ 1 – Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou (zde bych doplnil slovo „pouze“) ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

§ 2 – (1) Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.

§ 574 – Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.

§ 1494 – (2) Závěť je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele.

Co říci na závěr? Mějme stále na paměti tyto (a další zde nejméně) úhelné kameny a svorníky nové zákonné úpravy. Jsou zásadní, drží zákoník pohromadě a jsou to především ony, jež od základu mění naše občanské právo. Řídíme se proto jimi při naší činnosti, vědomi si toho, že jejich přehlížení ohrožuje celou stavbu a vrací nás do časů, kdy jsme, často ke škodě věci, každé zákonné ustanovení posuzovali podle zásady paragraf – šavle bez možnosti výkladu, který by obstál také před zdravým rozumem a spravedlností, ve smyslu, v jakém je pojímá naše veřejnost. ■

JUDr. Martin Šešina, emeritní notář

CONTENTS

ARTICLES

Filip Plašil: May a legal person be a contract party of an inheritance contract?	3
Martin Šešina: Position of legatees in inheritance process	8
Radek Černoch: A practical guide for calculating Falcidian fourth under § 1598 of NOZ	12

ON NOTARIAL PRACTICE

Notary and intergenerational transfer of assets	16

IT

CIS2: How to secure your data?	19

CASE LAW

Legal action according to § 485 of the Civil Code (Act no. 40/1964 Coll.)	20
From the case law of the Constitutional Court	24

FROM HISTORY

Jaromír Čelakovský: About Jindřich of Isernia	31

INTERVIEW

JUDr. Aleš Pejchal, judge of the European Court of Human Rights	36

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL

Filip Plašil: Darf eine Rechtsperson die Erbvertragspartei sein?	3
Martin Šešina: Die Position des Vermächtnisnehmers im Nachlassverfahren	8
Radek Černoch: Eine praktische Anweisung für die Berechnung der Falcidischen Quart nach § 1598 NOZ	12

ÜBER DIE NOTARIATSPRAXIS

Notar und generationenübergreifende Vermögensübertragung	16

IT

Wie sind Ihre Daten gesichert?	19

JUDIKATUR

Die Klage gemäß § 485 des Bürgerlichen Gesetzbuchs (Gesetz Nr. 40/1964 Slg.)	20
Aus der Rechtsprechung des Verfassungsgerichts	24

AUS DER GESCHICHTE

Jaromír Čelakovský: Über Jindřich von Isernia	31

GESPRÄCH

JUDr. Aleš Pejchal, Richter des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte	36

CONTENU

ARTICLES

Filip Plašil: Peut la personne morale faire partie de contrat successoral?	3
Martin Šešina: La position de légataire dans la procédure du patrimoine héréditaire	8
Radek Černoch: Le mode d'emploi pratique pour le calcul de la quatrième falcidienne selon § 1598 NOZ	12

QUELQUES MOTS SUR LA PRATIQUE NOTARIALE

Le notaire et le transfert entre les générations du patrimoine	16

IT

CIS2: Comment d'assurer vos données?	19

JURISPRUDENCE

La plainte selon § 485 de Code civil (la loi n°40/1964 JO)	20
De la jurisprudence de la Cour constitutionnelle	24

QUELQUES MOTS D'HISTOIRE

Jaromír Čelakovský parlant de Jindřich d'Isernie	31

ENTRETIEN

JUDr. Aleš Pejchal, le juge de la Cour européenne pour des droits de l'Homme	36

REVIEW & ANNOTATION

Roman Fiala, Ljubomír Drápal a kol.: The Civil Code IV	39
Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall (Donation in case of death)	42
Daniel Novák: The Law on protection of personal data and related regulations. Comments	44

CURRENT EVENTS

Kroměříž 2015: The new Inheritance Law and selected controversial institutes of Law on Business Corporations	45

FROM ABROAD

The report from the plenary of the CNUE General Assembly	47

WORTHY OF ATTENTION

.....	49

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER

Commencement and termination of notary activity	50
Competitions for filing of vacant Notarial Offices	51

EXCERPTS FROM HISTORY

Stanislav Balík: Excerpts from history 35	55

FEATURE ARTICLE

Martin Šešina: Cornerstone	56

REZENSION & ANNOTATION

Roman Fiala, Ljubomír Drápal a kol.: Das Bürgerliche Gesetzbuch IV	39
Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall	42
Daniel Novák: Gesetz zum Datenschutz und zusammenhängende Rechtsvorschriften. Kommentar	44

AKTUELL

Kroměříž 2015: Die neue Erbrecht und ausgewählte strittige Rechtsinstitute des Gesetzes über Handelskorporationen in Tschechien	45

AUS DEM AUSLAND

Ein Bericht von Plenum der Generalversammlung von CNUE	47

WISSENSWERTES

.....	49

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER

Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren	50
Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter	51

GESCHICHTSSPLITTER

Stanislav Balík: Geschichtssplitter 35	55

FEUILLETON

Martin Šešina: Eckstein	56

RAPPORTS & ANNOTATIONS

Roman Fiala, Ljubomír Drápal a kol.: Le Code civil IV	39
Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall (Le don en cas de décès)	42
Daniel Novák: La loi de la protection des données personnelles et les prescriptions en rapport. Le commentaire	44

ACTUELLEMENT

Kroměříž 2015: Le nouveau droit successoral et les institutions choisies contestables du droit des sociétés commerciales	45

À L'ÉTRANGER

Le rapport de l'Assemblée générale de CNUE	47

MÉRITE VOTRE ATTENTION

.....	49

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES

DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE	
Début et cessation d'activités des notaires	50
Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes	51

FRAGMENTS D'HISTOIRE

Stanislav Balík: Fragments d'histoire 35	55

FEUILLETON

Martin Šešina: La pierre angulaire	56

**Pojišťovací
makléř roku**

**RENOMIA, největší pojišťovací makléř
v České republice, je partnerem
Notářské komory ČR pro oblast pojištění.**

Ceníme si své nezávislosti, která nám umožňuje stát vždy na straně klienta

Spolupracujeme se stabilními pojišťovacími společnostmi a pečlivě posuzujeme desítky pojišťovacích produktů. S Vámi pak vybíráme tu nejvhodnější kombinaci a zároveň využíváme své velikosti k vyjednání těch nejvýhodnějších podmínek. Rychle, pro Vás a s radostí.

- Pracujeme ve Vašem zájmu
- Detailně známe český i mezinárodní pojišťovací trh
- Přinášíme objektivní informace
- Zajistíme rychlou likvidaci škod
- Poskytujeme všechny druhy pojištění podle potřeby

Mgr. Tereza Poláková
mobil: +420 602 555 983
tereza.polakova@renomia.cz

Členům Notářské komory, jejich rodinným příslušníkům a zaměstnancům nabízíme velmi **výhodné programy** soukromého pojištění vozidel, nemovitosti, domácnosti, cestovního pojištění a životního pojištění

Rádi Vám zpracujeme nezávaznou nabídku pojištění.

SLOUŽÍME VÁM S RADOSTÍ

www.renomia.cz